

УНИВЕРЗИТЕТ - „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ
ПРИМЕНЕТА ПОЛИТИКА И ДИПЛОМАТИЈА

**ВНАТРЕПАРТИСКА СЕЛЕКЦИЈА НА КАНДИДАТИ ЗА НОСИТЕЛИ НА ЈАВНИ
ФУНКЦИИ**

Магистерски труд

Изработил

Виктор Вацев

Бр.на индекс 20799

Ментор

проф. д-р Јован Ананиев

Содрижина

Вовед

Методолошка рамка.....	9
Теоретска рамка.....	10
Поим за политичка партија.....	10
Историски развој на политичките партии.....	12
Партички систем.....	15
Функции на политички партии.....	17
Класификација на политички партии.....	19
Организациска структура и поставеност на политичка партија.....	24
Партиско членство и партиско водство.....	26
Што е статут на политичка партија?.....	28
Процес на кандидирање и значење на поимот кандидат.....	28
Политички партии во Република Македонија.....	29
Законска регулатива за политички партии во Република Македонија.....	30
Анализа на статути на политички партии во процесот на внатрепартиската селекција на кандидати за носители на јавни функции.....	32
Споредбена анализа на статути во Р.Македонија.....	33
Статутот на СДСМ.....	33
Организациска структура и органи на СДСМ.....	37
Организациска структура на СДСМ.....	37
Органи на СДСМ.....	37
Општинска организација на СДСМ.....	42

Месни одбори на СДСМ.....	45
Внатрепартички избор на кандидати во СДСМ.....	46
Статут на ВМРО-ДПМНЕ.....	53
Организациска структура и органи на ВМРО-ДПМНЕ.....	55
Месни организации на ВМРО-ДПМНЕ.....	58
Внатрепартички избор на кандидати на ВМРО-ДПМНЕ.....	59
Споредба на статутите на СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ.....	61
Споредбени искуства во процесот на внатрепартиската селекција на кандидатите за носители на јавни функции во САД, В.Британија и Република Хрватска.....	63
Соединети Американски Држави.....	64
Претседателски прелиминарни избори.....	65
Претседателски општи избори,Изборниот совет.....	66
Политички партии во САД.....	67
Прелиминарни претседателски избори во Демократската партија на САД.....	69
Кратка историја на Демократската партија на САД.....	70
Организациска структура на Демократската партија.....	70
Идеологија на Демократската партија.....	71
Систем на делегати.....	72
Суперделегати.....	73
Избор на делегати.....	74
Национална конвенција на Демократската партија.....	75
Извештај во врска со гласањето на делегатите во Демократската партија.....	76

Прелиминарни претседателски избори на Демократската партија на САД во 2008 година.....	77
Републиканска партија на САД.....	82
Кратка историја на Републиканската партија на САД.....	82
Организација на Републиканската партија.....	82
Идеологија на Републиканската партија.....	83
Прелиминарни претседателски избори во Републиканската партија.....	83
Компаративни искуства од Велика Британија.....	84
Политички партии во Велика Британија.....	87
Кратка историја на Лабористичката партија.....	88
Идеологија на Лабористичката партија.....	88
Организациска структура на Лабористичката партија.....	89
Кој може да биде кандидат на Лабористичката партија?.....	90
Општи правила во селекцијата на кандидати за носители на јавни функции.....	91
Избор на кандидати за функции во локалната самоуправа.....	91
Избор на кандидати за пратеници (Westminister).....	92
Избор на кандидати за Европскиот парламент.....	95
Кратка историја на Конзервативната партија на Велика Британија.....	97
Идеологија на Конзервативната партија.....	98
Организациска структура на Конзервативната партија.....	98
Избор на кандидати за пратеници на Конзервативната партија.....	99

Внатрепартички избор на кандидати во Република Хрватска.....	102
Политички партии во Хрватска.....	102
Кратка историја на Социјалдемократската партија на Хрватска.....	103
Организациска структура и органи на СДП Хрватска.....	103
Внатрепартички избор во СДП за избор на претседателски кандидат.....	105
Постапка во СДП за избор на кандидати за пратеници.....	107
Анализа на ефектите од внатрепартискиот процес на избор на кандидати врз изборните резултати на политичките партии во Република Македонија.....	108
Заклучок.....	114

Краток извадок

Носителите на јавни функции се главните креатори на сите општествени и политички текови во едно општество.Тие се избираат на непосредни избори.Најчесто носителите на јавни функции произлегуваат од одредена политичка партија.Но, понекогаш можат да бидат и самостојни без подршка од политичка партија.

Самиот процес на кандидирање како и конечната селекција на кандидати за носители на јавни функции се врши во рамките на една политичка партија.Целокупниот процес е регулиран внатре во партијата или во рамките на нејзиниот статут или преку посебни правилници донесени од страна на раководниот орган на политичката партија.

Кандидатите за носители на јавни функции се најчесто членови на некоја политичка партија.Можат да бидат и самостојни.Секој член на одредена политичка партија има право да бира и да биде избран како кандидат за носител на јавна функција.

Клучни зборови : политичка партија, статут, членство, процес на кандидирање, кандидат.

Abstract

Holders of public office are the main creators of all social and political trends in the society. They are elected on main elections. Mainly public office holders resulting from a political party. But sometimes they can be independent without the support from any political party.

The process of kandidating and final selections of candidates for public office holders is carried out within the political party. The process is regulated within the political party or within its charter or by special rules adopted by the managing authority of the political party.

Candidates for public office holders are often members of a political party. They can be also independent. Each member of a political party has the right to elect and to be elected as a candidate for public office holders.

Keywords : political party, charter, membership, candidate nomination process.

Вовед

Во трудот ќе ја разработиме внатрепартиската селекција на оние носители на јавни функции кои се избираат непосредно од страна на граѓаните, бидејќи тоа се кандидати кои ги избираат самите граѓани кои во нивно име и во нивна корист ги носат одлуките кои се од важност за едно општество.Токму тие носители се главните креатори на целокупната политика во општеството, тие ги застапуваат интересите на граѓаните на Република Македонија, како надвор од земјата, така на државно и на локално ниво.Тие ги избираат останатите носители на јавни функции кои не се избираат непосредно од страна на граѓаните и истовремено одговараат пред нив и доколку постои одредено незадоволство можат да ги разрешат од нивните функции.Носителите на јавни функции кои се избираат непосредно имаат императивен мандат, тоа значи дека никој пред истекот на нивниот мандат не може да ги разреши доколку тоа самите не го побараат или станат недостојни за вршење на таа функција т.е извршат одредено кривично дело.Причината поради која имаат императивен мандат е тоа што не треба од никој да бидат попречени ниту, пак, да бидат под никаков притисок со цел што подобро да ги остварат интересите на граѓаните.Овие носители на јавни функции се гласаат од страна на граѓаните и ги остваруваат нивните интереси, доколку не ги остварат очекувањата на тие кој што ги изbralе, на наредните избори нема да ја добијат потребната поддршка за уште еден мандат доколку тоа го побараат повторно од граѓаните.

Во магистерскиот труд ќе ја разработиме внатрепартиската селекција на носителите на јавни функции во дветете политички партии, ќе ги анализираме статутите на двете политички партии, како и практиката во однос на оваа прашање.

Во магистерскиот труд ќе биде опфатена внатрепартиската селекција на носители на јавни функции кои се избираат на избори т.е непосредно од страна на граѓаните.Во овој труд ќе бидат опфатени кандидатските листи за пратеници,изборот на кандидати за претседател,изборот на кандидати за градоначалник и избор на кандидати за листи на советници.

Проблемот што се обработува во темата на овој магистерски труд е предмет на голем интерес на многу невладини организации, здруженија на граѓани и целокупната јавност.Оваа тема кај нашите политички партии многу вешто се избегнува.Статутите на политичките партии се така дизајнирани што и покрај тоа што се презентира внатрепартиска демократија, нашите политички партии се премногу централизирани и сите одлуки се донесуваат од еден центар на моќ.Оваа тема во нашата јавност не се отвора, а кога се отвора веднаш се затвора, бидејќи политичките партии во Република Македонија не се премногу расположени за дебата на оваа тема.Во проучувањето на оваа тема ќе бидат опфатени двете најголеми политички партии во македонскиот политички блок СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ.

Во 20 годишната независност на Република Македонија на политичката сцена се профилираа повеќе политички партии.Република Македонија како мултиетничко и демократско општество дава можност на сите етнички заедници да имаат свои политички партии.На политичката сцена во македонскиот политички блок се продифилираа многу политички партии, но само две останаа како најсилни и најголеми, а тоа се СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ сите останати политички партии се вртат околу нивната оска.Двете политички партии се профилираа како партии лево од центарот, а другата десно од центарот.И двете политички партии се членови на PES и EPP.

Во магистерскиот труд ќе ја разгледаме и внатрапартиската селекција на носители на јавни функции во двете политички партии, ќе ги анализираме и споредиме двата статута на овие две политички партии, како и искуствата во однос на ова прашање во Соединетите Американски Држави, Велика Британија и Република Хрватска

Методолошка рамка

Трудот ќе биде разработен преку анализа на двете најголеми политички партии во македонскиот политички блок, СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ во начинот на внатрапартистка селекција на носителите на јавни функции.

Внатрапартиската селекција ќе ги опфати само носителите на јавни функции кои се избираат на непосредни избори од страна на граѓаните т.е изборот на кандидатски листи за пратеници, избор на кандидати за претседател, избор на кандидати за градоначалници и избор на кандидатски листи на советници.

Исто така,во трудот ќе биде опфатено и анализирано прашањето за тоа колку внатрапартиската селекција влијае врз мотивацијата на сопственото членство и колку транспарентноста во целата таа постапка влијае врз остварување на подобар изборен резултат.

Во трудот ќе бидат земени и обработени и компаративни искуства од САД, Велика Британија и Република Хрватска, како внатрапартиската селекција влијае врз мотивацијата на сопственото членство и остварените изборни резултати.

Теренската работа во овој труд се состои од посета на локалните органоци на двете најголеми политички партии од македонскиот политички блок.

Трудот ќе биде разработен преку следните методи:
Дедуктивен метод, компаративен метод, интервју и аналитички метод.

Теоретска рамка

Во оваа глава ќе стане збор за поимот за политичка партија,историскиот развој на политичките партии,организацијата и структурата на политичките партии,нивниот историски развој,функциите на политичките партии, класификацијата на политичките партии како и за политичките партии во Република Македонија.

Поим за политичка партија

Во современото општество политичките партии се исклучително важен инструмент во остварување на потребите и интересите на одредени социјални и општествени групи.Тие се производ на поновата историја и се израз на конкурентските политички интереси и судирите кои настануваат помеѓу одредени општествени групи.

„Партиите се значаен субјект на политичкиот систем.Доколку една политичка партија има прогресивни идеи,развојни политички програми,разгранета партиска структура со можност за дејствување на локално,национално и европско ниво,како и напредни и стручни поединци во политичкото процесирање,партијата може да биде во состојба да го придвижи целокупниот општествен развој.”¹

„Терминот партија (парче, дел од целина) влегол во употреба во првата половина во предминатиот век, постепено заменувајќи го терминиот factio (група која се бави со сомнителни работи) како и терминиот секта (secare да се дели) која, од крајот на седумнаесети век главно се употребувал за означување на верски поделби.”²

Што е политичка партија е прашање на кое политиковите и политичките социолози не можат да дадат консензуален одговор.,„Ако може да се даде некоја генерална определба, политичката партија, би ја дефинирале на следниот начин : *Организирана група на луѓе која е сочинета врз основа на заеднички идеи и интереси и која има за цел , самостојно или во коалиција, да ја добие и да ја контролира политичката моќ, односно да има контрола над властта, а преку тоа да ги оствари своите интереси и интересите на оние која ја поддржалае(членови, медиуми, здруженија,лоби групи, верски заедници, меѓународни центри на моќ и сл.)*

Формулацијата самостојно или во коалиција овозможува со дефиницијата да се опфатат и малцинските партии кои немаат можност сами да ја вршат властта.”³

¹ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 60

² Избори и изборна кампања проф.д-р Јован Ананиев страница 72

³ Избори и изборна кампања проф.д-р Јован Ананиев страница 73

Друга дефиниција која може да се употреби за дефинирање на политичката партија е : „*Доброволни политички организации составени од луѓе со општи интереси, идеали чии стратешки интереси, определени во политички програми, се насочени кон освојување или нивно влијание врз државната власт.*“⁴

Друга дефиниција која исто така се користи за политичка партија е: „*Политички партии се организации кои најчесто бираат кандидати за да учествуваат на изборите, со надеж дека ќе влезат во владата или barem да навлезат во правецот на нивните идеи-идеи што почесто ги одразуваат социоекономските интереси и/или морални вредности на оние што ги поддржуваат.*“⁵

„Политичката партија има неколку карактеристики : таа е постојан облик на политичко организирање, таа има своја идеологија изразена во посебно програма, дејствува на територијата на една држава и се бори за освојување на властта на демократски начин.“⁶

„Правната природа на политичката партија има двоен карактер : од една страна таа е приватно здружение на граѓани, а од друга страна државен орган со државни овластувања. Политичката партија е здружение на граѓани затоа што нејзините членови се здружени доброволно заради остварување на сопствените погледи и интереси, вклучувајќи ги и привелегиите што произлегуваат од освојувањето на властта.“⁷

„Од друга страна политичката партија е и државен орган ,бидејќи е регистриран во надлежен државен орган, учествува на изборите како легален субјект и формира парламентарна група во претставничкото тело ако освои определен број на пратенички места во претставничкото тело.“⁸

⁴ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 61

⁵ Европска политика компаративен вовед Тим Бејл страница 143

⁶ Споредбено и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница 439

⁷ Споредбено и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница 440

⁸ Споредбено и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница 440

Историски развој на политичките партии

„Спомнување политички партии среќаваме уште кај античките мислители во стара Грција.Аристотел пишува за борбата меѓу партиите на жителите од морското крајбрежје и жителите од планинските предели на Атика.Во стариот Рим познати се борбите помеѓу „оптиматите“ и „популарните“.Во средниот век постојат одредени групирања од временен карактер кои себеси се нарекувале партии (таква е познатата војна во средновековна Англија помеѓу партиите на белите и црвените рози).”⁹

„Политичките партии настануваат со појавата на претставничката демократија при крајот на XVIII век, а посебно со проширувањето на општото избирачко право во XIX век.Нивни претходници се гвелфите и гибелините во Фиренца од периодот на ренесансата, вигоевците и ториевците во Англија во XVII век, јакобинците и жирондинците во Франција при крајот на XVIII век и клубовите во САД во почетокот на XIX век.“¹⁰

„Во политичката теорија е прифатено тврдењето на Макс Вебер за еволуција на политичките партии.Веберовата теорија поаѓа од првите аристократски котерии (кружоци), преку политички кружоци, до нивно прераснување во масовни политички партии.Овие три степени на развиток единствено го поминале Виговците(либералната) и Ториевската(конзервативната) партија.Овие две партии биле основани како котерии.Најпрво несогласувањето помеѓу нив било од верски карактер(дали англиканската црква ќе ја има сета власт ,за што се залагале Ториевците или, пак,ќе постои верска толеранција,за што се залагале Вигоевците).Подоцна, со текот на времето оваа разлика се надоградила и со разлика во однос на политичките прашања(разлика во однос на прашањето каков треба да биде односот на владетелите кон народот).Со слабаење на монархијата и со зајакнувањето на улогата на парламентот овие два кружока имале значајна улога и оставиле силен печат врз политичкиот живот во Англија.Значи карактеристика на котериите е дека тие се салонски групации, со тоа тие дејствуваат во мали затворени средини, и се составени од истомисленици по едно или по неколку конкретни прашања, и најчесто овие прашања ги разгледуваат на теоретско ниво,и не го шират и не го пропагираат своето размислување помеѓу широките народни маси.“¹¹

⁹ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 61

¹⁰ Споредбено и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница 438

¹¹ Политички систем збирка трудови проф. д-р Јове Кекеновски страница 61

„За разлика од котериите кои се појавиле само во Англија, политичките клубови имаат поразвиена организација, потрајни идеолошки врски, односно третираат повеќе меѓусебно поврзани прашања врзани за општествениот развој на нивните држави и поширок круг на територијално дејствување. Нивното појавување се поврзува со победата на Француската буржуаска револуција од 1789 година, но логично, буржуазијата не е единствена, не е хомогена во своите сфаќања за тоа како треба да изгледа француското општество после револуцијата, па тие се поделиле по клубови. Политичките клубови се јадро на модерните политички партии, но сепак се разликуваат од нив по неколку работи. Тие обработуваат потесна општествена проблематика, односно зафаќаат помал број на теми кои се значајни за целокупниот општествен развој. На пример, после Француската револуција во периодот 1789-1794 се создале неколку клуба со различни глобални заложби. Клубот на Робеспјер (јакобинците) има базична идеја за поддршка на ситната буржуазија и долготрајна револуција со трајни, но ограничени по број на санкции за противниците на режимот. Постојат клубови кои го гледаат развојот полевичарски или подесничарски од јакобинците.“¹²

„Друга разлика помеѓу политичките клубови и современите политички партии е тоа што клубовите немаат така развиено членство ниту по вертикална ниту по хоризонтална линија и немаат масовност. Клубовите дејствуваат со далеку послаба организираност, пренесувајќи ги идеите од еден центар, за разлика од партиите кои можат да имат многу ограноци и да дејствуваат како на локално така и на државно ниво и во сето тоа да имаат различни слоеви кои одредена активност ќе ја осмислат и ќе ја спроведат.“¹³

„Со вклучувањето на се повеќе граѓани во политичкиот живот, овие политички клубови ја губат првичната поставеност, односно тие престануваат да бидат политички организации на мал број видни и авторитативни луѓе или на мали борбени групи и прераснуваат во масовни политички организации кои директно се вклучуваат во одвивањето на политичкиот живот. Првата масовна политичка партија во историјата е Либералната партија во Англија, основана во 1861 година. Кон крајот на XIX век се формираат масовни политички партии во повеќе Западно Европски држави. Од тој период па наваму партиите како значајни политичко-општесвени институции, стануват способни за самоорганизација на граѓанското-цивилно општество и со нивно посредување се воспоставува соодносот помеѓу државата и цивилното општество.“¹⁴

¹² Политички систем збирка трудови проф д-р Јове Кекеновски страница 62

¹³ Политички систем збирка трудови проф. д-р Јове Кекеновски страница 62

¹⁴ Политички систем збирка трудови проф. д-р Јове Кекеновски страница 63

„На североамериканскиот континент, партиите настануваат на специфичен начин.Имено, во американскиот биполарен систем се до денес најзначајната политичка активност е поврзана со борбата со т.н. номинација за претседателски кандидат.Неа по правило ја водат двете најмоќни политички партии во САД, Демократската и Републиканската партија.“¹⁵

„Првите политички партии не се ниту професионализирани, нити специјализирани тела.Се чини дека тоа беа творби кои се формирале за заштита на интересите на мал број конкурентски елити кои преку политичките партии вршат повеќе или помалку силна и спонтана ремобилизација на клиентелата.Се чини дека политичките партии личат на здружение за меѓусебна помош.Меѓутоа, се чини дека моментот кога тие ја зајакнуваат соспвената структура и позиција во политичкиот систем беше моментот кога :

- Се воспостави вистинскиот политички пазар во државата каде што тие се формираат и активно егзистираат.Во вака утврдениот пазар имаат отворена можност да ги испорачуваат политичките производи и да ги делегитимираат вонпартиските процедури во политичката размена.
- Заживеа и се консолидира политичката опозиција.
- Се изврши поделба на политичкиот простор со привелекување на вниманието и довербата на избирачите кои, определувајќи се за партиските кандидати, го создаваат избирачкото тело.
- Се изврши генерирање на нов вид чинители, политички професионалци, кои се интересираат пред се за чисто политичка добивка и доминација врз партискиот капитал.
- Се изврши хомогенизирање на размената внатре во самата организација преку изградување на релативно унифицирање определба за изградба на социјален пат, тргнувајќи од чисто партиски и политички ставови“.¹⁶

¹⁵ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 63

¹⁶ Уставно право и политички систем Саво Климовски страница 1060

Партички систем

„Партички систем е систем на односи меѓу партиите што постојат во одредена земја. Во овој систем влегуваат сите меѓупартички односи, како оние на соработка на партиите, така и оние што имаат карактер на судир или опозиција.”¹⁷

„Во специјализираната литература постојат повеќе обиди за дефинирање на поимот партички систем. Интересна дефиниција предлага германскиот политиколог Х. Каак. Според него под партички систем се подразбира севкупноста од политички партии застапени во парламентот или кои се стремат кон тоа, во зависност од нивниот број, организациска структура и од политичките взајемни однесувања.

Главното значење на еден партички систем е во тоа што тој може да создаде голема конкретност помеѓу партиите, со тоа и нивна голема борба во насока на унапредување на своето дејствување со цел повторно и повторно да ја освојат власата, но, исто така, тој може да создаде и ситуација на апатична и неоспорено владеачка елита, со тоа функционалнаста на политичкиот систем во значителна мера зависи од партичкиот систем.”¹⁸

„Партичкиот систем има три карактеристики: партичкиот систем функционира во оние земји во кои функционираат повеќе политички партии, партиските односи имаат кооперативен или опозициски карактер и партичкиот систем функционира на државно ниво. Со помош на овие карактеристики, партичкиот систем претставува клуч за подлабоко разбирање на политичкиот систем на одредена земја.”¹⁹

„Партичкиот систем функционира кога постојат две или повеќе политички партии. Референцата единствена партија е неспоива со партичкиот систем. На пример, со потиснувањето на Гвелфите од политичкиот живот на Фиренца-Гибелините престанале да бидат партија, затоа што сраснале во државната структура на Фирентинската република. Партичкиот систем ја менува сопствената природа, ако исчезнува ривалството меѓу партиите.”²⁰

„Партиските системи се делат во две групи: двопартички и повеќепартички системи. Еднопартичкиот систем не е партички систем, затоа што е составен од една партија.”²¹

¹⁷ Споредбено и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница 441

¹⁸ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 76

¹⁹ Споредбено и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница 441

²⁰ Споредбено и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница 441

²¹ Споредбена и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница 442

„Двопартискиот систем се јавува во повеќе облици: чист двопартиски систем, непотполн двопартички систем и систем две и пол партии.Чистиот двопартички систем е составен од две големи партии коишто наизменично се менуваат од власт.Ваков систем постои во Англија во која наизменично владеат Конзервативната партија и Лабуристичката партија.

Непотполн или псевдодвопартички систем претставува систем на владеење на две големи партии, но без цврста партиска дисциплина и без сигурно парламентарно мнозинство.Пример на таков систем претставува партискиот систем на САД во кој наизменично владеат Демократската партија и Републиканската партија.Во оваа земја не постои корелација меѓу партиската лојалност, изразена на претседателските избори и лојалноста изразена на изборите на Конгресот.”²²

„Системот две и пол партии е систем на две големи партии, плус мала партија која со коалицирање со една од двете поголеми партии го овозможува парламентарното мнозинство.И во овој систем владеат наизменично двете поголеми партии, но не самостојно туку со помош на трета политичка партија која се означува со референцата половина партија или зглобна партија.Ваков систем постои во Германија, Белгија, Канада.Оваа трета партија, иако е мала игра значајна улога во функционирањето на двопартискиот систем, бидејќи од нејзиното приклучување кон една или кон друга партија зависи карактерот на владејачката коалиција.

Повеќепартискиот систем се појавува во три облика: интегрален повеќе партиски систем, поларизиран повеќепартички систем и повеќепартички систем со доминантна политичка партија.Овие системи се карактеризираат со нестабилно парламентарно мнозинство, партиско коалицирање, пропорционален изборен модел во чиста или во мешана форма со мнозиски систем.

Интегралниот повеќепартички систем претставува систем на повеќе партии, од кои ниту една партија не е во состојба да освои повеќе од 30% гласови на парламентарните избори.Како последица на тоа партиите треба да склучуваат различни коалиции и да имаат заедничка нестабилна влада.Ваков вид на повеќепартички систем постои во Холандија и Финска.

Поларизиран повеќепартички систем постои во случај кога поголемиот број партии се групираат во два блока или во две спротиставени коалиции.Ваквото групирање на партиите може да биде условено од повеќе цели: победа на изборите, бојкотирање на изборите, формирање на заедничка влада и формирање на посилна опозиција.По правило поларизираните блокови се формираат околу една стожерна партија или врзувачка партија.

²² Споредбена и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница 442 ,443

Повеќепартискиот систем со доминантна политичка партија е овој систем во чии рамки постојат една моќна партија со апсолутно мнозиство гласови во парламентот и поголем број на слаби и разединети партии. Пример за таков систем е партишкиот систем во Индија, со доминантна Конгресна партија и партишкиот систем на Јапонија со моќната Либерал-демократска партија.”²³

„Природата на партишкиот систем е условена од нужноста на постоењето на опозицијата. Партишкиот систем постои под услов да постојат најмалку две партии од кои едната е на власт, а другата е во опозиција. Притоа, логично е опозицијата да дејствува во парламентот каде што се донесуваат клучните одлуки за земјата. Отсуството на опозицијата од централното претставничко тело значи и отсуство на партишкиот систем во неговата поимска смисла. Без посилна опозициона партија во парламентот, повеќепартискиот систем фактички се трансформира во еднопартишки систем.“²⁴

Функции на политичките партии

Политичките партии како политички организации на граѓаните кои имаат заеднички интереси и кои првенствено се организирани за освојување или одржување на власт остваруваат повеќе функции.

„Функција на политичката партија е **учество во конкуренцијата и во борбата за освојување на власт, за нејзино одржување или критикување**-Процесот на остварување на оваа функција е сврзана со процесот на водење на политика и превземање на одредени политички дејства.“²⁵

„Друга функција е кандидирање претставници за највисоките политички институции во системот.

Непосредно влијание врз конципирањето на дневниот ред во политиката преку идентификацијата на најголемите политички проблеми во државата и понудување можни излезни решенија.“²⁶

„Друга функција која ја остваруваат политичките партии е **изразувањето и агрерирањето на различните интереси на социјалните групи на политичката аrena**. На пример ,преку мерките на макроекономската политика или, пококретно, преку кредитната политика, би можеле да создадат повеќе средства за инвестиции, со

²³ Споредбено и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница 443

²⁴ Споредбено и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница 444

²⁵ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 64

²⁶ Уставно право и политички систем Саво Климовски страница 1066

што би се зголемил бројот на претпријатија, а тоа би значело профит за новиот слој на сопственици и поголеми вработувања, со што би дошло до задоволување на потребите на различни слоеви во една држава или општество.”²⁷

„Функција на партиципирање. Како релативно трајни организации политичките партии им создаваат услови и можности на самите граѓани да учествуваат во политиката, односно да учествуваат во изборот на кандидати за парламентарните или локалните избори, во организирањето на самите избори и влијание врз политиката преку партиски конференции.”²⁸

„Функција на помирување на конфликтните интереси, односно ги институционализираат социјалните конфликти во општетството со тоа што ги сместуваат во рамките на демократскиот политички процес. Значи, политичките партии, ги пренесуваат социјалните конфликти, појави и масовни протести во политичките институции, каде што разрешувањето на тие проблеми го вршат преставниците на тие слоеви на мирен начин.”²⁹

„Политичките партии ги одбираат, односно ги селектираат политичките лидери за вршење на важни должности. Во либерално демократските општества во парламентарно политичкиот систем многу ретко премиерот или министерот не се членови на политичка партија.”³⁰

„Политичките партии ја остваруваат функцијата на поврзување на владата и парламентот, помеѓу политичките институции и граѓанското општество и формира јавно мислење. Лидерот на политичката партија е и шеф на владата, а во парламентот во мнозинството се застапени претставници на истата партија, па лидерот на партијата, со тоа е врската помеѓу законодавната и извршната власт.”³¹

„Остварување на демократската контрола. Демократски избраните членови на партијата се наоѓаат на различни функции преку кои тие можат да вршат влијание и контрола врз сите позначајни сегменти на системот во целина.”³²

„Избор. Преку претставувањето на политичките програми и заземање видни политички позиции, партиите им омозможуваат на избирачите избор меѓу повеќето конкретни политички опции. Постоењето на множество од разновидни партии во рамки на политичкиот систем претставува битен елемент и тест за суштината на самата демократија.”³³

²⁷ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 64

²⁸ Уставно право и политички систем Саво Климовски страница 1067

²⁹ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 65

³⁰ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 65

³¹ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 65

³² Уставно право и политички систем Саво Климовски страница 1067

³³ Уставно право и политички систем Саво Климовски страница 1067

„Репрезентирање. Во согласност со стрикната уставна интерпретација на избраните кандидати, политичките партии ги претставуваат интересите на граѓаните во своите изборни единици, но тие, исто така им служат и за реализација на пошироките национални интереси на различните социо-економски групи.”³⁴

„Комуникација. Партиите секојдневно комуницираат со граѓаните и институциите на системот преку разновидните средства за информирање и комуницирање со цел максимално запознавање со интересите на граѓаните во државата и канализирање на своите активности во општеството.”³⁵

„Одговорност. Во времето на избори партиите го формираат внатрешниот состав на есенцијалните политички институции во системот, преку кои тие се непосредно одговорни за сите постапки направени во текот на нивниот состав.”³⁶

Класификација на политички партии

Постојат голем број на критериуми според кои може да извршиме најразлични видови класификацији на политичките партии.

Најшироко распространета класификација на политичките партии во современата политичка литература е според нивната идејнополитичка ориентација, според која тие се делат на леви, десни, централистички, лево и десно централистички и неопределени.

„Кај лево ориентираните или левите партии, доминираат мерки насочени кон зајакнување на материјалната положба и статусот на средните и ниските слоеви, односно посиромашните, кои опфаќаат одделување на поголеми средства за нивно вработување, социјална помош, бесплатно образование во сите степени на образование, субвенции за културата итн. Сето ова го обезбедуваат преку поголем државен буџет во кој доминираат социјаните трансфери, а средствата ги обезбедуваат преку поголеми даноци од побогатите слоеви во општеството. Во оваа група на партии влегуваат: социјалистичките и социјалдемократските партии.”³⁷

³⁴ Уставно право и политички систем Саво Климовски страница 1067

³⁵ Уставно право и политички систем Саво Климовски страница 1067

³⁶ Уставно право и политички систем Саво Климовски страница 1067

³⁷ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 71

Поимот социјалдемократија започнува да се употребува во втората половина на XIX век.

„Според некои извори терминот социјалдемократ првпат е употребен во една публикација на германското работничко движење, во 1869 година. Истата година е формирана и првата работничка политичката организација која го презема името, Социјалдемократска партија на Германија. Дваесет години подоцна во 1889 година, се формира и Социјадемократската партија на Шведска.“³⁸

„Основни белези на социјалдемократијата во нејзините почетоци се :

Борба за замена на капитализмот со социјализам преку револуција, презир кон буржуаската демократија и нејзиното третирање како фарса која треба да биде заменета со диктатура на пролетаријатот во преодниот период.

Согласност околу освојувањето на политичката власт е само неопходен услов за економско ослободување на работниците.“³⁹

„На почетокот на Првата светска војна, се случува голем расцеп во Левицата во светски рамки. Лидерите на работничките и социјалистичките партии не успеваат да го зачуваат единствениот став против војната. Овој расцеп се продлабочува со Октомвриската револуција во 1917 година, кога Ленин е избран за почесен преседател на Конгресот на руските большевици.

Левицата во работничкото и социјалистичкото движење, основа комунистички партии и го отфрла терминот социјалдемократ или социјалисти. Од тогаш поимот социјалдемократ станува поим за разликување, со наглосок врз демократијата. Социјалистите кои и' се спротиставуваат на руската револуција се нарекуваат демократски социјалисти или социјал демократи. Според нив :

Социјализмот мора да се развива преку реформи, а не преку револуција.

Преку парламентарна демократија, а не преку работнички комитети и совети.

Мора да се гради преку освојување на власта на избори, а не преку револуција.

³⁸ Friedrich Ebert Stiftung Развој на социјадемократијата Ѓорѓи Спасов

³⁹ Friedrich Ebert Stiftung Развој на социјадемократијата Ѓорѓи Спасов

Социјализмот ја вклучува целата нација, а не само дел од неа.

Социјализмот треба да бидеа реалистичен, остварен преку мирни реформи и во согласност со почитувањето на либералните традиции.”⁴⁰

Со други зборови, „*социјалдемократијата е : демократска, реформистичка, реалистична, отворена и грижлива во однос на моралниот аспект на социјализмот.*”⁴¹

„После сите овие случајувања пред почетокот на Втората светска војна Социјадемократијата ја зафаќа голема криза, каде во Источна Европа најголем дел од социјадемократските партии се претопуваат во комунистичките партии во тие земји. После Втората светска војна настапува ревитализација на социјадемократијата во Западноевропските земји. Имено, во 1945 година британските лабуристи освојуваат голема победа во Велика Британија. Британија како победничка антифашистичка земја станува центар за обновата на социјалдемократија. После Втората светска војна социјалдемократите освојуваат значајни победи и во други Европски земји како : Данска, Шведска, Норвешка, а идеите на социјадемократијата за економски прогрес и социјална правда, имаат влијание врз владите во многу земји.

Во 1951 година на Конгресот во Хамбург е формирана денешната Социјалистичка интернационална, како организација на социјалдемократските и социјалистичките партии од цел свет. За нејзин прв претседател е избран генералниот секретар на британските лабуристи, Филип Морган.

Со основањето на Европската унија во 1992 е формирана и Партијата на европските социјалисти, како Европска политичка партија, во која членуваат 33 социјалистички, социјалдемократски и работнички партии од сите членки на Европската Унија и од Норвешка. Партијата на евроските социјалисти е придрожен член на Социјалистичката интернационала која денес има над 170 членки.”⁴²

„Денес основните одредници на социјалдемократијата се : економски прогрес, социјална правда, солидарност и синдикализам, рамноправност, одржлив развој, грижа за животната средина, демократија, вклученост, транспарентност, одговорност, владеење на правото, борба против криминалот, мир и безбедност, заштита на националниот идентитет, отвореност и космополитизам.”⁴³

„Кај десно ориентираните или десните партии во поголема мера се штитат интересите на капиталистичката класа и општо на поголемата класа, наметнувајќи им помали даноци со што им се овозможува да инвестираат и реинвентираат поголем

⁴⁰ Friedrich Ebert Stiftung Развој на социјадемократијата Ѓорѓи Спасов

⁴¹ Friedrich Ebert Stiftung Развој на социјадемократијата Ѓорѓи Спасов

⁴² Friedrich Ebert Stiftung Развој на социјадемократијата Ѓорѓи Спасов

⁴³ Friedrich Ebert Stiftung Социјадемократијата денес Ѓорѓи Спасов

дел од нивните средства во основање на ново, или проширување на постојаното производство.Ова е застапено кај демохристијанските партии и конзервативните партии.”⁴⁴

„Демохристијанските партии до почетокот на ХХ век ,овие партии, особено со римокатоличко потекло, постоеја во различни форми.Но, овие партии дојдоа до израз по Втората светска војна.Демохристијаските партии, јасно спротиставувајќи се на класно засновата филозофија на левицата, ценејќи ја повеќе општествената хармонија отколку индивидуализмот и неограничените слободни пазари, демохристијаните помогнаа во развојот на корпоратизмот во Австроја и во помал степен и во Германија.Акцентот се стави на капитализмот со совест и на улогата на државата во олеснувањето на долгорочните, заемно корисни и институционализирани поддржани врски меѓу работата и синдикатите.”⁴⁵

„Акцентот, исто така ,беше ставен на поддршката на семејството, особено на традиционалното семејство на кое се гледаше како олицетворение и како преносник на традиционалните христијански вредности.Додека сочувтвото и помошта кон понесреќните беа важни, толеранцијата и компромисот не признаваа работи како абортусот и разводот.

Иако слични сфаќања за таквите прашања се поповрзани со римскиот католицизам, важно е да се напомене фактот дека надвор од традиционалните упоришта како Австроја и Белгија(до почетокот на 90-те години на минатиот век) и Италија, некои демохристијански партии (на пример во Германија и Холандија) се повикуваа на протестантите.”⁴⁶

Демохристијанските партии се уште имаат свои силни упоршта во земјите со изразен католицизам како што се Република Чешка,Унгарија и Полска.

Во денешно време политичките партии десно од центарот се организирани во Европската народна партија.

„Европската народна партија е основана во 1976 и се стреми кон демократија, транспарентна и ефикасна Европа која е поблиска до своите граѓани.Европската народна партија сака поефикасна Европа преку промоцијата на слободна пазарна економија, преку социјален конзензус.Европската народна партија е најголемата политичка организација во Европската унија со 73 партии-членки од 40 земји, 22 лидери на држави и влади(15 од нив се од ЕУ, додека 7 се надвор од ЕУ), 13

^{44 44} Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 71

⁴⁵ Европска политика компаративен вовед Тим Бејл страница 154

⁴⁶ Европска политика компаративен вовед Тим Бејл страна 154

Еврокомесари(вклучувајќи го и Претседателот на Комисијата), и е најголемата парламентарна група во Европскиот парламет со 270 Европратеници.”⁴⁷

Партиите кои се во центарот на политичката оска се либералните и лидерал-демократските партии.

„Либералните партии беа создадени да ги претставуваат интересите на луѓето кои заработиле од трговија и од професиите кои живееле во градовите кои брзо се развивале во Индиструската револуција од XIX век.”⁴⁸

„Уште на почетокот ги преставувале законските, имотните, политичките и религиозните права на личноста, за разлика од неоснованото правила на традиционалниот интерес на земјата, според кој земјата се идентификува со определена црква. Сепак, во XX век либералните партии избраа една од двете гранки. Првата, понекогаш нарекуван неолиберализам, има обврска кон слободниот пазар, а опозицијата треба да зема учество во економијата, како и во работи од морална вредност-нешто по што се разликува од партиите кои се наоѓаат десно од центарот. Во последните години либералите не сакаат да бидат премногу слободоумни во однос на работите како : дрога и прашања за слободите на граѓаните и почна да внесува цврст став за имиграцијата во нивните основни принципи. Втората гранка на либералите , означен и како општествен либерализам, ја задржа репутацијата како толерантна и претставник на слободите на граѓаните. Повеќе се грижи за интервенирањето во економската и социјалната политика отколку првата гранка, верувајќи дека помага во гарантирањето на тоа луѓето да може да имаат корист од слободите кои треба да ги уживаат.”⁴⁹

„Друга класификација на политичките партии може да се направи според нивниот однос кон власта. Во тој случај може да станува збор за :

А) Легални и нелегални. Првите се признаени, а вторите се непризнае од страна на власта;

Б) Владејачки и опозициони партии. Првите се партии што се доминантно застапени во државните институции(со преку 50% претставници во претставничкото тело и кои ,по правило, целосно ја сочинуваат владата), вторите се партии кои не се застапени во претставничкото тело или се застапени во него со помал број претставници од тие кои ги имаат владејачките партии.”⁵⁰

„Од гледна точка на организациската структура, односно начинот на организирање партиите се делат на :

⁴⁷ <http://www.epp.eu/party.asp?z=5B>

⁴⁸ Европска политика компаративен вовед Тим Бејл страница 155

⁴⁹ Европска политика компаративен вовде Тим Белј страница 156

⁵⁰ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 71

А) Директни, кои се состојат од индивидуални членови кои потпишале пристапница, кои плаќаат членарина и редовно учествуваат на состаноците на локалните секции.

Б)Индиректни,кои се состојат од синдикати,кооперации,здруженија на клубови на интелектуалци и кои се обединуваат со цел да изградат општа организација во врска со изборниот процес.При тоа поимот член на партијата се заменува со член на синдикатот,на кооперациите,на здрженијата, а определувањето и поимувањето на припадникот се заменува со приврзаник на основната група.”⁵¹

„Од аспект на односите на хоризонтално и вертикално ниво партиите се делат на:

A) Централизирани

1) Автократски партии,каде сите решенија доаѓаат одозгора и дејствувањето на локално ниво се контролира од врвот на партијата.Таквите партии се одликуваат со воена дисциплина за членството, висок степен на организираност и крајна почит и уважување кон своите политички водачи.

2) Демократски каде одлуките ги носи центарот, значи партиските структури на национално ниво, но локалните организации имаат можноќност да влијаат врз одлуките на центарот.

Б) Децентрализирани, каде одлуките се носат на пониско ниво, а центарот ги прифаќа нив и доколку се различни од повеќе локални средини ги усогласува нив.Пример за ова е една федеративна држава, каде една партија(републиканска,социјалистичка порано комунистичка) е на федеративно ниво,а е застапена и во сите федеративни единки,при што партискиот огранок на секоја држава членка доаѓа со свои одлуки кои се прифаќаат и усогласуваат на ниво на партиските органи на една држава.”⁵²

Организациска структура и поставеност на политичка партија

„Според Морис Диверже организациската структура на една политичка партија има големо значење затоа што ги оцртува границите во кој може да се простира дејноста на една партија и на припадниците на таа партија, ги определува формите на поврзаноста, механизмите за избор на партиските избори и дострелот на нивната власт.Преку организациската структура се гледа и се објаснува силата и ефикасноста на

⁵¹ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 71

⁵² Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 71,72

една партија или обратно, нејзината слабост и неефикасност.Секоја партија има своја сопствена структура.”⁵³

Во современите политички партии организациска структура е поставена на хоризонтален и вертикален план.

„На вертикален план.Прво: прво и најстаро ниво на партиските структури е парламентарната организација.Денес таа постои за да ја координира политичката поддршка или критика на една влада.Значи членовите на една партија може да бидат застапени во владата или парламентот на една држава.Во рамки на парламентот партијата е застапена во најразлични комисии, од кои секоја е специјализирана за различен сектор на политиката и има претседатели членови како и други лица кои учествуваат во работата на комисиите поради својата стручност по определено прашање.За политичките партии значајно е да имаат политички координатор кој е должен да ги координира своите партиски пратеници, да обезбедува кворум, како и партиски оратори при значајни партиски дебати.”⁵⁴

„Второ: следно ниво на партиската структура е партиската организација на локално ниво во реоните каде што се одвиваат изборите.Тие учествуваат не само во предизборните кампањи, но и во собирањето на помош и други нови членови, дејствуваат како средство за општење помеѓу гласачите и институциите на властта, се занимаваат со избор на кандидати за државни и партиски функции, организираат спроведување на политички програми, платформи и др.”⁵⁵

„Трето ниво на партиска организација е националното ниво во кое се соединуваат локалните партиски организации.Ова ниво се состои од главен штаб од професионални политичари. Националната партиска организација се практикува со избор на извршен комитет, совет или биро, кое ги презема секојдневните политички решенија, и истите ги исполнува решенијата и задолженијата на врховното тело на политичката партија, а тоа е националната партиска конференција или партиски конгрес.Националната партиска организација дејствува како политички координатор, поврзувајќи ги локалните и парламентарните ткива на партијата и ја има улогата на судија помеѓу овие две организациска структури.”⁵⁶

⁵³ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 66

⁵⁴ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 66

⁵⁵ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 66

⁵⁶ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 67

„Четврто: најсовремено ниво на партиска структура е нејзината организација во европскиот парламент. Првите директни избори за Европскиот парламент се одржани во далечната 1979 година.”⁵⁷

„На хоризонтален план многу современи политички партии создаваат помошни организациски структури кои можат да бидат дел од нејзината целосна партиска организација или формално да бидат независни.Тие се институции кои гравитираат кон нив, ги обединуваат нивните симпатизери, ги привлекуваат приврзаниците.Најчесто тоа се движења на: младите, женски организации, спортски сојузи, културни институции.Различноста помеѓу овие организации како и професионалните или корпоративни однесувања не секогаш е лесно да се согледаат, особено онаму каде што помагањето се врши на индиректна основа.Синдикатите можат да имаат формални организациски врски со политичките партии, но, исто така ,можат да бидат и нивен колективен член.Типичен е примерот со синдикатите во Белгија, Италија, Франција и други земји.”⁵⁸

Партиско членство и партиско водство

„Односот помеѓу партиското членство и партиското водство генерално зависи од типот на политичката партија, односно од општествено-социјалните услови на една земја и врз основа на тие услови создадениот тип политичка партија.Макс Вебер зборува за постоење на три слоја на припадници на политичките партии: активни припадници (водачи на политичките партии) и пасивни припадници на партијата (објекти).Помеѓу нив постојат и трет слој на помалку пасивни припадници (придружници на лидерите, на раководство или свита).По правило вториот слој ја сочинуваат базата на партијата.Оваа база во тоталитарните партиски системи со своите овации и громогласна и фанатичка поддршка на своите лидери станува активен фактор, меѓутоа се карактеризира со нивна потчинетост кон лидерите.”⁵⁹

„Имајќи го предвид односот помеѓу партиското водство и партиското членство постојат два типа на партии- недемократски и демократски.Кај недемократските партии се среќаваат две варијанти врзани за овој однос:

- A) Политичка партија каде доминира колективно раководство или олигархија, составено од повеќе лица со приближно ист статус;

⁵⁷ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 67

⁵⁸ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 67

⁵⁹ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 67

Б) Политичка партија каде што доминира индивидуален лидер”⁶⁰

Превласта на политичкото водство или на лидерите врз членството извира од објективните услови на животот. Во прилог на овој процес оди и тенденцијата на воведување строга партиска дисциплина која секогаш се наметнува од страна на лидерите.

„Разликата помеѓу демократските и недемократските партии треба да се бара во методите на дејствувањето. Според овој критериум во работењето со партиското членство се прави разлика помеѓу просветлувањето и дисциплината на партиското членство. Во демократските партии, главна особина е просветлувањето и осспособувањето на партиското членство за самостојно размислување и автономно прифаќање на одлуките на партиското водство. Во демократските партии дисциплината произлегува од свеста за целите на партијата или, пак, од самосвеста на членовите на партијата, понатаму односите помеѓу членството и водството се односи на солидарност, соработка, еднаквост и другарство. Во недемократските партии дисциплината е наметнета одозгора.”⁶¹

„Во однос на учеството во политичкиот процес, во една развиена партиска структура, можат да се разликуват неколку типа учесници:

а) симпатизери, тоа се граѓани кои гласаат за една партија или кои и даваат поддршка и го посакуваат политичкиот успех на односната партија.

б) членство, тоа се лица кои се примени во партијата и кои по правило ги следат состојбите во партијата и одлуките на нивното водство имајќи помалку значајни активности;

в) партиски активисти, тоа се лица кои се во партијата вршат почести и покрупни задачи, како агитирање и разни други контакти со луѓето, понатаму, организираат средби со членството за нивно запознавање со состојбите и инструирање како да постапат во некоја ситуација

г) партиски апарат, тоа се лица блиски до врвот кои вршат административни и консултативни работи за партиското водство или за партијата во целина,

д) партиско водство.”⁶²

⁶⁰ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 67 68

⁶¹ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 69

⁶² Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 70

Што е статут на политичка партија?

Секоја политичка партија си има своја внатрепартишка регуляторна рамка со која се регулираат внатрепартиските односи.Тие внатрепартиски односи се : раководни органи на политичката партија, начинот на избор на тие раководни органи, симболите на политичката партија, членството во политичката партија, седиштето на политичката партија и сл.

Сите овие прашање се регулирани со статутот на политичката партија.Статут е највисок правен акт на една политичка партија.

Статутот на една политичка партија не смее да биде противуставен, противзаконски, не сме да повикува на насилен уривање на уставниот поредок во една демократска држава, не смее да предизвикува расна, верска, етничка или каков било друг вид омрза.Статутот на една политичка партија не смее да повикува на војна.

Процес на кандидирање и значење на терминот кандидат

Под кандидат се подразбира лице кое се нуди за вршење на одредена јавна функција, кое поседува соодветни знаења, се' со цел да им помогне на другите граѓани.Кандидатот може да произлезе од политичка партија или да биде независен, без партиска поддршка.Без разлика дали кандидатот произлегува од политичка партија или не, сите имаат поеднакви услови во трката за добивање на поддршката на граѓаните.

„Во функција на остварување на партиската програма, политичките партии вршат селективен одбир на кандидати, при што цврсто стојат зад нив со целата своја изборна активност.Со предлагање конкретни кандидати, партите всушност нудат нова политичка опција, односно нови идеи и освежување на државниот апарат со нови луѓе.Без партиски кандидати изборите немаат живост како што и без партиска поддршка предложените кандидати немаат поголема шанса за избор.”⁶³

„Политичките партии постојано ги држат избраните кандидати под своја контрола, со цел тие во својата работа да не останат од партиската програма.Во случај на отстапување, таквиот кандидат може да биде исклучен од партиските редови или да се изречат други мерки.Пример на партиска дисциплина преставуваат партиските камшици во английскиот парламент (whip).На пример, ако определен пратеник добие три опомени за неприсуствување на седниците на парламентот или ако гласа против

⁶³ Споредено и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница440, 441

предлогот на партијата на која што и припаѓа, може да биде исклучен од партијата или од парламентот.”⁶⁴

Процесот на кандидирање е регулиран со внатрепартиските правила на една политичка партија. Во тие правилници детално се описува целата постапка како се врши кандидирањето на потенцијаните кандидати, па се до конечната селекција на кандидат на политичката партија.

Кандидатите се репрезенти на една политичка партија, така освен програмата што ја нуди на гласачите, каков ќе биде нејзиниот успех на изборите, многу зависи и од правилниот избор на кандидатите.

Политички партии во Република Македонија

Политичките партии се основен облик на политичкиот плурализам во Република Македонија.

„Политичкиот плурализам во Република Македонија за прв пат започнува систематски да заживува со усвојувањето на Амандманот бр.59 на Уставот на СФРЈ, а со тоа и на Уставот на СРМ од 1974 година. Со овој амандман правно се регулираше развојот на политичкиот плурализам во Република Македонија или тогашна СРМ, односно се гарантираше слободата на политичко организирање и дејствување.”⁶⁵

Се до Уставните амандмани од 1990 година политичкиот плурализам беше непознат во Македонија. Имајќи го предвид фактот дека Република Македонија беше составен дел на поранешна СФР Југославија, партискиот систем беше составен од само една политичка партија, а тоа беше Комунистичката партија на Југославија, подоцна преименува во Социјалистичка партија на Југославија. Сите кандидати кои произлегуваа за вршење определена државна функција произлегуваа од оваа политичка партија.

„Првите политички партии беа формирани во согласност со одредбите на Законот за општествени организации и здруженија на граѓани донесен на 1 април 1990, кој што се применуваше се до донесувањето на новиот Закон за политички партии.”⁶⁶

⁶⁴ Споредбено и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004 страница 441

⁶⁵ Избори и изборни системи Тања Каракамишева страница 244

⁶⁶ Избори и изборни системи Тања Каракамишева страница 246

„Со овој закон во 1990 година се формираа 23 политички партии и движења.”⁶⁷

„Со воведувањето на политичката плурализација како составен елемент на македонскиот плуралистички модел на демократија, и со донесувањето на Законот за избор и отповид на пратеници и одборници на СРМ, беа создадени услови за организирање на првите слободни, непосредни и повеќепартички парламентарни избори во Република Македонија.

Првите повеќепартички избори во Република Македонија се одржаа на 11 ноември 1990 година, а вториот круг на 25 ноември 1990 година.”⁶⁸

„По завршувањето на двета изборни круга, во новиот пост-комунистички состав на Собранието на Република Македонија влегаа вкупно 9 политички партии, преку своите партички претставници или половина од вкупниот број на политички партии што се натрапуваа на изборите, и 3 независни кандидати.”⁶⁹

Во 20 годишната независност на Република Македонија произлегоа голем број на политички партии, но како што кажавме претходно само две политички партии останаа најмоќни и највлијателни додека сите други се во коалиција со тие две партии.

Законска регулатива за политички партии во Република Македонија

„Со закон за политички партии во Република Македонија се уредуват начинот, условите и постапката за основање, регистрирање и престанок на политичка партија.”⁷⁰

„Политичките партии според законот се организирани групи граѓани кои се залагаат за учество во власта.”⁷¹

„Програмата, статутот и дејствувањето на политичката партија не може да бидат насочени кон: насилен уривање на уставниот поредок, поттикнување или повикување на воена агресија и разгорување на национална, верска или расна омрза или нетрпеливост.”⁷²

„Политичка партија може да основаат најмалку 500 полнолетни граѓани, државјани на Република Македонија, со постојано живеалиште во Република Македонија. Политичката партија е должна на 15 дена пред истекот на секоја година да

⁶⁷ Споредбено и македонско уставно право Светомир Шкариќ Матица 2004

⁶⁸ Избори и изборни системи Тања Каракамишева страница 249

⁶⁹ Избори и изборни системи Тања Каракамишева страница 250

⁷⁰ Член 1 од Законот за политички партии

⁷¹ Член 2 од Законот за политички партии

⁷² Член 4 од Законот за политички партии

доставува извештај до Основниот Суд во Скопје со кој се утврдува дека бројот на основачите не е намелен.Член на партијата може да биде секој полнолетен граѓанин на Република Македонија кој ќе даде доброволна изјава за членство во политичката партија.Секој член може слободно да истапи од политичката партија.”⁷³

„Политичката партија се основа на собрание на основачите на кое се донесува одлука за основање , програма, статут и се избираат нејзините органи.Одлуката за основање на политичката партија содржи: име на политичката партија, седиште на политичката партија, лично име на овластеното лице кое ги врши работите во судскиот регистар, личните имиња на основачите, со матичните броеви и адреса со постојано живеалиште во Република Македонија.”⁷⁴

„Статутот на политичката партија содржи одредби за: името и седиштето на политичката партија, политички цели на дејствувањето, остварување на јавност во работата и начинот на дејствување, условите и начинот на членување и престанувањето на членството и правата ,обврските и одговорностите на членовите, застапување и престанување на политичката партија, органи на политичката партија, начинот на нивниот избор и отповикување, траење на мандадот и начинот на одлучување, стекнување и располагање со средства, престанок на политичка партија, постапка со имотот во случај на престанок на политичка партија и ознаките на политичката партија (знаме, скратено име, симбол, амблем), името на политичката партија мора да се разликува од името и ознаките на веќе регистрираните политички партии во земјата и странство.Политичките партии не можат да имаат домашни и странски симболи.”⁷⁵

„Политичката партија се запишува во судскиот регистар.Судскиот регистар го води Основиот суд-Скопје.Министерството за правда го пропишува образецот и начинот на водење на судскиот регистар.”⁷⁶

„ Политичките партии средствата за своето дејствување можат да ги стекнуват од членарина, прилози, приходи, од сопствен имот, кредити, подароци, дотации, легати и од Буџетот на Република Македонија.

Политичките партии не можат да стекнуват средства за своето дејствување од: влади, меѓународни организации ,органи, институции на странски држваи и други лица, од државни органи, органи на локалната самоуправа надвор од средствата предвидени со Буџетот на Република Македонија.”⁷⁷

⁷³ Член 7 од Законот за политички партии

⁷⁴ Член 8 од Законот за политички партии

⁷⁵ Член 9 од Законот за политички партии

⁷⁶ Член 11 од Законот за политичките партии

⁷⁷ Член 28 од Законот за политички партии

„Средствата што се обезбедуваат во Буџетот на Република Македонија за дејствување на политичките партии во висина од 30% се распределуваат поеднакво на политичките партии кои освоиле најмалку 3% од гласовите на последните избори , а останатите 70% се распределуваат на политичките партии чии кандидати се избрани пратеници во Собранието на Република Македонија сразмерно на бројот на нивните пратеници.

Ако пратеникот е избран како кандидат на две или повеќе политички партии представата се делат меѓу нив на еднакви делови, освен ако спогодбено не се договорат поинаку.”⁷⁸

Анализа на статути на политички партии во процесот на внатрепартиската селекција на кандидати за носители на јавни функции

За да можеме да ја разгледаме и да ја разбереме внатрепартиската селекција најпрвин треба да ги погледнеме статутите на политичките партии, добро да ги анализираме и да ја погледнеме практиката на кој начин се спроведуваат статутите, дали тоа што е напишано во статутите го почитуваат самите партии или има одредени истапување, дали статутите даваат можност за манипулација.

Во анализата на статутите, ќе ги анализираме статутите на СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ ,како две најголеме политички партии од македонскиот политички блок.

Во 20 години на независност на Република Македонија токму овие две политички партии ја креираа и општесвената и политичката сцена во Република Македонија.Овие две партии се носители на политичкиот живот во Република Македонија.Овие две партии ги застапуваат интересите на граѓаните менувајќи се на власт.

⁷⁸ Член 29 од Законот за политички партии

Споредбена анализа на статути на политичките партии во Република Македонија

Статут на СДСМ

„Со статутот на СДСМ се уредува името, седиштето на Партијата, симболот и знамето на Партијата, политички цели на дејствување, условот и начинот на зачленувањето и престанокот на членството, правата, обврските и одговорностите на членовите, застапувањето и преставувањето на Партијата, органи на Партијата, начинот на нивниот избор и отповикување, траење на мандадот и начинот на одлучување, стекнување и распологање со средства, престанок на Партијата, како и други прашања кои се од важност за Партијата.“⁷⁹

„СДСМ е самостојна политичка партија на слободни и одговорни членови кои дејствуваат заради остварување на следните основни политички начела и цели:

- Целосно почитување на човекот , неговото достоинство, права и слободи, во согласност со највисоките цивилизациски и демократски придобивки
- Развивање на демократијата и обезбедување на еднаквост
- Остварување на социјална и национална еманципација на граѓаните и изградба на општество на социјална правда
- Обезбедување економска демократија и заштита на правата од работа
- Афирмација на правата и слободите на обесправените и маргинализираните поединци и групи и за рамноправност на половите
- Развивање пазарно и ефикасно стопанство и создавање услови за рамноправност на стопанските субјекти
- Натамошна изградба на Република Македонија како суверена, демократска и правна држава
- Остварување на темелните вредности на уставниот поредок на Република Македонија
- Негување на културните вредности и историски придобивки на Македонија и на заедниците кои што живеат во нејзините граници

⁷⁹ Член 1 од статутот на СДСМ

- Втемелување и примена на европските вредности во Македонија и нејзино непосредно вклучување во европските евроатлантските интеграциски односи
- Почитување на антифашизмот како цивилизациска придобивка на современиот свет
- Настојување за обезбедување на правата и слободите гарантирани со меѓународните документи за Македонците во соседните земји и развивање постојана културна и духовна комуникација со нив и иселениците”⁸⁰

Со статутот на СДСМ се уредува и членувањето, правата и обврските на членовите како и престанувањето на членството во СДСМ.

„Член на СДСМ може да биде секој полнолетен граѓанин, државјанин на Република Македонија, кој дава изјава за доброволно членство во Партијата и кој ги прифаќа одредбите од статутот на Партијата и програмската декларација.

Потпишаната изјава за пристапување кон СДСМ ,подносителот ја доставува до општинската организација на СДСМ или до некој од повисоките органи на СДСМ.

Ако пристапницата е доставена до општинската организација, тогаш таа на првиот состанок на Извршниот одбор го верификува пристапувањето, а ако пристапницата е доставена до повисоките органи, тие ја практикат до општинската организација во која што живее граѓанинот и таа на својот прв состанок на Извршниот одбор го верификува пристапувањето на членот.Извршниот одбор е должен да добие мислење од Месната заедница.”⁸¹

„Членот на СДСМ ги има следните права и обврски:

- Да учествува во градањето и остварувањето на политиките на Партијата
- Самостојно да презема активности кои не се во спротивност со статутот и основните програмски политички ставови на Партијата
- Да избира и да биде избран во сите органи на Партијата
- Да биде кандидат за партиските листи за парламентарни, претседателски и локални избори
- Да биде редовно информиран за активностите на партијата, и критички да се осврне на нив
- Да прима солидарна помош од Партијата, во согласнот со посебните акти, особено во случај на повреда на неговите

⁸⁰ Член 2 од статутот на СДСМ

⁸¹ Член 9 од Статутот на СДСМ

- права поради членување во неа, својата активност да ја извршува во согласнот со статутот
- Да го издвои сопственото мислење, предлози и ставови со кои останува во малцинство при расправата и донесувањето одлуки
 - Да има пристап до информациите на web-страницата на СДСМ наменета само за членови
 - Теоретски и практично да се оспособува за политичко дејствување, организирано од страна на СДСМ
 - Пред надлежните органи и во согласност на статутот да ги заштити своите права.”⁸²

„Престанокот на членството во СДСМ може да настане во следните услови:

- Истапување од Партијата со потпишување писмена изјава
- Бришење од евидентија
- Одлука за исклучување поради зачленување во друга политичка партија, кандидирање како независен кандидат или кандидат на листа на друга политичка партија, без согласнот на СДСМ
- Прифакање кандидатура за функција или функција во законодавна, извршна или локална власт од страна на друга политичка партија, без согласнот на СДСМ
- Работење и дејствување во спротивност на статутот на СДСМ
- Непочитување на одлуките и ставовите на органите на СДСМ
- Работење и дејствување кое му нанесува штета на угледот на СДСМ”⁸³

„Извршниот одбор на општинската организација одлучува за членови и функционери од неговата општинска организација, кои се избрани на локално ниво.

Централниот одбор на СДСМ одлучува за членовите на Централниот одбор, неговиот Извршен одбор, за членови на Пратеничката група и за членовите во извршната власт, градоначалници, како и за носители на функции избрани или именувани во законодавната или извршната власт.

Во постапката за исклучување мора да се приложат докази (документи и изјави).Основ за одлуката е усна расправа.”⁸⁴

„Одлуката задолжително се доставува до членот, против кога се водела постапката за исклучување.Членот во рок од 15 од доставувањето на одлуката има

⁸² Член 11 од статутот на СДСМ

⁸³ Член 15 од статутот на СДСМ

⁸⁴ Член 19 од статутот на СДСМ

право на жалба до Надзорниот одбор на СДСМ. Со одлуката на Надзорниот одбор може да се потврди, преиначи или укине претходната одлука на Извршниот одбор на општинската организација или на ЦО на СДСМ. Одлуката на Надзорниот одбор е конечна.”⁸⁵

„Исклучениот член може да поднесе барање за повторен прием до Надзорниот одбор на СДСМ по претходно набавено мислење од органот кој ја донел одлуката за исклучување. Барање за повторен прием не може да се поднесе пред истекот на 1 година од денот кога е донесена конечната одлука за исклучување. Надзорниот одбор на СДСМ е должен во рок од 60 дена од денот на поднесување на барањето за повторен прием да донесе одлука.”⁸⁶

„Во статутот на СДСМ е опфатено и финансирањето на Партијата. Социјалдемократскиот сојуз и неговите организациски облици стекнуваат финансиски средства и друг имот од:

- Партишка членарина
- Донаторство и прилози од членови и симпатизери
- Други приходи од физички и правни лица
- Буџет на РМ
- Сопствена стопанска дејност, доколку е тоа дозволено со Закон

Централниот одбор на СДСМ утврдува посебен правилник за материјално-финансиско работење на партијата.”⁸⁷

Со статутот на СДСМ е опфатена и младинската организација на СДСМ, како и организацијата на жени во рамки на СДСМ исто така е опфатена и организациската структура и органите на СДСМ која ќе биде детално разгледана во наредната глава.

⁸⁵ Член 20 од статутот на СДСМ

⁸⁶ Член 21 од статутот на СДСМ

⁸⁷ Член 84 од статутот на СДСМ

Организациска структура и органи на СДСМ

Организациска структура на СДСМ

„Членството на СДСМ територијално е организирано во следните облици на дејствување:

- Социјалдемократски сојуз на Македонија
- Општинска организација на СДСМ
- Месен одбор на СДСМ

Членовите на СДСМ се организираат и во интересовни облици (млади, жени и слично). Одлуката за нивно формирање ја донесува ЦО на СДСМ.”⁸⁸

Органи на СДСМ

„Органи на СДСМ се:

- Конгрес
- Централен одбор
- Претседател
- Надзорен одбор”⁸⁹

„Конгресот на СДСМ го сочинуваат по 1 делегат на определен број членови на општинските организации на СДСМ, утврден со одлука за свикување на Конгрес, претседателот на СДСМ, секретарот на СДСМ, членовите на Централниот и Надзорниот одбор на СДСМ, претседателите на општинските организации на СДСМ, членови на Градскиот одбор на Градската организација на СДСМ- Скопје, претседателот на СДММ и координаторот на клубот на жени, односно вршители на овие функции во моментот на свикување на Конгресот, членови на пратеничката група на СДСМ, министри, заменици-министри избрани од редовите на СДСМ и градоначалници од редовите на СДСМ.”⁹⁰

⁸⁸ Член 22 од статутот на СДСМ

⁸⁹ Член 23 од статутот на СДСМ

⁹⁰ Член 24 од статутот на СДСМ

„Конгресот на СДСМ е највисок орган на СДСМ. Мандадот на делегатите на Конгресот трае 4 години. Мандатот на делегатите со кои се прават измени и дополнување на составот на Конгресот е во рамки на четиригодишниот мандат на целиот Конгрес.”⁹¹

„Конгресот се состанува на секоја четврта година на изборна седница. Конгресот се свикува задолжително пред секои парламентарни и претседателски избори заради утврдување на кандидати за изборите и по парламентарните, претседателските и локалните избори заради анализа на изборните резултати и изјаснување за доверба на органите на СДСМ, избрани од Конгресот, со оглед на изборните резултати. Одлука за свикување на Конгресот носи Централниот одбор. Конгресот, пред рокот утврден со статутот, се свикува по барање на претседателот на СДСМ, најмалку 1/3 од членовите на Централниот одбор, Надзорниот одбор на СДСМ или најмалку на 1/3 од општинските организации на СДСМ. Предлогот за свикување на Конгресот пред рокот утврден со статутот треба да содржи дневен ред со образложение. Конгресот на СДСМ може да го свика Надзорниот одбор или Претседателот на СДСМ доколку Централниот одбор во рок од 2 месеца не постапи во согласност со овие одредба од статутот. Одлуката за свикување се објавува најмалку 15 дена пред почетокот на Конгресот. Кога Конгресот се свикува во претходно наведените ситуации тогаш овој рок може да биде и пократок.”⁹²

„Конгресот на СДСМ донесува Програма и Статут на СДСМ, го одобрува извештајот за работа на органите меѓу две изборни седници-Конгреса, го утврдува бројот на членовите на органите и носителите на функциите во СДСМ, избира претседател на СДСМ, во исклучителни околности избира вршител на должност претседател на СДСМ со мандат што ќе го утврди Конгресот, избира членови на Централниот одбор, избира членови на Надзорниот одбор, утврдува кандидати за учество на претседателски и парламентарни избори, донесува одлука за изборни коалицирања, утврдува изборна програма на СДСМ, донесува деловник за своја работа, ја утврдува одговорноста на функционерите што ги избира, по потреба разгледува и други прашања сврзани со работата на СДСМ.”⁹³

Друг орган на СДСМ е неговиот Централен одбор. Централниот одбор има голема улога во креирањето на партиската политика.

⁹¹ Член 25 од статутот на СДСМ

⁹² Член 26 од статутот на СДСМ

⁹³ Члена 27 од статутот на СДСМ

„Централниот одбор на СДСМ го сочинуваат претседателот на СДСМ, 70-90 члена на Централниот одбор што ги избира Конгресот. Мандатот на членовите на Централниот одбор трае 4 години со право на повторен избор.”⁹⁴

„Централниот одбор на СДСМ е највисок орган на СДСМ меѓу два конгреса. Тој раководи со СДСМ меѓу два конгреса и се грижи за извршување на неговите одлуки, дава политички оценки и утврдува политички ставови на СДСМ, избира секретар на СДСМ од својот состав, избира 15-17 члена на Извршниот одбор на Централниот одбор на СДСМ, избира еден или повеќе потпретседатели на Централниот одбор од својот состав, избира организациски секретар од своите редови, избира меѓународен секретар од своите редови или надвор од него, избира претседатвач на Централниот одбор со мандат од една година без право на повторен избор на предлог на Извршниот одбор, избира претседател на советот на СДСМ, донесува правилник за работа на регионалните координатори, донесува одлуки за основање на интересовни облици на организирање и нивно членство на републичко ниво, го донесува Кодексот за однесување на функционерите, решава по жалби на одлуките на Извршните одбори на општинските организации, донесува одлука за распуштање на општинска организација, му предлага на Конгресот кандидати за ибор на пратеници во Собранието на Република Македонија и за претседател на државата како и кандидати за органите на СДСМ, донесува одлука за распишување на внатрапартички избори и во Правник ги утврдува критериумите и постапката за избор на членовите и органите, ја утврдува одговорната на носителите на функции што ги избира, ги разгледува и утврдува годишните финансски планови и извештаи за деловната политика на СДСМ, ја води финансиската политика на СДСМ и управува со нејзниот имот, формира фонд за солидарност чии надлежности ги утврдува со посебен правник, донесува акт за висината и начинот на плаќањето на партиската членирана, донесува деловник за својата работа, избира Шеф на Изборниот штаб, по потреба решава и други прашања поврзани со работата на СДСМ кои со статутот или друг акт не се ставени во надлежност на друг орган на СДСМ.”⁹⁵

„Седниците на Централниот одбор се одржуваат по потреба, а најмалку еднаш на секои три месеци. Седниците на Централниот одбор ги свикува и води претседавачот со Централниот одбор на барање на Претседателот на СДСМ, Извршниот одбор на СДСМ или на 1/3 од членовите на Централниот одбор и е должен на дневен ред да ги стави барањата на подносителот.

Ако претседавачот на ЦО во рок од 7 дена не постапи по барањето на подносителот, тогаш подносителот има право сам да ја свикува и да ја раководи седницата на ЦО. Во случај на одсуство на претседавачот седниците може да ги свикува претседателот или секретарот на СДСМ.

⁹⁴ Член 28 од статутот на СДСМ

⁹⁵ Член 29 од статутот на СДСМ

На седниците на централниот одбор се повикува претседателот на Надзорниот одбор, секретарот за меѓународна соработка, ако не е од редот на членовите на ЦО, членовите на пратеничката група, министри, заменици-министри избрани од листата на СДСМ, претседателот на ЗЕЛС доколку е од редовите на СДСМ, претседателот на Градската организација-Скопје, градоначалници од редовите на СДСМ, претседателот, секретарот, потпретседателите и генералниот секретар на СДММ, и координатор на клубот на жени без право на одлучување.”⁹⁶

Друг орган на СДСМ е неговиот претседател.

„Претседателот на СДСМ го претставува и застапува СДСМ, раководи со СДСМ меѓу седниците на неговите органи, учествува во градењето на политиките на СДСМ, ги свикува седниците на Централниот одбор доколку тоа не го стори претседавачот на Централниот одбор на негово барање, ги свикува седниците на Извршниот одбор, извршува и други работи што му се ставени во надлежности со општи акти или со посебни одлуки на органите на СДСМ. Мандатот на претседателот на СДСМ трае 4 години со право на повторен избор.”⁹⁷

„Друг орган на СДСМ е Извршниот одбор на Централниот одбор на СДСМ. Извршниот одбор на СДСМ го сочинуваат: претседателот на СДСМ, секретарот на СДСМ, потпретседателите на Централниот одбор, организацискиот секретар, 15-17 члена што ги избира Централниот одбор од својот состав и секретарот за меѓународна соработка доколку е избран од редовите на Централниот одбор. Мандатот на членовите на Извршниот одбор трае 4 години со право на повторен избор.”⁹⁸

„Извршниот одбор на Централниот одбор е политички-извршен орган кој: учествува во градењето и изразувањето на политичката волја на СДСМ, ги реализира заклучоците и ставовите на Централниот одбор на СДСМ што се однесуваат до организација на внатрешниот живот на СДСМ, ги обработува прашањата од внатрешен организационен и кадровски карактер и е одговорен за ефикасно спроведување на професионалните работи за потребите на СДСМ, избира регионални координатори по предлог на секретарот, утврдува кандидати за градоначалници и кандидати за советници на Градот Скопје на предлог на Градската организација-Скопје, го води тековното финансирање и материјално работење на СДСМ и донесува соодветни одлуки и акти, ги разгледува предловите, иницијативите, молбите што се упатени до него, усвојува листа на кандидати за Претседател на Општинската организација и членови на Извршниот и Надзорен одбор на Општинската организација, донесува акти и ги решава сите прашања од работните односи на СДСМ, донесува деловник за својата работа.

⁹⁶ Член 30 од статутот на СДСМ

⁹⁷ Член 31 од статутот на СДСМ

⁹⁸ Член 32 од статутот на СДСМ

Во работата на Извршниот одбор учествува секретарот за меѓународна соработка, ако не е избран од редовите на Централниот одбор, координаторот на пратеничката група на СДСМ, Претседателот на Градската организација-Скопје, Претседателот на Надзорниот одбор, Претседателот на СДММ, Координаторот на клубот на жени без право на одлучување.По потреба се покануваат и други носители на партиски и јавни функции.”⁹⁹

„Друг орган на СДСМ е секретарот на СДСМ.Секретарот на СДСМ го организира внатрепартискиот живот, се грижи за следењето и извршувањето на одлуките, ставовите и заклучоците на СДСМ, ги подготвува седниците на органите на СДСМ, ја води единствената база на членови на СДСМ, учествува во градењето на политиката на СДСМ, се грижи за кадровските прашања на СДСМ, се грижи за финансското работење на СДСМ, предлага регионални координатори, после секоја седница на ЦО задолжително ги свикува Претседателите на општинските организации заради информирање и дава насоки на организијот секретар.

Функцијата секретар на СДСМ е неспоива со функција во извршната власат.Мандадот на секретарот трае 4 години со право на повторен избор.”¹⁰⁰

“Друг орган на СДСМ е Надзорниот одбор.Надзорниот одбор на СДСМ се состои од 9 члена.Надзорниот одбор на СДСМ од својот состав избира претседател и негов заменик.Мандадот на претседателот и членовите на Надзорниот одбор трае 4 години со право на повторен избор.

Надзорниот одбор на СДСМ ги разгледува финансиската и деловната активност на СДСМ и на сите нејзини облици на организирање, ја оценува статутарноста на актите и одлуките, дава толкување на статутот помеѓу два конгреса, поднесува извештај за својата работа пред Конгресот и донесува деловник за својата работа.

На Надзорниот одбор му се достапни сите релевантни податоци и документи, а за тоа е одговорен Претседателот на СДСМ.Надзорниот одбор одлучува по жалби на одлуките на Централниот одбор.”¹⁰¹

⁹⁹ Член 33 од статутот на СДСМ

¹⁰⁰ Член 36 од статутот на СДСМ

¹⁰¹ Член 37 од статутот на СДСМ

Општинска Организација на СДСМ

„Општинската организација на СДСМ е облик на поврзување и дејствување на месните одбори, односно на членството од подрачјето на општината.

Минималниот број на членови за основање на Општинска организација е 30 кои истовремено се членови на конференцијата на Општинската организација.

Одлука за основање и престанок на Општинска организација донесува Централниот одбор на СДСМ.

Подрачјето на дејствување на Општинската организација се поклопува со административно-територијалната поделба на Република Македонија.”¹⁰²

„Органи на Општинската организација се: Конференција, Претседател, Извршен одбор и Надзорен одбор.”¹⁰³

„Конференцијата е највисок орган на Општинската организација и ја сочинуваат: Претседателот на Општинската организација, членовите на Извршниот и Надзорниот одбор на Општинските организации, претседателите на Месните одбори, советници на СДСМ во советите на општините, членовите на Централниот одбор на СДСМ, Надзорниот одбор на СДСМ, пратеници, министри, заменици-министри од соодветната Општинска организација на СДСМ, претседателот на Локалниот клуб на СДММ, координатор на клуб на жени и градоначалникот доколку е од редовите на СДСМ.”¹⁰⁴

„Конференцијата на Општинската организација се свикува најмалку еднаш годишно, со одлука на Извршниот одбор на Општинската организација, а секоја четврта година се состанува на изборна седница.

Конференцијата задолжително се свикува пред Локалните избори, со цел да се утврдат кандидати за органите на локалната самоуправа. Конференцијата задолжително се свикува по Локалните избори, заради анализа на изборните резултати и изјаснување на доверба на органите на Општинската организација.

Со одлука на Централниот одбор на СДСМ, Конференцијата на Општинката организација може да се свика и по парламентарните и претседателските избори заради анализа на изборните резултати и гласање доверба.

Извршниот одбор на Општинската организација, ја свикува Конференцијата и по барање на Надзорниот одбор, Претседателот на СДСМ или на барање на 1/3 од претседателите на Месните одбори.

¹⁰² Член 39 од статутот на СДСМ

¹⁰³ Член 41 од статутот на СДСМ

¹⁰⁴ Член 42 од статутот на СДСМ

Конференцијата на Општинската организација може да ја свика и Надзорниот одбор на Општинската организација или Претседателот на СДСМ доколку Извршниот одбор во рок од два месеца не постапи во согласност со претходно наведеното.

Одлуката за свикување на Конференцијата се објавува најмалку 15 дена пред нејзиното одржување.

Мандадот на делегати на Конференцијата, без разлика дали се работи за изборна седница или седница, трае 4 години.”¹⁰⁵

„Конференцијата на Општинската организација: учествува во градењето и остварување на програмата на Партијата, избира претседавач на Конференцијата со мандат од 1 година без право на повторен избор, избира Претседател на Општинската организација, избира членови на Извршниот одбор на Општинската организација, избира членови на Надзорниот одбор на Општинската организација, избира делегати за Конгресот на СДСМ во согласност со одлуката за составот на Конгресот, доколку Општинската организација е од територијата на градот Скопје избира членови на Градскиот одбор на Градската организација-Скопје според одлуката на ИО, предлага кандидати за органите на СДСМ, утврдува кандидати за органите на локалната самоуправа, еднаш годишно расправа по извештајот на Претседателот и Извршниот одбор на Општинската организација, расправа за извештаи на органите на СДСМ, донесува деловник за својата работа, по потреба разгледува и други прашања поврзани со работата на Партијата.”¹⁰⁶

Друг орган на Општинската организација е нејзиниот Претседател..„Претседателот на општинската организација: ја претставува и застапува Општинската организација, раководи со општинската организација меѓу седниците на Извршниот одбор, учествува во градењето на политиката на СДСМ, ги свикува и претседава со седниците на Извршниот одбор на Општинската организација, еднаш годишно поднесува извештај до конференцијата на Општинската организација, еднаш месечно задолжително ги свикува претседателите на Месните одбори заради нивно информирање и извршува и други работи што му се ставени во надлежност со деловникот за работа и со други акти на Извршниот одбор на Општинската организација и на други органи на СДСМ.

Мандадот на Претседателот на Општинската организација трае 4 години со право на повторен избор.”¹⁰⁷

„Друг орган на Општинката организација на СДСМ е Извршниот одбор на Општинската организација.Извршниот одбор на Општинката организација на СДСМ го сочинуваат: Претседателот на Општинската организација, предлага 10 до 18 членови

¹⁰⁵ Член 43 од статутот на СДСМ

¹⁰⁶ Член 44 од статутот на СДСМ

¹⁰⁷ Член 45 од статутот на СДСМ

на Извршниот одбор што ги избира конференцијата.Извршниот одбор од својот ред избира секретар на Извршниот одбор на предлог на претседателот на Општинската организација.

Мандадот на членовите на Извршниот одбор на Општинската организација трае 4 години со право на повторен избор.

На седниците на Извршниот одбор се повикуваат: градоначалникот доколку е од редовите на СДСМ, координаторот на советничката група на СДСМ во советот на Општината, претседавачот на Советот на општината доколку е од редовите на СДСМ, претседателот на ЛК на СДММ, координаторот на клубот на жени, регионалниот координатор задолжен за соодветната Општинска организација, претседателот на Надзорниот одбор на Општинската организација, членови на Централниот одбор и Надзорниот одбор, пратеници од соодветната општинска организација без право на глас.”¹⁰⁸

„Извршниот одбор на Општинката организација е политички-извршен одбор кој: раководи со Општинската организација помеѓу две Конференции, се грижи за извршување на одлуките на конференцијата и другите повисоки органи на Партијата, за време на трење на мандатот на органите на локалната самоуправа донесува одлука за изборни коалицирања на локално ниво, по претходна консултација со ИО на ЦО на СДСМ, дава политички оценки и потврдува политички ставови, учествува во креирањето на кадровската политика на локално ниво, донесува одлука за основање, распуштање и укинување на Месен одбор, предлага листа на кандидати за Претседател на Општинската организација, членови на Извршниот и Надзорниот одбор, по спроведената постапка врз основа на одлука на ЦО на СДСМ до Извршниот одбор на СДСМ, донесува деловник за својата работа, подготвува и задолжително до секретарот на СДСМ доставува извештај за состојбата со евидентијата за членството и членарината, најмалку еднаш годишно расправа по извештајот на Советничката група на СДСМ, еднаш годишно доставува извештај до Конференцијата на Општинската организација.”¹⁰⁹

„Седниците на Извршиот одбор ги свикува и со нив претседава Претседателот на Општинската организација.Седница на Извршниот одбор може да се свика и по барање на 1/3 од членовите на Извршниот одбор.Седниците на Извршниот одбор се свикува по потреба ,но најмалку еднаш месечно.

¹⁰⁸ Член 46 од статутот на СДСМ

¹⁰⁹ Член 47 од статутот на СДСМ

Правата и обврските на Претседателот, секретаарот и членовите на Извршниот одбор се уредува со деловник, врз основа на статутот на СДСМ.”¹¹⁰

Друг орган на Општинската организација на СДСМ е Надзорниот одбор.

„Надзорниот одбор на Општинската организација се состои од 5 члена. Надзорниот одбор од своите редови избира претседател на одборот. Мандадот на претседателот и членовите на Надзорниот одбор трае 4 години со право на повторен избор. Надзорниот одбор на седници кои се свикуваат по потреба, најмалку еднаш во 3 месеци. Седниците ги свикува и со нив претседава претседателот на Надзорниот одбор.

Надзорниот одбор ја оценува статутарноста на актите и на одлуките, ја контролира финансиската и деловната активност на организацијата и на конференцијата и поднесува извештај за својата работа. Извршува и други работи предвидени со статутот на СДСМ и со одлуките на конференцијата.

На Надзорниот одбор му се достапни сите релевантни податоци и документи, а за тоа е одговорен Претседателот на Општинската организација.”¹¹¹

Месни одбори на СДСМ

„Месен одбор на СДСМ е основен облик на политичко дејствување на партијата и на остварување на правата и обврските на членовите што проилегуваат од статутот на СДСМ.

Месен одбор на СДСМ е организациски облик на поврзување на сите членови од избирачкиот одбор согласно Изборниот закон. Одлука за основање на Месен одбор донесува Извршниот одбор на Општинската организација на СДСМ, во согласност со статутот на СДСМ или по барање на најмалку 5 члена на партијата, што истовремено и е минимален број на членови на Месен одбор.

Месниот одбор се состанува редовно по правило најмалку еднаш во три месеци. На состаноците се води записник. Пример од записникот се доставува до Општинската организација. За активности и вкупното дејствување на членовите, како и облиците на дејствување на подрачјето на Месниот одбор се изготвува годишен извештај кој е предмет на оценка на состаноците на Месниот одбор и на органите на СДСМ.

Членовите на месниот одбор одржуваат изборен состанок на кој избираат претседател и секретаријат од 4 до 8 члена. Во месните одбори со помалку од 20 члена

¹¹⁰ Член 38 и 49 од статутот на СДСМ

¹¹¹ Член 50 од статутот на СДСМ

се избира претседател, заменик-претседател на организацијата и благајник. Мандадот на избраните кандидати трае 4 години со право на повторен избор.

Месниот одбор може полноважно да расправа и да одлучува ако на нејзините состаноци присуствува една третина од членовите на организацијата. Одлуките, ставовите, предловите на состаноците на месните одбори се усвојуваат со мнозинство на гласови од присутните.

Претседателот и Секретаријатот на Месниот одбор се должни во соработка со Извршниот одбор на Општинската организација, да обезбедат услови за остварување на правата и обврските на членовите што произлегуваат од статутот на СДСМ.

За оперативно дејствување во рамките на Месниот одбор се формираат месни пододбори во согласност со правилникот кој го донесува Извршниот одбор на ЦО.¹¹²

Внатрепартички избор на кандидати во СДСМ

Во статутот на СДСМ се наведени седиштето, симболите, политичката идеологија, членство и начинот на членување во партијата. Што се однесува до внатрепартишка селекција на кандидати за носители на јавни функции во статутот на СДСМ не е напоменато ништо. Целата постапка се регулира со правилници кои се донесуваат од страна на Централниот Одбор по предлог на Извршниот одбор на партијата пред почетокот на секои избори и се доставува до раководствата на општинските организации. Во сите овие правилници детално се наведува целата процедура околу селекцијата на кандидатите за носители на јавни функции од општинските организации. За секои избори овие правилници се менуваат.

За последните предвремени парламентарни избори беше изготвен таков правилник кој им беше доставен на општинските организации на СДСМ. Во него се наведува, бидејќи се работи за предвремени избори роковите за предлог на кандидати се скратени и дека процедурата се скратува т.е. се изоставуваат Месните одбори, основната организациска клетка на партијата СДСМ и се дава можност на раководните органи на општинските организации т.е на Извршните одбори (ИО) на општинските организации да го извршат процесот на кандидирање и селекција на кандидати за пратеници. Гласањето се одвива тајно доколку некој од предложените кандидати има ист број гласови се пристапува кон гласање само за тие кандидати кои имат ист број гласови.

¹¹² Член 51-58 од статутот на СДСМ

„Правилникот содржеше одредба дека секоја општинска организација треба да предложи 5 кандидати.Тројца кандидати треба да бидат од редовите на членовите на општинската организација на СДСМ еден од кандидатите треба да биде од редовите на локалниот клуб на жени при секоја општинска организација на СДСМ и еден од кандидатите треба да биде од редовите на локалниот клуб на СДММ (младинската организација при СДСМ)“¹¹³.

Процесот се одвиваше на следниот начин..„Секоја општинска организација на СДСМ закажа состанок на својот ИО.На тој состанок секој од членовите имаше право да предложи свој кандидати за пратеник.Сите предлози на членовите на ИО беа ставени на гласање.Гласањето беше тајно.Секој член на ИО има право да гласа за пет лица од предложените кандидати-тројца од редовите на општинската организација на СДСМ, еден од редовите на локалниот клуб на жени при општинската организација на СДСМ и еден од редовите на локалниот клуб на СДММ.Кандидати со најмногу гласови тројца од редовите на општинската организација на СДСМ, еден од редовите на локалниот клуб на жени при општинската организација на СДСМ и еден од редовите од локланиот клуб на СДММ беа доставени до Централниот Одбор на СДСМ“.¹¹⁴

„Централниот Одбор на СДСМ со одлука формира верификациона комисија составена од Претседателот на партијата, генералниот секретар и тројцата потпретседатели.Сите кандидати на општинските организации имаа определен рок до верификационата комисија да достават своја кратка биографија.Сите кандидати на општинските организации беа повикани на интервју пред верификационата комисија со цел да ја соопштат својата визија за тоа како се гледаат себеси како идни пратеници и како ќе допринесат во работата на парламентот.Потоа, врз сите овие податоци и врз основа на партискиот стаж што го има секој од кандидати како и од допринесот што го има оставарено за партијата беа составени кандидатските листи за пратеници по изборна единица“¹¹⁵.

„Овие листи на крај беа доставени до Конгресот на СДСМ како највисок орган на партијата со цел да бидат верифукувани.Сите листи доставен до Конгресот беа акламативно усвоени“.¹¹⁶

Како што беше напоменато и во воведот, во овој труд ќе биде опфатена и внатрепартиската селекција на кандидати за градоначалник и кандидати на листа за советници.

Последните локални избори во Република Македонија се одржаа на 22 март 2009 година.Исто така и за овие избори на сите општински организации и' беа

¹¹³ Член 1 од правилникот на СДСМ за кандидирање на кандидати за пратеници избори 2011 година

¹¹⁴ Член 2 од правилникот на СДСМ за кандидирање на кандидати за пратеници избори 2011 година

¹¹⁵ Член 3 од правилникот на СДСМ за кандидарње на кандидате за пратенци избори 2011 година

¹¹⁶ Член 4 од правилникот на СДСМ за кандидариње на кандити за пратеници избори 2011 година

доставени правилници за начинот на селекцијата на кандидати за градоначалници и кандидати за листи на советници.

Правникот содржеше во себе одредби со кои се предвидува дека постапката на кандидирање ќе се одвива во рамки на месните одбори основните организациски клетки на СДСМ.

Овој правник беше доставен до општинските организации на СДСМ кон средината на месец јануари 2009 година, со што и самата постапка веднаш отпочнала.

„Постапката течела така што во секој месен одбор се одржувал состанок на кој присуствуvalе членовите од тој месен одбор и секој од членовите има право да дава свои предлози за кандидати за градоначалник и на кандидати за советници. Откако се одржале сите состаноци по месните организации на општинските организации се пристапило кон следниот чекор кој што бил предвиден во правникот”.¹¹⁷

„Следниот чекор во правникот предвидувал секоја општиска организација на СДСМ да формира верификациона комисија. Ова верификациона комисија во секоја општиска организација била во следниот состав : претседател на општиска организација, секретар на општиска организација, координатор на локален клуб на жени при општиската организација, претседател на локален клуб на СДММ, претседател на Надзорен одбор при општиската организација, членовите на Централниот одбор од Општиската организација, пратеник во Собранието доколку го има Општиската организација и градоначалник доколку го има Општиската организација во својот град.”¹¹⁸

„Сите кандидати биле разгледани од страна на верификационата комисија и биле рангирали според својот партиски стаж, според заслугите кои што ги имаат допринесено за општиската организација на СДСМ и, секако ,било земено предвид и угледот што го уживаат во рамките на заедницата во која што живеаат и работат.”¹¹⁹

„Откако на овој начин биле рангирали сите предложени кандидатати, се пристапило кон гласање. Гласањето било тајно. Доколку двајца кандидати имат ист број гласови, се пристапува кон повторно гласање за тие кандидати. Врз основа на гласањето кандидатот кој што има најмногу гласови е кандидат за градоначалник на општиската организација на СДСМ. Во поглед на кандидати за советници ,листата се формира така што кандидатите се рангирале според број на гласови што ги освоиле во

¹¹⁷ Член 1 од правникот на СДСМ за кандидирање на кандидати за градоначалници и кандидати за советници избори 2009 година

¹¹⁸ Член 2 од правникот на СДСМ за кандидирање на кандидати за градоначалници и кандидати за советници избори 2009 година

¹¹⁹ Член 3 од правникот на СДСМ за кандидирање на кандидати за градоначалници и кандидати за советници избори 2009 година

текот на гласањето. Кандидатот со најмногу гласови е носител на листата за советници, сите други со помалку гласови следуваат после него. Кандидатите коишто освоиле мал број гласови се елиминираат.”¹²⁰

„Понатаму по завршувањето на работата на верификацијоната комисија при Општинската организација кандидатот за градоначалник и листата со кандидати за советници се испраќаат до верификацијоната комисија која е формира од страна на Централниот одбор на СДСМ во следниот состав : претседател на СДСМ, генерален секретар на СДСМ и потпреседателите на СДСМ.”¹²¹

„Сите кандидати за градоначалници и кандидати на листи за советници беа должни да достават своја кратка биографија до верификацијоната комисија и потоа беа повикани на интервју пред комисијата со цел да ја образложат програмата за својата идна работа како градоначалници и советници.”¹²²

„После тоа кандидатите за градоначалници и кандидатите на листите за советници беа изнесени пред Конференцијата, највисок орган на општинските организации на СДСМ, каде што беа верификувани.”¹²³

Во овој труд, како што беше наведено во воведниот дел, ќе бидат опфатени сите кандидати за носители на јавни функции кои се избираат непосредно од страна на граѓаните. Во тие кандидати припаѓаат и претседателските кандидати.

Последните претседателски избори се одржаа истовремено со локалните избори во 2009 година.” Во правилникот за кандидирање на кандидати за претседател од СДСМ беше наведено дека секоја општинска организација своите предлози за кандидат за претседател ги доставува до централата на СДСМ.”¹²⁴

Поради локалните избори овој правилник не предизвика поголем интерес кај општинските организации. Овој процес бил преспан од страна на општинските организации.

На претседателските избори СДСМ излезе со единствен кандидат за претседател, кој беше предложен на Конгресот како највисоко партиско тело. Овој предлог беше усвоен со акламација.

¹²⁰ Член 3 од правилникот на СДСМ за кандидарње кандидати за градоначалници и кандидати за советници избори 2009 година

¹²¹ Член 4 од правилникот на СДСМ за кандидарње кандидати за градоначалници и кандидати за советници избори 2009 година

¹²² Член 4 од правилникот на СДСМ за кандидарње кандидати за градоначалници и кандидати за советници избори 2009 година

¹²³ Член 5 од правилникот на СДСМ за кандидирање кандидати за градоначалници и кандидати за советници избори 2009 година

¹²⁴ Член 1 од правилникот на СДСМ за кандидирање преседателски кандидати избори 2009 година

Доколку го земеме во целост статут на СДСМ може да видиме дека внатерпартиската селекција не е наведена во статутот, тука таа е регулирана со правилници кои се донесуваат пред секои избори.

Од ова може да видиме дека целата постапка е оставена да се регулира со правилници и е подложна на манипулации. Секој од овие правилници не е фиксен и има помала правна важност од статутот.

Со ова се остава можност со секоја промена на раководството на СДСМ да се менуваат правилата на игра како му одговара на секое раководство и да манипулира со правилниците и да ги гради така како што му одговара на раководството, а со тоа и да создава револт кај сопственото членство, па дури и појава на одредени фракции внатре во партијата.

Доколку оваа постапка е регулирана со статут добива поголема тежина, не може да биде толку подложна на манипулација и би се избегнало незадоволство кај сопственото членство, па и појавата на фракции.

Некои уредувањето на оваа постапка со правилници го оправдуваат со тоа што тоа е флексибилна материја која се менува во согласност со приликите. Изговор за сето тоа се последните избори кои што беа предверемени каде и законските рокови се скратени, па така и партиските рокови мора да бидат скратени.

Доколку целата оваа материја е регулирана со статут според нив би дошло до кршење на статутот бидејќи тој не е толку флексибilen.

Без разлика на тие оправдувања, сепак, оваа постапката треба да е регулирана со статут, а не постојано да се менува. Со самиот факт што постапката на секои избори се менува покажува дека СДСМ како партија не е сериозна партија и дека можеби внатре во себе има некои фракции и со цел тие фракции да се задоволат, се донесуваат правилници пред секои избори. А, можеби причината за тоа е што во СДСМ имаме моќни групи кои сакаат директно да влијаат во внатерпартиската селекција на кандидатите и да поставуваат свои послушници кои наместо да служат на интересите на граѓаните треба да им служат на нивните интереси.

Со тоа што оваа постапка би била регулирана со статут би се отфрлила можност за вмешување на најразлични интересни групи, а на тој начин би се задоволило и самото членство. Статутот за една партија е како Уставот за една држава. Тој е највискиот правен акт на една политичка партија. За да биде заштитен и самиот статутот од манипулации, треба да биде предвидена строга постапка во поглед на неговото менување. Статутот не треба да биде краткорчен, тој треба да биде долгорочен, добро да ги има предвидено внатерпартиските структури со цел да не биде подложен на менување, а и самата постапка на негово менување треба да биде издржана. Се разбира доколку некои прилики во партијата се сменат или, пак, во самото општество

доколку партијата сака да се реформира кон поголема внатрепартишка демократија сака да укине или, пак, да додаде некои нови органи во своето функционирање ,тогаш се подрзабира дека статутот ќе претрпи промени, бидејќи тој статут би бил неефикасен и би ја кочел партијата во својот напредок.

Доколку го анализираме последниот правилник на СДСМ за последните предвремени парламентарни избори сосема е неиздржано оправдувањето дека се работи за предвремени избори и дека постапката и роковите би требало да бидат скартени.

Како прво, во овој правилник се отфрлаат месните одбори основните организациски клетки на секоја општинска организација на СДСМ.Во секој месен одбор секој член на СДСМ има право да го искаже своето мислење да даде свој предлог.Со овој правилник тие се заобиколени. Имајќи го предвид фактот дека таму се наоѓаат таканаречените тркачи на секоја општинска организација на СДСМ уште во самиот почеток се создава револт кај сопствените членови.Со самиот факт дека ИО на секоја општинска организација имаше право да предлага и да избира кандидати кај обичното членство на партијата кај таканаречените тркачи се остави фактот дека СДСМ е елитистичка партија во која само на одредена група на членови на СДСМ им се дава екслузивно право да предлагаат и да бираат кандидати кои треба да ги преставуваат.

И покрај тоа што беа заобиколени месните одбори ,на Извршниот одбор на Општинските организации им се даде привидна можност за избор.Тие требаа да изберат пет кандидати кои ги доставуваат до централата во Скопје, значи изборот на кандидати кои треба да ја преставуваат Општинската организација не е во нивни раце туку во раце на одредена група од централата во Скопје.На самите членови на Извршниот одбор на општинските организации не им се дава можност сами да го извршат изборот на кандидат, секако дека тие знаат најдобро кој е најдобриот кандидат кој може да ја претставува нивната општинска организација кој има најголемо партиско ,но и општествено реноме во рамки на заедницата во која живее и работи.Иако се работи се парламентарни избори, сепак, кандидати за пратеници ја претставуваат заедницата од која што доаѓаат и треба да ги решават проблемите на граѓаните од заедницата од која што потекнуваат.

Најкоректно и најправедно во целата оваа ситуација би било доколку централата во Скопје по изборни единици би ги одредила бројот на кандидати од една општинска организација и редниот број на кој тие кандидати ќе бидат позиционирани, а на самите општински организации да им биде оставен крајниот избор на кандидати.

Со овој правилник се увидува дека СДСМ е централизирана партија и дека Општинските организации се една безгласна буква во целата организациска структура на СДСМ.Сè се сведува на одредена група луѓе кои го имаат конечниот збор.Од овој правилник се добива впечаток дека СДСМ е елитистичка партија и дека со нејзе владее

одредена елита.Никој не знае како е вршен конечниот избор за кандидати за пратенци.Но, секако, за пофалба е што сите кандидати на пратеничките листи биле претходно верификувани од страна на Извршниот одбор на Општинските организации т.е. немало никаво изненадување во тој поглед да бидат исфрлени кандидати кои не поминале на Извршниот одбор на Општинската организација.

Никој не знае дали имало лобирање за одредени кандидати, но, секако, дека тоа не изостанало.Секако дека неофицијално во секоја партија постојат лоби групи кои имаат свои фаворити и доколку партијата ја добие власта да ги спроведуваат нивните интереси.Никој во СДСМ не може да одговори на тоа дали имало лобирање кај партиско раководство, но со оглед на целата постака и начинот како е изведена е оставен голем простор за манипулации и сомнеж дека истите манипулации се случиле.

Што се однесува на правилникот поврзан за внатрапартишка селекција на кандидати за градоначалници и кандидати за листи на советници може да се забележи малку поголема демократија.Во овој правилник, месните одбори како основни организациски клетки на општинските организации на СДСМ не се заобиколени, членството на општинските организации имаа можност да го искаже свој фаворит.

Самиот избор на кандидати се врши од страна на Општинските организации, поточно од верификационо комисии формирани во рамки на Општинските организации.Иако и овде не е исклучена можноста за манипулации и лобирања, сепак, им се дозволува на Општинските организации сами да ги избираат своите кандидатите.Тоа треба да се има предвид дека се работи за локални избори, па самите Општински организации најдобро ги познаваат приликите во сопствената општини и најдобро може да проценат кој од предложените можни кандидати најмногу би одговарале за кандидати за носители на јавни функции кои се бираат непосредно од страна на граѓаните на општините.

Иако во претходниот правилник се работи за избор на пратеници, сепак Општинските организации како и во правилникот за локалните избори сами би требало да ги изберат кандидати за пратеници од својата општина.И пратениците ги преставуваат интересите на граѓаните на општината во која се бираат.

И за крај, доколку горагдаме правилникот за кандидирање кандидат за претседател на државата, може да се согледа дека повторно на Општинските организации им се дава можност да предложат свој кандидат.Но, фактот што овој правилник беше преспан од страна на Општинските организации доволно говори за незаинтересираност на Општинските организации околу давањето на предлози за можен претседателски кандидат.Можеби овој факт се должи на тоа што паралено се одвиваат локални избори, па со децентрализацијата поради сè поголемата моќ што ја имаат општините, Општинските организации беа повеќе заинтересирани за локалните

избори. Но, можеби ова се должи и на фактот што самите Општински организации биле свесни за фактот дека нема да имаат големо влијание во изборот за претседателски кандидат, па затоа и не земале активно учество во овој процес.

Статут на ВМРО-ДПМНЕ

Во статутот на ВМРО-ДПМНЕ се наведени нејзиното седиште, грб, знаме и симболи. Исто така, во статутот се наведени и целите и задачите на партијата, начинот на членување во Партијата, нејзиното финансирање како и нејзината внатрешна организација и нејзините органи.

„Во статутот на ВМРО-ДПМНЕ е наведено дека Партијата е народна партија со демохристијанска определба, која се заснова врз христијанското поимање за човекот и дава етичка основа за одговорна политика. Партијата во исто време е одговорна кон секој кој ги почитува слободата и достоинството на другите луѓе, како и од нив изведените темелни вредности на партиската политика. Тоа е основа на заедничко дејствување на христијаните и нехристијаните во ВМРО-ДПМНЕ.”¹²⁵

„ВМРО-ДПМНЕ се залага за: развој и просперитет на независна и суверена Република Македонија, воздигнување на достоинството и духовните вредности на македонскиот народ, граѓаните на Македонија и македонската држава, правна држава, доследно почитување на законите и правните процедури и самостојност во одлучување на судовите, пазарно стопанство и приватна сопственост како темели на економскиот систем, слободно здружување на граѓаните во партиски и непартиски организации и здруженија и за слобода на вероисповедувањето, во која свештенството и верите се автономни суштини, слобода на говорот и печатот спротиставување на секаков вид политичко туторство врз новинарите, цензура и интервенционизам во новинарските прилози, почитување на правата на етничките малцинства и спротиставување на каков било израз на нетолеранција, шовинизам или сегрегација врз етничка, јазична или верска основа, гарантирање на правата на Македонците кои живеат надвор од границите на Република Македонија во согласност со Уставот и меѓународните документи, градење пријателство и добрососедство со соседните држави како основа за нов балкански поредок, вклучување на Република Македонија во НАТО и ЕУ.”¹²⁶

„Членувањето во Партијата е доброволно. Член на Партијата може да биде секој полнолетен граѓанин, односно државјанин на Република Македонија, без разлика на неговото национално потекло, верска определба, пол, социјален и економски статус, кој живее или работи, или надвор од Македонија, кој не е член на друга политичка

¹²⁵ Член 7 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

¹²⁶ Член 8 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

партија, а кој ќе даде изјава (пристапница) за членство во партијата и ги прифаќа партиските определби и целите и задачите содржани во статутот на ВМРО-ДПМНЕ.

Партијата може да има и почесни членови.”¹²⁷

„Права и обврски на членовите се: да учествува во работата на партијата, да избира и да биде избран во органите на партијата, да биде информиран за активностите и дејствувањето на партијата, да дава предлози за поуспешна работа на партијата, да се придржува на програмските документи, статутот и другите акти на партијата и редовно да плаќа членарина.”¹²⁸

„Членувањето во партијата престанува со: изјава за доброволно истапување од членство, трајно губење на деловна способност, настапување на смрт и исклучување заради дејствување спротивно од статутот, програмските документи и други акти на партијата, членство во друга партија.”¹²⁹

Во статутот на ВМРО-ДПМНЕ, исто така, е наведен и начинот на финансирање на партијата.

„Средствата за своето дејствување партијата ги обезбедува од членарина, прилози, кредити, подароци, донации, легати и дотации од буџетот на Република Македонија во согласност со законот за политички партии како и други финансии прописи.

„За време на одржувањето на изборите, представата од поединечни подароци, прилози и донацији, од донацији на правни и физички лица, според износите предвидени со Законот, се издвојуваат на посебна сметка на изборен фонд.”¹³⁰

Изворите на приходите на партијата се јавни.Изворите на финансите средства и нивните расходи се утврдуваат со буџетот на партијата.За изворите и расходите на представата се води книgovodтсвена евиденција.Надзорот на матрејално-финансиското работење на партијата го врши Надзорната комисија.”¹³¹

¹²⁷ Член 12 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

¹²⁸ Член 14 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

¹²⁹ Член 16 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

¹³⁰ Член 45 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

¹³¹ Член 46 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

Организациска структура и органи на ВМРО-ДПМНЕ

„Органи на ВМРО-ДПМНЕ се: Конгрес, Претседател, Централен комитет, Извршен комитет, Статаурна комисија, Надзорна комисија за материјално-финансиско работење, Конвенција за избор на кандидат на ВМРО-ДПМНЕ за претседател на Република Македонија.”¹³²

„Конгресот е највисок орган на партијата. Конгресот може да биде редовен или вонреден. Редовниот конгрес се одржува на 4 години. Одлука за донесување на редовен конгрес донесува Централниот комитет, најмалку три месеци пред почетокот на работата на конгресот. Барање за свикување вонреден конгрес може да поднесат една половина од членовите на Централниот комитет. Претседателот е должен во рок од 10 дена од поднесувањето на барањето да свика седница на Централниот комитет која се одржува најдоцна 20 дена од поднесувањето на барањето. Одлуката за одржување на вонреден конгрес се донесува со една половина од вкупниот број членови на Централниот комитет. По донесувањето на одлуката на Централниот комитет за одржување на вонредниот конгрес, тој се одржува во рок од 60 дена. Конгресот го сочинуваат најмалку 250 делегати, а Централниот комитет ги определува критериумите за распределба на делегатите. Конгресот може да работи ако се присутни најмалку две третини од вкупниот број на делегати.”¹³³

„Конгресот донесува деловник за работа, избира комисија за верификација на мандатот на делегатите на конгресот и ги верифицира нивните мандати, донесува програма и програмски документи, донесува и менува статут,рагледува и усвојува извештај за материјално-финансиско работење на партијата, избира претседател на партијата, избира статутарна комисија, избира Надзорна комисија за финансиско-материјално работење на партијата и други комисии и тела, донесува одлуки и други акти.”¹³⁴

Друг орган на ВМРО-ДПМНЕ е Претседателот на ВМРО-ДПМНЕ. „Претседателот на ВМРО-ДПМНЕ е политичко-извршен орган кој го избира конгресот со тајно гласање. Мандадот на претседателот трае 4 години. Кандидат за претседател може да предложат најмалку 30 делегати на конгресот. За претседател на партијата е избран оној кандидат кој добил мнозинство од гласовите од вкупниот број на делегати. Ако во првиот круг ниту еден од кандидатите за претседател не го добил потребното мнозинство, во вторниот круг се гласа за двајцата кандидати кои во првиот круг добиле најмногу гласови.

¹³² Член 17 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

¹³³ Член 10 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

¹³⁴ Член 19 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

На повторно гласање за претседател на партијата е избран кандидатот кој добил мнозинство гласови од делегатите кои гласале, доколку гласале повеќе од половината делегати.

Доколку во вториот круг на гласање ниту еден од кандидатите не го добил потребниот број на гласови целата, постапка за избор се повторува. Ако за претседател на партијата е предложен еден кандидат, а во првиот круг не го добил потребното мнозинство, тогаш целата постапка за избор се повторува.”¹³⁵

Претседателот на партијата е истовремено и претседател и на Централниот и Извршниот комитет.

„Претседателот на партијата ја претставува и застапува партијата, претседава со седниците на Централниот и Извршниот комитет и Годишното собрание, донесува политички и други одлуки во име на партијата, се грижи за спроведување на програмата, статутот и другите акти на Партијата, активно учествува во креирањето на политиката на партијата, склучува договори и други акти во согласност со програмата и статутот на ВМРО-ДПМНЕ, донесува одлука за назначување потписници на жирометка на партијата, предлага избор и разрешување на потпретседатели и генерален секретар на партијата, предлага избор и разрешување на членови на Извршниот комитет, меѓу двата конгреса му предлага на Централниот комитет избори и разрешување членови на статутарната комисија и Надзорната комисија, утврдува термин за одржување на годишното собрание, може да запре извршување одлуки и други акти на Извршниот комитет и на другите органи на партијата и затоа го известува Централниот комитет и за својата работа поднесува извештај пред Централниот комитет еднаш годишно.”¹³⁶

Друг орган на партијата ВМРО ДПМНЕ е Централниот комитет.

„Централниот комитет е орган на партијата меѓу два конгреса. Мандатот на Централниот комитет трае 4 години. Членови на Централниот комитет се: претседателот, потпретседателите и генералниот секретар на ВМРО-ДПМНЕ, претседателот на градскиот комитет-Скопје, претседатели на општински комитети, именуваните членови од Извршниот комитет, претседателот на академијата за политика, претседателот, секретарот и девет члена од Извршниот комитет на Унија на млади сили на ВМРО-ДПМНЕ, претседателот и секретарот на унија на ветерани на ВМРО-ДПМНЕ, претседателот, секретарот и 5 члена од Извршниот комитет на унија на жени на ВМРО-ДПМНЕ, координаторот на партеничката група на ВМРО-ДПМНЕ во Собранието на Република Македонија и по еден преставник од задграничните комитети на ВМРО-ДПМНЕ за Европа, Австралија, Америка и Канада.

¹³⁵ Член 20 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

¹³⁶ Член 22 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

Централниот комитет утврдува предлог- програма и статут, избира и разрешува потпретседатели, генерален секретар на партијата и членови на Извршниот комитет на партијата, се грижи за реализацирање на задачите утврдени на конгресот, утврдува идејно-политички задачи, го разгледува и усвојува извештајот на Извршниот комитет, дава иницијативи за разгледување на определи прашања на Конгресот, дава политички насоки за делување на комитетите, врши верификација на мандадите на членовите на Централниот комитет, одлучува за соработка и за заеднички настап со други политички партии, утврдува кандидати за избор за пратеници, го разгледува финансиското работење на партијата, врши измена и дополнување на статутот меѓу два конгреса, на предлог на претседателот на партијата формира организациски одбор и други тела за подготвока на Конгрес, донесува деловник за својата работа, донесува деловник за работа на општинските комитети и месните организации, потврдува деловник за организациона поставеност и работа на органите на униите и асоцијациите на партијата, формира комисии и други тела.

Централниот комитет работи на седници. Седниците на Централниот комитет ги свикува претседателот на партијата. Седниците се одржуваат по потреба, најмалку еднаш во три месеца. Покана за седница се испраќа до сите членови на Централниот комитет, по правило 10 дена пред одржувањето на седницата. По исклучок, во итни случаи, Претседателот може да свика седница на Централниот одбор во рок покус од 5 дена, а дневниот ред да го предложи на самата седница.¹³⁷

Друг орган на ВМРО-ДПМНЕ е извршниот комитет.

„Извршниот комитет е политичко-извршен орган на Централниот комитет, чиј број се утврдува со одлука за негов избор. Извршниот комитет делува врз основа на политичките насоки заклучоци и задачи на претседателот на партијата и на Централниот комитет. Со работата на Извршниот комитет координираат претседателот и потпретседателите на партијата.

Извршниот комитет работи на седници. Седниците ги свикува и со нив раководи и претседава претседателот на партијата. Извршниот комитет за својата работа одговара пред претседателот на партијата и пред Централниот комитет.

Извршниот комитет донесува деловник за работа на Извршниот комитет, донесува одлука за основање градски комитет-Скопје, општински комитети, општински подкомитети, унии и асоцијации, усвојува деловник за организациска поставеност и работа на органите на униите и асоцијациите, го разгледува финансиското работење на партијата и донесува финансиски план и годишна сметка, именува и разрешува претседател на градски комитет-Скопје, претседатели на општински комитети и претседатели на општински подкомитети, именува и разрешува членови на градскиот комитет-Скопје и на општинските комитети, именува и

¹³⁷ Член 23-25 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

разрешува регионални координатори, донесува одлука за број на реоните, врши избор на претседателите на униите, асоцијациите и форумите, донесува правник за одговорност на членовите на партијата, основа дисциплинска комисија која одлучува во втор степен, основа други комисии и тела, донесува одлуки заклучоци и други акти и на предлог на претседателот донесува одлука за ангажирање на повремени советнци на Извршниот комитет.

Извршниот комитет може да запре од извршување на одлуките и други акти на општинските комитети, поткомитети и градскиот комитет на ВМРО-ДПМНЕ-Скопје, на унији, асоцијации, доколку се во спротивност со програмата и статутот на партијата.”¹³⁸

Друг орган предвиден со статутот на ВМРО-ДПМНЕ е Статутарната комисија.

„Статутарната комисија ја избира конгресот на партијата на предлог на Претседателот на партијата. Статутарната комисија го изработува и толкува статутот на партијата. Статутарната комисија се состои од: претседател, потпретседател и пет членови. Мандадот на членовите на Статутарната комисија трае 4 години. Статутарната комисија донесува Деловник за работа.”¹³⁹

Друг орган предвиден со статутот на ВМРО-ДПМНЕ е Надзорната комисија за финансиско-материјално работење на партијата.

“Оваа комисија ја избира Конгресот на партијата на предлог на Претседателот на партијата. Надзорната комисија се состои од: претседател и двајца членови. Мандадот на членовите на Надзорната комисија трае 4 години. Надзорната комисија донесува Деловник за работа.”¹⁴⁰

Месни организации на ВМРО-ДПМНЕ

„Својата дејност и активност ВМРО-ДПМНЕ ја остварува преку месните организации како организациски единици врз територијален принцип. Со секоја месна организација на партијата раководи и управува комитет. Комитети може да бидат: Градски комитет-Скопје, Општински комитет, Општински поткомитет, Месни комитети, Задграниченни комитети на ВМРО-ДПМНЕ за Европа, Австралија, Америка и Канада.

Критериумот за основање на месни организации, составот и начинот на работата и начинот на избор на комитетите и другите органи на месните организации, се уредуваат со деловник за работа на месните организации на ВМРО-ДПМНЕ.”¹⁴¹

¹³⁸ Член 26-29 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

¹³⁹ Член 35 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

¹⁴⁰ Член 36 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

¹⁴¹ Член 39-40 од статутот на ВМРО-ДПМНЕ

Внатрепартички избори на кандидати во ВМРО-ДПМНЕ

Во статутот на ВМРО-ДПМНЕ нема ништо во врска со внатрепартиска селекција за носители на јавни функции кои се избираат непосредно од страна на граѓаните.

Исто како и во СДСМ постапката е регулирана со соодветни правила кои се доставуваат до општинските комитети непосредно пред изборите.

За последните предвремени парламентарни избори бил доставен правило до сите општински комитети. Во правилоот била опфатена постапката за кандидирање. „Процедурата се состоела во тоа што сите внатрепартички функционери претседател, потпретседател, сектретар, членови на општински комитет и претседатели на партиски комисии имаат право да предлагаат кандидати за пратеници. Не е потребен никаков критериум т.е. да се почитува критериум за соодветна застапеност на жени и млади. Понатаму сите предложени кандидати се испраќаат до претседателот на партијата во Скопје. Тој има право да ја прошири листата и со свои фаворити за кандидати за пратеници, по негови лични сознанија или по препорака на некој друг висок партишки функционер”¹⁴².

„Понатаму листа од најмалку тројца кандидати се враќа назад во општинските комитети и се спроведува внатрепартишка анкета и резултатите од таа анкета се повторно испраќаат до претседателот на партијата во Скопје. И понатаму за конечната листа одлучува претседателот на партијата врз основа на таа анкета.”¹⁴³

За последните локални избори во 2009 година, постапката околу кандидирање кандидати за градоначалници е слична. „Повторно сите партишки функционери на општинските комитети имаат право да предлагаат свои кандидати за градоначалник. Повторно се испраќаат листите до претседателот на партијата кој може да ја прошири листата со свој фаворит. Така составената листа повторно се враќа назад во општински комитети каде се спроведуваат анкети. По спроведените анкети повторно се праќаат резултати до претседателот на партијата во Скопје, кој врз основа на тие анкети го избира кандидатот за градоначалник. Во кандидирањето на кандидати за листи на советници сите внатрепартишки функционери на општинските комитети имаат право да предлагаат свои кандидати за советници. После, за предложените кандидати сите внатрепартишки функционери на општинските комитети гласаат и врз основа на тие гласови се формира листата од кандидати за советници. Доколку некој од кандидати има ист број гласови за истите се прогласува. Во постапката за состав на листи се почитува пропорционалната застапеност на жени и млади. Но, и покрај ова, од

¹⁴² Информацијата е добиена непосредно преку интервју од општински функционер на ВМРО-ДПМНЕ

¹⁴³ Информацијата е добиена непосредно преку интервју од општински функционер на ВМРО-ДПМНЕ

централата во Скопје се доставува список за места кои треба да и бидат одстапени на коалиционите партнери, и притоа се вршат одредени поместувања.”¹⁴⁴

„За последните претседателски избори во 2009 година имаше јавен повик за сите заинтересирани кандидати за претседател од редовите на ВМРО-ДПМНЕ.Имаше само двајца пријавени кандидати ,актуелниот претседател Ѓорѓе Иванов и Тодор Петров.По завршувањето на јавниот оглас кој траеше 15 дена следуваше Конгресот на ВМРО-ДПМНЕ како највисок партиски орган на кој делегатите имаат можност да избираат помеѓу двајцата кандидати.Делегатите на Конгресот го избраа Ѓорѓе Иванов за претседателски кандидат на ВМРО-ДПМНЕ.”¹⁴⁵

Од овие правлници можеме да забележиме дека политичката партија ВМРО-ДПМНЕ е строго централизирана партија.Сè се остава на претседателот на партијата ,тој има ексклузивно право да одлучува за внатрапартиската селекција на кандидати за носители на јавни функции.Конечниот збор е негов без разлика на членството на општинските комитети и нивното мислење.

Листите за кандидати за пратеници ги формира преседателот на партијата.Има право да наметнува свои фаворити без разлика дали тие се популарни помеѓу сопственото членство.Иако им се дава ексклузивно право на внатрапартиските функционери на општинските комитети само тие да предлагаат кандидати, а обичното членство т.н. тркачи, моторната сила на една политичка партија се игнорира.Тие се оставени на страна и се безгласна буква во целиот овој процес.Наместо тие да се главни во целата оваа процедура, да им се даде право сами да ги предлагаат сопствените кандидати за пратеници тие се изоставени.Но, и покрај тоа што внатрапартиските функционери на општинските комитети предлагаат свои кандидати за пратеници, сепак и тие не се релевантни во изборот на кандидата за пратеници.Иако се прават внатрапартиски анкети сето тоа е само замајување и смирување на сопственото членство.Со тоа се создава едно чувство помеѓу сопственото членство дека и тие се прашани и дека и нивното мислење важи, но колку се тие релевантни се гледа од самата постапка, за сè одлучува претседателот на партијата.Иако внатрапартиските анкети се враќаат во седиштето на партијата во Скопје, никој не може да гарантира дека претседателот на партијата ги зема предвид тие анкети или по сопствено убедување, или по нечија сугестија ќе постави сопствен фаворит за кандидат за пратеник.

Исто е со кандидати за градоначалник.Иако се работи за локални избори и градоначалникот е татко на една општина, повторно претседателот на партијата може да наметне свој сопствен фаворит за кандидат за градоначалник.И овде имаме изоставување на т.н. тркачи во партијата и се дава ексклузивно право на

¹⁴⁴ Информацијата е добиена непосредно преку интервју од општински функционер на ВМРО-ДПМНЕ

¹⁴⁵ Информацијата е добиена непосредно преку интервју од општински функционер на ВМРО-ДПМНЕ

внатрепартиските функционери на општинските комитети да даваат предлози за кандидат за градоначалник. Но, и тука лидерот може да ја промени листата на предложени кандидати. И во овој случај имаме замајување на сопственот членство дека и тие учествуваат во целата ова постапка. И овде му е препуштено на претседателот на партијата да предложи свој сопствен фаворит за кандидат за градоначалник, исто така и тука никој не може да гарантира дека внатрепартиските анкети ќе бидат земени предвид.

Единствено може да се каже дека во составувањето на листата за кандидати за советници има некоја поголема демократија. Иако и тука целосно се изоставени т.н. тркачи бидејќи листата се составува без нивно учество. На внатрепартиските функционери им се доделува екслузивно право. Внатрепартиските функционери на општинските комитети предлагаат кандидати и ја составуваат листата за кандидати за советници. И овде не изостанува вмешувањето од партиската централа со доставувањето на места на листата на советници кои им припаѓаат на коалиционите партнери. Но, секако тоа е политика кон помалите политички партнери преку што им се дава одредено значење и на тој начин се обезбедуваат гласови за сопствениот кандидат за градоначалник.

Споредба на статутите на СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ

Ако ја направиме споредбата на двата статута, на СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ, може да согледаме дека и двата статути се сосема слични. И во двата статута нема ништо за внатрепартиската селекција на носителите на јавни функции. И во двете политички партии целата оваа постака се регулира со правилници кои се донесуваат пред секои избори. И покрај тоа што двете политички партии се носители на демократските процеси во независна Македонија и постојано се присутни во јавноста со ставовите дека се залагаат за демократија, и постојано се препукуваат меѓусебно во однос на тоа во чие време имало повеќе демократија и повеќе таа се почитувала, самите политички партии ја немаат изградено и дефинирано демократија во сопствените редови.

Од самото тоа што целата внатрепартиска селекција на носители на јавни функции се регулира со правилници а не со статут, покажува дека самите политички партии се плашат од сопственото членство, се плашат од можноста дека кандидатите кои самото членство ќе ги избери нема да бидат лојални и покорни.

Двете политички партии практикуваат политичко дејствување во своите партии од едно минато време, за кое и двете велат дека е зад нас и дека е заборавено. Но, и двете политички партии во сопствените редови го практикуваат.

Во двете политички партии сè е сведено на лидерот и на неговата волја.И двете партии се строго централизирани партии и со самото тоа ја загушуваат кретивноста на сопствените општински организации.Во државата постојано се зборува за децентрализацијата на општините, и двете политички партии си префлаат за тоа кој повеќе направил за децентрализацијата на општините, но и самите во сопствените редови не ја практикуваат.Наместо да дадат поголема слобода на своите општински организации во внатрапартиската селекција на носители на јавни функции тие со тоа што целата постапка ја сведуваат на изборот на лидерот ги задушуваат сопствените општински организации и создаваат демотивација кај сопственото членство.

Токму поради ова и двете политички партии треба да спроведат итна децентрализација во сопствените редови и да им се даде поголема слобода на општинските организации во врска составувањето на листите со кандидати за пратеници.

Во правилниците за избор на кандидат за градоначалник и кандидати за листи на советници поголема слобода на општинските организации може да се забележи кај СДСМ.

Кај СДСМ се дава можност општинските организации сами да го избираат кандидатот за градоначалник од предлозите на сопственото членство, како и кандидати за листа на советници.

Кај ВМРО-ДПМНЕ има одредена слобода на општинските организации во изборот на кандидати за листи на советници иако и таа не е целосна, бидејќи се доставува листа на места кои се отстапени на колиционите партнери ,а кандидатот за градоначалник го избира претседателот на партијата.Со овој потег целосно се деградирани општинските комитети на ВМРО-ДПМНЕ.

Но, и оваа демократија и слобода на општинските организации на СДСМ не е конечна, бидејќи постапката се определува со правилници кои лесно може да се сменат и повторно општинските организации на СДСМ да бидат деградирани и повторно за сè да одлучува партиската централа во Скопје.

За да не се случуваат вакви работи и со цел да се овозможи поголема демократија внатре во политичките партии и поголема улога на општинските организации, целата внатрапартишка селекција треба да биде регулирана со статут.Бидејќи статутот е устав за една политичка партија, тој не може да биде менуван како што е случајот со правилниците.

Во самите статути треба да биде опфатена целата внатрапартишка селекција на носителите на јавни функции, кои критериуми треба да исполнуваат кандидати за пратенци,градоначални,советници и кандидати за претседател на републиката.Понатаму да биде опфатена целокпуната постапка од поднесувањето на

предлози до конечниот избор на кандидатите.Треба да се децентрализираат политичките партии, повеќе да се нагласува улогата на општинските организации и да им се додели можност сами да одлучуваат за кандидати за пратеници,градоначалници и советници.Можеби целата постапка околку изборот на кандидат за претседател на републиката треба да биде препуштена на Конгресот како највисок орган.Но тоа не значи дека општинските организации треба да бидат исклучени од целата ова постапка бидејќи секоја општинска организација е претставена со соодветен број делегати на партискиот Конгрес.

Кога сето ова ќе го направат двете политички партии може да кажеме дека сме конечно раскрстиле со едно време за кое и двете политички партии велат дека е зад нас.Сè додека ова не се оствари сè уште сме во тоа време и сè уште го практикуваме тоа време.

На политичките раководства им одговара сето тоа.Тие се главните во партија, сите го идеализираат лидерот, политичката партија се поистоветува со лидерот.Се додека партиските членови не се изборат за сопствениот глас во партиите, никогаш нема да се изборат за својот глас во државата.Ако сакаме некои нешта да се сменат во Република Македонија, тогаш членовите на политичките партии треба најпрво да ги променат нештата во сопствените политички партии ,па дури тогаш ќе можат да се сменат нештата во Република Македонија, бидејќи политички партии се двигател на општесвените процеси во една држава и какви се работите и односите во една политичка партија такви се работи и односите во една држава.Само со коренити промени во политичките партии во Република Македонија може да се надеваме на подобра состојба и подобар живот во Република Македонија.

Споредбени искуства во процесот на внатрапартиската селекција на кандидатите за носители на јавни функции во САД В.Британија и Република Хрватска

Во овој дел ќе ги разгледаме компаративните искуства во внатрапартиската селекција на носителите на јавни функции кои се избираат непосредно од страна на граѓаните.Ќе бидат разгледани искуствата од САД во процесот на изборот на претседателски кандидат и искуствата во В.Британија и Хрватска во процесот на избор на листи на кандидати за пратеници.

Соединети Американски Држави

„САД претставуваат федерален систем, додека управната власт е централизирана во Вашингтон, но, сепак, е поделена на многу стратешки полиња со педесет државни влади. Законодавните и извршните органи во федералните и во државните управни органи се избираат одделно. Конгресот на САД и сите освен еден државен законодовен дом се дводомни, со сите долни домови избирани со едни избори (секоја парна година), а една третина од повеќето горни домови се избираат наизменично во период од две години. Општите избори и изборите за кандидати (партички прелиминарни избори) им овозможуваат на гласачите долготрајни избори со кандидати распоредени според функцијата за која се

кандидираат, со повеќекратни државни и национални служби истовремено се прикажуваат гласачки ливчиња.”¹⁴⁶

Покрај изборите за законодавниот дом во САД, исто така, значајни се и изборите за Претседател на САД. Овие избори се значајни бидејќи според Уставот на САД претседателот има големи надлежности во сите области од федералното управување со САД, како и во надворешната политика на САД. Претседателските избори се одржуваат во вторник помеѓу 2 и 8 ноември на секои четири години. Претседателските избори се регулирани со федерални и со државни закони. Членот два од Уставот на САД ги регулира претседателските избори вклучувајќи го и Изборниот совет. Изборниот совет е резултат на компромисот помеѓу уставните составувачи кои се залагале Конгресот да го избира претседателот и оние уставни составувачи кои сакале претседателот да се избира со народниот глас.

Во овој дел ќе ги разгледаме прелиминарните претседателски избори кои се одвиваат во рамките на политичките партии во САД, а тоа се Демократската и Републиканската партија.

¹⁴⁶ Политика на изборни системи Мајкал Галагер Пол Мичел страница 201

Претседателски прелиминарни избори

Претседателските прелиминарни избори функционираат на тој начин што имаат свој определен распоред кој се протега од јануари до јуни.

„Претседателските избори може да се окарактеризираат како децентрализирани последователни процеси. Прелиминарните избори и партиските совети за избирање на партискиот кандидат се раководени од државите за двете најголеми политички партии на секои четири години. За разлика од другите прелиминарни избори, претседателските прелиминарни избори се натпревар за избирање делегати за секоја држава за националните партиски конвенции за номинација. Партиите распоредуваат определан број делегати за секоја држава, базирано врз основа на популацијата. Гласачите одат на местата за гласање или на соседните состаноци (партиски совети) за да гласат за својот омилен кандидат. Кандидатите се наградени со одредена позиција базирано врз основа на нивната поддршка во државата, заедно со делегатите кои се обврзуваат да го поддржат кандидатот во првото гласање на конвенцијата.“¹⁴⁷

„Прелиминарните избори не се одржуваат низ сите држави во еден фиксен датум. Поправо, различни држави ги одржуваат нивните партиски совети и прелиминарни избори во различни датуми од крајот на јануари до почетокот на пролетта во годината на претседателските избори. Секој кандидат кој претендира за партиска номинација одвојува неколку месеци за натпреварување од држава во држава. Финалните прелиминарни избори се одржуваат во почетокот на јуни, а партиските конвеции се одржуваат на лето. Летните конвенции дејствуваат како започнување на кампањата во кој кандидати медумски се емитуваат во конвенциските сали исполнети со партиски лојалисти.“¹⁴⁸

Најзначајни сојузни држави за освојување на партиската номинација за претседателски кандидат се Ајова и Њу Хемпшир. Најпрво прелиминарни избори започнуваат во Ајова, а после осум дена се прелиминарните избори во Њу Хемпшир.

„Бидејќи раните успеси се клучни за потенцијалниот победник, гласачите од државите каде што се одржуваат прелиминарните избори може да бидат повлијателни во процесот. Развивањето на Супервторникот во 1988 година – прелиминарни избори низ петнаесет јужни држави во еден ист ден после Њу

¹⁴⁷ Политика на изборни системи Мајк Галагер Пол Мичел страница 207

¹⁴⁸ Политика на изборни системи Мајк Галагер Пол Мичел страница 207

Хемпшир- беше исклучително наменето да им овозможи на умерените демократи поголема улога во процесот на номинирање.”¹⁴⁹

Прелиминарните претседателски избори за двете политички партии во САД, Демократската и Републиканската се сосема исти.

Претседателски општи избори, Изборниот совет

„Претседателот на САД се избира индиректно преку Изборниот совет кој се состои од државни делегати.Бројот на гласови на една држава е отприлика пропорционален со нејзината популација, но помалите држави во тој процес се застапени прекумерно.Секоја држава добива определ број гласачи еднаков со нејзиниот број на места во Долниот дом на Конгресот плус бројот на сенатори.Изборниот совет е производ на федерализмот и обезбедува претседателот поправо да биде избран од државите, отколку со директно народно гласање.Најпрво овие избирачи беа назначени од законодавствата на секоја држава.Но, од средината на XIX век, државните избирачи беа наградени врз основа на дадените народни гласови за претседателските кандидати во рамките на државата.”¹⁵⁰

„На денот на изборите, гласачите бираат помеѓу претседателските кандидати кои се имаат квалификувано да бидат на листата на гласачкото ливче од нивната држава.Пред изборите, листите од лојалистите кои можат да послужат како државните избирачи пополнети за секој квалификуван кандидат.Државните партиски организации најчесто го контролираат поставувањето на имињата на листата на избирачи на нивниот кандидат.Во сите, освен во две мали држави, сите гласови од државниот изборен совет се доделени на кандидатот кој освоил плуралност од државните народни гласови.Според тоа ако демократскиот кандидат добие мнозинство од народните гласови во една држава гласачите луѓето од демократската избирачка листа стануваат државни гласачи во изборниот совет.Избирачите ги праќаат нивните гласови во Вашингтон од главните градови на нивните држави во третиот понеделник во декември, веднаш по претседателските избори.Ако еден кандидат добие мнозинство од гласовите на избирачите, тогаш Уставот налага Конгресот да го избере претседателот од врвните три кандидати, додека конгресната делегација од секоја држава има по еден глас.”¹⁵¹

¹⁴⁹ Политика на изборни системи Мајкл Галагер Пол Мичел страница 208

¹⁵⁰ Политика на изборни системи Мајкл Галагер Пол Мичел страница 208

¹⁵¹ Политика на изборни системи Мајкл Галагер Пол Мичел страница 208 209

„Еден од постојаните проблеми се однесува на тоа дали избирачите се обврзани да ги следат желбите на гласачите во нивната држава или не.Иако е тешко законски да се обврзат избирачите кон нивниот кандидат, безвредните избирачи не преставуваат никаков проблем.Неколку ги променија страните во моментот кога го даваа својот глас во изборниот совет, но никогаш не беа во можност да го изменат изборниот резултат.”¹⁵²

Политички партии во САД

„Низ целата своја историја, во САД политичкиот систем е контролиран од страна на две политички партии.Иако, во Уставот на САД никогаш не се споменати политички партии, бидејќи во времето на неговото потпишување во 1787 година, не постоеле политички партии во САД.

Потребата што повеќе да се освојат гласовите на граѓаните, довеле до појавувањето на политичките партии во САД во 1790.Американците особено биле инвентивни во креирањето на нови изборни техники.”¹⁵³

„Модерниот двопартички систем се состои од Демократската партија и Републиканска партија.Во 1930 година Демократската партија се позиционирала лево од центарот во Американската политика, додека Републиканска партија се позиционирала десно од центарот.Неколку трети политички партии функционираат во САД, и од време на време некој од нивните кандидати се избираат за некоја локална функција.Трета најголема политичка партија во САД е централистичката Либерална Партија.”¹⁵⁴

„Модерниот политички партиски систем во САД е доминиран од страна на две политички партии, Демократската и Републиканска партија.Овие две партии ги добија сите претседателски избори во САД од 1852 и го контролираат Конгресот на САД од 1856 година.”¹⁵⁵

¹⁵² Политика на изборни системи Мајкл Галагер Пол Мичел страница 209

¹⁵³ http://en.wikipedia.org/wiki/Political_parties_in_the_United_States

¹⁵⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Political_parties_in_the_United_States

¹⁵⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Political_parties_in_the_United_States

„ДЕМОКРТАСКА ПАРТИЈА.Демократската партија е една од двете најголеми политички партии во САД.Истовремено таа е и најстарата политичка партија во светот.Демократската партија со нејзинто одвојување од Републиканската партија за време на изборите од 1912 година, се позиционираше како прогресивна партија и партија која ги поддржува работничките права, како и социјалните права на граѓаните.Економската филозофија на Френклин Д. Рузвелт која имала силно влијание врз економскиот либерализам, ја обликуваше партиската агенда на партијата уште од 1932 година.Новиот договор на Рузвелт ја контролираше Белата куќа сè до 1968, со исклучок од 1953-1961 година кога Претседател беше Двај Ајзенхаувер.

Во 2004 година Демократската партија е најголемата политичка партија со 72 милиона гласачи (од 169 милиона регистрирани гласачи).Претседателот Барак Обама е 15-ти Демократ кој стапил на претседателската функција.”¹⁵⁶

„РЕПУБЛИКАНСКА ПАРТИЈА.Републиканската партија е една од двете најголеми политички партии во САД.Уште од 1880 година од страна на медиумите го добила прекарот „Grand Old Party” (Големата стара партија).

Републиканската партија е основа во 1854 година од страна на антиробовските активисти и модернизатори. Републиканската партија својот зенит го доживеа во 1860 година со изборот на Абрахам Линколн за претседател, кој ја искорити партиската машинерија за да извојува победа во Американската граѓанска војна.Републиканската партија доминираше во периодот од 1854-1896 и 1896-1932 година.Денеска Републиканската партија ја подржува конзервативната платформа со понатомошно зацврстување на економскиот либерализам, фискалниот конзервативизам и социјалниот конзерватизам.

Поранешниот претседател на САД, Џорџ В.Буш помладиот беше 19-ти претседател од Републиканците кој стапил на функцијата .”¹⁵⁷

„Трети поголеми политички партии во САД се:Конститутивната партија, Партијата на зелените и Либералната партија.

Конститутивната партија на САД е конзервативна партија.Таа е основана како партија на плаќачи на данок во 1992 година.Подоцна во 1999 година е

¹⁵⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Political_parties_in_the_United_States

¹⁵⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Political_parties_in_the_United_States

преименувана во конститутивна партија. Во 2006 година Рик Џо од сојузната држава Монтана е првиот кандидат на оваа партија, избран за федерална функција. Конститутивната партија својата платформа ја основа на основната интенција на татковците основачи, принципите кои се наоѓаат во Декларацијата на независност на САД и на моралните основи земени од Библијата.

Зелената партија на САД, како трета партија во САД, е активна од 1980 година. Зелената партија на САД најмногу гласови има освоено на локално ниво и на локално ниво има добиено најмногу јавни функции. Зелената партија на САД се залага за заштита на животната средина, социјална правда, почит за различностите, мир и ненасилство.

Либералната партија е основана на 11 декември 1971 година. Таа е една од најголемите, од третите по големина партии во САД, која има поддршка од 200.000 регистрирани гласачи и има 600 носители на јавни функции, вклучувајќи градоначалници, советници во сојузни држави, членови на школски одбори и други носители на локални функции. Либералната партија има најмногу носители на јавни функции од другите, трети политички партии во САД.¹⁵⁸

Прелиминарни претседателски избори на Демократската партија на САД

Во овој дел ќе ги разгледаме внатрапартишки избори за избор на претседателски кандидат на Демократската партија во САД за претседателски избори во 2008 година во САД. Оваа внатрапартишка селекција е земена како предмет на анализа бидејќи беше една од најтесните политички битки, која досега се одвивала во рамките на Демократката партија.

Во 2008 година Демократската партија реши за претседателски кандидата за Претседателски избори во 2008 година да го номира сенаторот од Илиноис Барак Обама. На оваа номиција и' претходеше доста неизвесна и тесна трка помеѓу Обама и сенатарот Хилари Клинтон, и оваа трка траеше подолго отколку што се очекуваше, бидејќи и двајцата кандидати немаа доволен број делегати кои што им беше потребен за да ја обезбедат поддршката и да ја добијат партиската номинација.

Во оваа трка основната цел и на двајцата кандидати беше да ги освојат мнозинството на делегати на партиската конвенција. „Вкупно конвенцијата на Демократската партија ја сочинуваат 4.233 делегати. За да еден од кандидати ја

¹⁵⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Political_parties_in_the_United_States

обезбеди својата номиција треба да освои најмалку 2.177 делегати или да има просто мнозинство од 4.233 делегати на партиската конвенција.”¹⁵⁹На партиската конвенција која се одржа од 25 до 28 август во Денвер ,Колорадо Обама и официјално ја доби партиската номиција на претседателски кандидат на претстојните Претседателски избори во САД и победи со тоа на 20 јануари 2009 година стана 44 претседател на САД, а Хилари Клинтон беше назначена за државен секретар.

Кратка историја на Демократската партија на САД

„Демократската партија произлезе од антифедаралното движење кое се противеше на фискалната политика на Александар Хамилтон во почеток на 1790 година.Томас Џеферсон и Џејмс Мадисон ја организирале оваа фракција во Демократско-Републиканската партија.Оваа партија се залагала за поголеми права на сојузните држави.Демократско-Републиканската партија дојде на власт во 1800 година.

После војната од 1812 година во САД оваа партија се расформира поради изборот за наследник на претседателот Џејмс Монро и припадниците поблиски до принципите на Томас Џеферсон предводени од Андрју Џаксон и Мартин ван Бурен ја формираат Демократската партија на САД.

Покрај сите превирања и сите фракционерства внатре во демократската партија, оваа партија излезе како една од најголемата политички партии.”¹⁶⁰

Организациска структура на Демократската партија

„Демократската партија е составена од Демократски Национален Комитет.Овој комитет е должен за промоција на кампањата на Демократската партија.Овој комитет е одговорен за организирање на кампањата и промоција и стратегијата на партијата за време на изборите.За време на Претседателските избори ја надгледува работата на Демократската Национална Конвенција.Конвенцијата има одговорност само во одредени моменти, додека Националниот комитет ја организира и ја раководи

¹⁵⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Political_parties_in_the_United_States

¹⁶⁰ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States))

партијата за сето време.Националниот комитет има свој претседавач.Моментално тоа е конгресменката од Флорида, Деби Вајсермен Шулц.

Демократскиот Конгресмен комитет за кампања.Овој комитет им помага на кандидатите за време на изборите за Претставничкиот дом.Истовремено Демократскиот Сенаторски комитет за кампања собира парични средства кои им помагаат на кандидатите за Сенатори.

Демократскиот колеџ на Америка е студентска организација која има за цел да тренира и да вклучува што е можно поголем број нови генерации на Демократски активисти.

Демократите во странство, е организација за Американци кои што живеат надвор од САД.Нивна задача е да работат на што поголема промоција на Демократската платформа и што повеќе Американци кои живеат надвор од САД да ја поддржат Демократската партија.

Младите Демократи на САД е младинска организација која има за цел што е можно повеќе млади лица да ги мобилизира и да ја дадат својата поддршка за Демократските кандидати.Целта на Младите Демократи е да вклучат што повеќе млади да волонтираат, но не само да волонтираат, туку да земат и активно учество во креирањето на нивната иднина.

Демократската асоцијација на Гувернири има за цел да ги поддржи сите Демократски кандидати за гувернери.”¹⁶¹

Идеологија на Демократската партија

„Од 1890 година Демократската партија ги прокламира либералните идеи.Гледано историски партијата ги подржувала: фармерите, работниците, синдикатите, религиозните и етничките малцинства.Таа остро се спротиставувала на сивата економија и го фаворизирала прогресивното оданочување на данокот на добивка.Во 1930 година партија ја започна програмата за разместување на државното богатство со првенствено давање помош на сиромашните.

Во последните неколку години партијата ја прифати централзираната економија и социјалната прогресивна агенда.Денеска Демократите се залагаат и дозволуваат поголема социјална слобода, позитивни акции, балансиран буџет, слободна пазарна економија со повремено вмешување од страна на државата (мешана

¹⁶¹ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States))

економија).Демократската партија верува дека владата треба да има активна улога во намалувањето на сиромаштијата и социјалната неправда.Партијата се залага за прогресивно оданочување.

Денеска Демократската партија е влијателна во Североисточниот дел на САД, регионот околу Големети езера и големите градови.”¹⁶²

Системот на делегати

„Делегати се луѓе кои одлучуваат на Националната Конвенција на Демократската партија кој ќе ја добие номинацијата за претседателски кандидат на Демократската партија.Делегатите кои се избирали од педесетте сојузни држави на САД ,Округот Колумбија и Порторико имаат по еден глас од делегат, додека делегати избрани од Американска Самоа, Виргинските Острови,Гуам како и делегати избрани од државите Флорида и Мичиген имаат по половина глас од делегат.Вкупниот број делегати изнесува 4.233,”¹⁶³

Постојат два вида делегати, и тоа: избрани(ветени) делегати и суперделегати.

Во претседателскиот изборен систем ,кандидати за номинација водат серија на прелиминарни и внатрапартишки избори.„За Демократската партија резултатите од овие прелиминарни внатрешни избори го одредуваат бројот на избрани (ветени) делегати за секој номинаран кандидат , кои се обврзани да гласаат за секој кандидат на Националната конвенција на Демократската партија, со намера да ја изразат волјата на членовите на Демократската партија.Овие делегати не се обврзани да гласаат за кандидатот кој тие го преставуваат, но кандидатите може да променат некој делегат за кој сметаат дека може да биде нелојален на конвенцијата, но делегатите генерално гласаат како што ветиле.”¹⁶⁴

„Демократската партија го користи принципот на пропорционална застапеност, така што на тој начин го утврдува вкупниот број избрани (ветени) делегати којшто секој кандидат го освоил во одредена сојузна држава.На пример, кандидатот кој освои 40% од гласовите во прелиминарните избори во една сојузна држава ќе освои 40% од делгатите во таа сојузна држава.Меѓутоа, кандидатот мора да освои најмалку 15% од гласовите на прелиминарните избори, со цел да може да се надева на поддршка на

¹⁶² [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States))

¹⁶³ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁶⁴ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

делегати од таа сојузна држава.”¹⁶⁵ Суперделегатите не можат да се освојат. Тие може да гласат за кој било кандидат.

„Според правилата за кандидирање делегати во 2008 година за Националната конвенција на Демократската партија, секоја од 50 сојузни држави на САД , може да делегира делегати според две правила ,според бројот на гласови што државата ги дала за кандидатот на Демократската партија во претходните три преседателски избори и според процентот на гласови што секоја држава го имала во САД за изборниот колеџ. Освен тоа фиксен број делегати беа доделени на округот Колумбија, Порторико, Американаска Самоа, Гуам, Вирџинските Острови, Флорида и Мичиген и на демократите во странство. Во 2008 година вкупно 3.253 делегатски гласови се доделени во процесот на прелиминарните внатрапартишки избори.”¹⁶⁶

Суперделегати

„Гласовите на суперделегатите имаат иста тежина како и гласовите на обичните (избраните) делегати. Суперделегатите се членови на претсавничкиот дом на САД, членови на Сенатот, гувернери, членови на националниот комитет на Демократската партија, истакнати партиски лидери. Суперделегатите претставуваат 20% од вкупниот број делегати кој изнесува 4.233 делегати.”¹⁶⁷

„Бројот и составот на суперделегатити може да се промени сè до почетокот на Националната конвенција на Демократската партија. Вкупниот број гласовите од суперделегатите на почетокот од прелиминарната сезона во октомври 2007 година изнесуваше 850 суперделегати. Бројот на суперделегати може да се менува од различни причини , како на пример смрт, избори или дисквалификација.”¹⁶⁸

„Официјално до Конвенцијата, суперделегатите се неопределени, но суперделегатите можат јавно да поддржуваат политика на определен кандидат и да лобираат за него. Претседателските кандидати се натрпреваруваат да ги придобијат овие суперделегати. Сектор кој ја организира Националната конвенција со помош на медиумите во текот на внатрапартиската трка врши одредени анкети и се обидуваат да калкулираат колку од суперделегатите поддржуваат одреден кандидат. Медиумите често пати ги вклучуваат овие проценки за суперделегатите во нивните извештаи за

¹⁶⁵ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁶⁶ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁶⁷ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁶⁸ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

суперделегатите при што се добиваат различни извештаи за гласовите на суперделегатите во зависнот од изворот на информации.”¹⁶⁹

7.2.6 Избор на делегати

„Секоја сојузна држава треба на сојузно ниво да објави правлник за избор на делегати на сојузно ниво. Со овој правлник се утврдува начинот на кој ќе се изврши селекцијата на делегати на федерално и на сојузно ниво, на кој начин делегатите ќе ја остваруваат потврдната политика на партијата и како ќе се обезбеди еднаков баланс помеѓу мажите и жените. Тие планови беа усвоени на сојузно ниво и кон средината на 2007 година беа доставени до националната партија.”¹⁷⁰

„Во повеќето сојузни држави внатрапартискиот изборен цензус мора да биде исполнет во секое ниво на процесот од највисоко до најниско ниво. Ова врши притисок на другите на кандидати да обезбедат поддршка од гласачите чии избрани кандидати паднале под 15%. Суштината на овој принцип е моделиран да се елеминираат сите деструктивни групи и фракции кои би можеле да ја нарушат работата на националната конвенција. Ова се однесува на ветените делегати. Како што спомнавме во Демократската партија се користи принципот на пропорционалност, колку гласови има освоено кандидатот, толкав број на делегати освојува, но најмалку мора да освојат 15% од гласовите во една сојузна држава за да може да сметаат на делегатска поддршка. Значи, сите кандидати кои освоиле помалку од овој процент не може да сметаат на поддршка од ветените делегати, а доколку немаат доволен број на делегати пред одржувањето на националната конвенција, тогаш поддршката на своите делегати може да му ја доделат на некој од кандидатите кој што има поголема поддршка, но нема просто мнозинство од вкупниот број на делегати за да може да ја оствари партиската номинација на Националната конвенција.”¹⁷¹

¹⁶⁹ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁷⁰ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁷¹ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

Национална конвенција на Демократската партија.

„Националната конвенција на Демократската партија се одржува на секои четири години почнувајќи од 1832 година. Националта конвеција е организирана од страна на Националниот комитет на Демократската партија. Националниот комитет на демократската партија го обезбедува политичкото водство на Демократската партија, ја промовира платформата на Демократската партија, одговорно е за финансиското работење на Демократската партија и ја организира Националната конвенција. На чело на Националниот комитет стои претседател, неколку потпретседатели нивниот број варира, но мора да е непарен, лице одговорно да ја следи финансиската состојба на демократската партија, секретар, извршен директор и директор за комуникации.“¹⁷²

„Примарната цел на Националната конвенција е да го номинира и да ја потврди номинацијата на претседателскиот и потпреседателскиот кандидат на Демократската партија, да ја усвои партиската платформа и да ја обедини партijата во своето дејствување“. ¹⁷³

„Делегатите од сите педесет сојузни држави земаат учество на Националната конвенција како и од остатните територии кои се под административна управа на САД како што се Порторико и Вирџинските острови. Националната конвенција на Демократската партија го означува крајот на внатрапартиските прелиминарни избори.“¹⁷⁴

„Кандидатот на Демократската партија се избира преку индивидуално гласање во сите сојузни држави. Супределегатите не се обврзани да поддржат ниту еден од кандидатите и најчесто поради нивниот број немаат многу големо влијани на конечниот избор, но доколку битката е тесна, тие го имаат главниот збор во одредувањето на кандидатот. Најчесто името на номинираниот кандидат се знае месеци пред одржувањето на Националната конвенција, но историски постојат случаи кога името на номинираниот кандидат не е познат до самото одржување на конвенцијата. Најчесто во тие случаи се води остра дебета помеѓу партиски лидери за тоа кој кандидат треба да ја добие партиската номинација и делегатите на самата конвенција се приморани да гласаат повеќе пати сè додека некој од кандидатите не го добие потребното мнозинство.“¹⁷⁵

„Преговорите на партиските лидери или како што се познати во САД како преговори на задната соба, се нешто сосема нормално и преговорите најчесто завршуваат со компромис. Ваквиот тип кандидати се познати како темни коњи. Ваквиот

¹⁷² [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁷³ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁷⁴ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁷⁵ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

тип кандидати никогаш не се ни надевале дека ќе ја освојат партиската номинација сè до последниот момент на конвенцијата. Темните коњи се кандидати кои најчесто се избираат со цел да ја разбијат статус-кво ситуацијата која постои помеѓу помоќните и популарните кандидати кои меѓусебно се блокираат и одбиваат да дадат поддршка во делегатски гласови за другиот кандидат. Еден од најпознатите темни коњи кој ја освоил партиската номинација е Џејмс Полк.”¹⁷⁶

Извештај во врска со гласањето на делегатите во Демократската партија

„Не постои можност да се добие прецизен извештај поврзан со гласањето на делегатите сè до Националната конвенција на демократите. Секој медиум од главните медиуми ги сумира резултатите од гласањето на делегатите во текот на кампањата. Демократската партија си има свои резултатите. Тоа се вистинските резултати, но најчесто овие бројки се совпаѓаат со резултатите што ги објавуваат главните медиуми во текот на кампањата, можни се некои мали отспаувања, но однапред се знае кој е потенцијалниот кандидат. Но, главните медиуми понекогаш објавуваат различни резултати од различни извори во текот на кампањата. Тоа доведува до уште поголема конфузија во текот на изборната кампања.”¹⁷⁷

„Постојат неколку причини за ваквиот начин на објавување на резултатите од гласањето на делегати. Медиумите понекогаш добиваат информации од извори кои ги вклучуваат делегати само од нивната област, додека други медиуми ги вклучуваат и суперделегатите врз основа на тоа кој од суперделегатите ја истакнал јавно својата поддршка за некој од кандидатите. Но, како што ни е познато суперделегатите сè до Националната конвенција може да го менуваат своето мислење.”¹⁷⁸

„Друга причина е тоа што одредени делегати се избираат во својот округ или на национална конвеција во одредена сојузна држава подоцна, односно откако внатрепартишкиот процес е започнат, па, така, со гласовите на тие делегати се калкулира сè до нивното конечно изјаснување.”¹⁷⁹

„Трета причина е тоа што на денот на внатрепартиските избори во одредена сојузна држава, гласовите од одреден округ може да бидат објавени подоцна, па

¹⁷⁶ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁷⁷ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁷⁸ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁷⁹ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

медиумите калкуираат со гласовите на делегатите од тој округ врз основа на претходно направените анкети.¹⁸⁰

„Иако гласовите на делегати во текот на внатрапартиските избори постајано се објавуваат во медиумите,сепак во текот на одржувањето на националната конвенција на демократите, може да дојде до одредени отстапување во однос на резултатите од гласањето.Таквите отстапувања се минимални, но не се резултат на тоа што ветените делегати се предомислиле, тие секако не можат да го сменат своето мислење, тие отстапувања се резултат на суперделегатите кои можат во последен момент да се предомислат.Исто така, и медиумите понекогаш избрзуваат или грешат во своите анкети, па може да дојде до одредено отстапување, но таквото отстапување е минимално.”¹⁸¹

Прелиминарните претседателски избори на Демократската партија на САД во 2008 година

Резултатите на внатрапартиската селекција на Демократската партија за претседателски кандидат за изборите во 2008 година е резултат на серија на настани од кои членовите на Демократската партија го избираат претседателскиот кандидат на Демократската партија.Овие настани се одржуваат во сите педесет сојузни држави на САД, како и во дистриктот Колумбија,Порторико,Американска Самоа,Гуам и Американските Вирџински острови.Крајниот резултат го вклучува вкупниот број на делегати како и гласот на народот.

„Трката за претседателската номинација започна многу порано уште во 2006 година по завршувањето на внатрапартиските избори.Помеѓу ноември 2006 и февруари 2007 година, осум големи кандидати ја започнаа својата кампања Џо Бајден,Хилари Клинтон,Крис Дод,Џон Едвардс,Денис Кичиник,Барак Обама,Бил Ричардсон и Том Вилшал.Во првите три месеци од 2007 година Клинтон и Обама преку донацији успеаја да соберат преку 20 милиони долари за својата кампања додека Едвардс собрал повеќе од 12 милиони долара, со што овие тројца кандидати станаа главните претенденти за освојување партиска номинација и тој статус го задржаа до крајот на 2007 година.”¹⁸²

¹⁸⁰ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁸¹ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁸² [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

„На 21 ноември Обама објави дека познатата водителка Опра Винфи ќе биде дел од неговата кампања и дека ќе лобира за него во одреден број сојузни држави. Но, и покрај оваа објава дека славни личности ќе бидат вклучени во кампањата на Обама, не ги загрижи неговите противкандидати бидејќи имаат малку влијание врз изборот на гласачите, но сепак партиципацијата на Опра во кампањата на Обама би му омозможило својата порака да ја испрати до голем број гледачи, имајќи ја предвид популарноста на шоуто на Опра. Во тој момент се појавиле шпекулации дека Опра ќе се појави со Обама и во сојузната држава Ајова. Тоа и се случило. На 8 декември 2007 година Опра се појави во сојузните држави Ајова, Нов Хемпшир и Јужна Каролина и заедно со Обама ја започна неговата кампања за претседателската номинација. Според традицијата овие три сојузни држави се првите држави во кои започнува гласањето. Со ваквиот развој на настаните анкетите покажуваат зголемена популарност на Обама. Самата Опра, направи поголем бум отоколку Обама, со својата програма. После ваквиот развој на настаните се поставуваше прашањето дали Клинтон најсириозниот противкандидат на Обама може да стори нешто. Но, и покрај ваквиот развој на настаните Клинтот сè уште имаше предност пред Обама во однос на суперделегатите, а и националните анкети во сите сојузни држави покажуваат предност на Клинтон со 42% додека Обама имаше 23% а Едвардс 16%”¹⁸³.

„И покрај бумот што го направи Обама со Опра, во овие сојузни држави анкетите пред денот на гласањето покажуваат тесна предност на Обама со 31% над Клинтон со 30% и Едвардс со 26%.”¹⁸⁴

„Според традицијата прва сојузна држава во која се гласа е Ајова. Како што нагласивме и претходно Обама тука однесе тесна победа. Ајова на националната конвенција има вкупно 57 делегати. Гласањето се одржа на 3 јануари. Во гласот на членовите на Демократската партија на Ајова, Обама освои 38% од гласовите додека Клинтон освои 29% од гласовите, а Едвардс освои 30%. Но, во одност на делегати Обама добил поддршка од 16 делегати додека Клинтон добила поддршка од 15 делегати, а Едвардс добил поддршка од 14 делегати. Победата која ја однесе Обама во Ајова ја нарече историска и ги поздрави сите негови поддржувачи дека ги направиле првите промени во САД и покажале дека се спремни на тоа. Клинтон во гласањето на членовите заврши на трето место, но, сепак, тоа не ја обесхрабри таа пред своите поддржувачи истакна дека оваа кампања е маратонска и дека таа е спремна на тој маратон. После гласањето во Ајова, Бајден и Дод се повлекоа од понатамошната трка.”¹⁸⁵

„После востанието на Обама во Ајова многумина сметаа дека тој може да ја однесе партиската номинација за претседателските избори. Наредна држава во која

¹⁸³ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁸⁴ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁸⁵ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

требаше да се одржи гласањето е Нов Хемпшир. Таму се одржа и првата дебата помеѓу тројцата кандидати. Во дебатата на Сајнт Анслем колеџот, Обама и Едвардс се свртија против Клинтон. Во размената на пораки Едвардс ја обвини Клинтон дека таа не може да донесе промени, додека тој и Обама можат да донесат. На ден пред гласањето на едно прашање од страна на член на партијата, Клинтон стана премногу емотивна и емотивно одговори на прашањето. Оваа видео снимка се прошири на кабелските станици и сите гласачи застапанаа во нејзина одбрана. Како резултат на ова Клинтон ја доби поддршката на членовите со 39% додека Обама доби 36%, а Едвардс доби 17% од гласовите. Нов Хемпшир на конвенцијата учествува со 30 делегати. Клинтон доби поддршка од 9 делегати исто колку и Обама, додека Едвардс доби поддршка од 4 делегати. На 10 јануари Ричардсон се повлече од понатамошната трка.¹⁸⁶

„После ова, следна држава беше Невада. После победата во Нов Хемпшир Клинтон доби ветар во грбот и со голем елан ја водеше кампањата во Невада и успеа да победи во народното гласање освојувајќи 51% од гласовите пред Обама кој освои 45% од гласовите и покрај силната поддршка која ја доби од Синдикатот на угостителските работници, кој се смета за доста силен во оваа сојузна држава. Едвардс освои само 4% од гласачите. Невада учествува со вкупно 34 делегати на националната конвеција. Иако Клинтон го победи Обама во народното гласање, сепак, Обама остана силен во руралните средини во оваа сојузна држава и успеа да ја победи Клинтон во поддршката по делегати. Обама доби поддршка од 13 делегати додека Клинтон доби поддршка од 12 делегати, Едвардс не доби поддршка од ниту еден делегат. Кампањата на Џон Евардс во Невада целосно колабираше и претрпе катастрофа. Денис Кичинич се откажа од понатамошната трка.“¹⁸⁷

„Наредна држава беше Јужна Каролина, сојузна држава во која поголемиот број од населението се Афро Американци. И покрај анкетите Клинтон замина да ја води својата кампања во некој од државите од Супер вторник, а во Јужна Каролина го испрати својот сопруг поранешниот преседател на САД, Бил Клинтон, кој влезе во серија конфликти со Обама. Во народното гласање Обама освои 55% од гласовите на членовите, додека Клинтон освои 27%, а Едвардс освои 18% од гласовите. Јужна Каролина учествува со 54 делегати на националната конвенција. Обама доби поддршка од 25 делегати, Клинтон доби поддршка од 12 делегати, а Едвардс поддршка од 8 делегати.“¹⁸⁸

„По ова следуваше супер вторник, односно гласање во 23 сојузни држави. Ниту Обама ниту Клинтон немаа јасна поддршка, изразена во овие сојузни држави кои покриваат 1.681 делгати.“¹⁸⁹

¹⁸⁶ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁸⁷ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁸⁸ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁸⁹ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

„Традиционално ,вторникот во кој гласаат најголемиот број сојузни држави се нарекува Супер Вторник.По победата во Јужна Каролина ,Обама доби поддршка и од Каролин Кенеди, керка на поранешниот претседател на САД Џон Кенеди и од сенаторот Тед Кенеди ,брат на Џон Кенеди.Поддршката на Тед Кенеди се сметаше како најголема поддршка која може Обама да ја добие внатре во Демократската партија и беше изедначена на поддршката што ја доби Ал Гор од Бил Клинтон.На 31 јануари Обама и Клинтон се сретнаа за прв пат , еден на еден во дебата.Дебатата помина во пријателски тон.Гласањето се одржа на 5 февруари, тоа беше супер вторник ,во играа беа 1.681 делегати.Од нив Обама доби поддршка од 847 делегати, додека Клинтон доби поддршка од 834 делагати.Во народното гласање и Обама и Клинтон однесоа победи.Обама однесе победа во 13 држави, додека Клинтон однесе победа во 10 држави.Во некои држави како Ајдахо и Џорџија, Обама однесе тесна победа, но во некои како во Конетикат и Мисури однесе убедливи победи.За изненадување беше победата на Клинтон во Калифорнија и Масачусетц ,каде што некои аналитичари очекуваа дека Обама со поддршката на фамилијата Кенеди ќе однесе победа.По ова гласање Обама стана доста популарен кај Афроамериканците и кај помладите од 45 години, особено кај студентите.Додека Клинтон добиваше поголема поддршка кај белите жени ,кај латино гласачите и постарите лица од 65 години,Обама станувашеjak во планинските држави во јужните и во среднозападните сојузни држави, додека Клинтон стануваше јака во Североисточните и југозападните сојузни држави каде и работеше како прва дама.Многу аналитичари сметаа дека кампањата во Демократската партија ќе биде завршена после Супер вторник, но погрешија во својата проценка.”¹⁹⁰

„После Супер вторник стана јасно дека тесната победа на Обама му даде ветар во грбот и се очекуваше негова победа во престојните сојузни држави бидејќи демографската структура во тие сојузни држави му одат во полза на Обама.По Супер вторник, Клинтон изјави дека самата на себе си позајмила 5 милиони долари за нејзината кампања во јануари.Ова беше изненадувачки бидејќи Обама објави дека во јануари има собрано 32 милиони долари за својата кампања.Оваа финансиска предност му овозможи на Обама значителна предност да организира поголеми средби и собири.На сето ова поддржувачите на Клинтон возвратија со собирање на 6 милиони долари преку интернет за 36 часа, но и ова не беше доволно бидејќи поддржувачите на Обама собраа 7 милиони долари за 36 часа.”¹⁹¹

„Од 9 февруари до 19 февруари се одржа гласање во 9 држави, исто така, гласаа и сите демократи во странство.Од вкупно 606 делегати Обама доби поддршка од 287 делегати, додека Клинтон доби поддршка од 166 делегати.И во народното гласање

¹⁹⁰ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁹¹ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

Обама однесе убедлива победа.После 19 февруари ,Обама имаше поддршка од 1.323 делегати ,додека Клинтон имаше поддршка од 1.222 делагати.”¹⁹²

„Март како месец на кампања беше интересен бидејќи во себе содржеше мини Супер вторник.Како што Обама беше фаворит во државите во кои се гласаше во средината на февруари, така сега Клинтон беше фаворит бидејќи во Охajo беше многубројна белата работничка класа , како и постарите лица, додека во Тексас голем е бројот на Латино гласачи.Клинтон однесе победа во Охajo,Родпските острови и Тексас ,сепак, на крајот на март Обама повторно однесе победа.Во март гласаа 7 сојузни држави.Од вкупно 505 делегати Обама доби поддршка од 210 делегати, додека Клинтон доби поддршка од 205 делегати.”¹⁹³

„Во април кампањата продолжи во Пенсилванија,Индиана и Северна Каролина.Многумина аналитичари сметаа дека Клинтон ги загуби сите шанси да ја добие партиската поддршка за претседателски кандидат.Но, сето тоа не ја обесхрабруваше Клинтон, и таа со уште поголема динамика и енергичност ја водеше својата кампања.На 22 април Клинтон оствари убедлива победа во Пенсилванија.Од вкупно 187 делегати таа ја доби поддршката од 85, додека Обама доби поддршка од 73 делегати.На 6 мај оваа победа на Клинтон падна во вода.На овој ден гласаа две сојузни држави Индијана и Северна Каролина.Клинтон однесе тесна победа во Индијана.Од вкупно 85 делегати таа доби поддршка од 38, додека Обама доби поддршка од 34.Но,во Северна Каролина, Обама однесе убедлива победа.Од вкупно 134 делегати тој доби поддршка од 67, додека Клинтон доби поддршка од 48 делегати.Клинтон продолжи со својата кампања и однесе убедливи победи во Западна Вирџинија и Конетикат, но Обама успеа да однесе победа во Орегон.На 1 јуни Клинтон однесе убедлива победа во Порторико.Кампањата и гласањето заврши на 3 јуни со гласање во Монтана и Јужна Дакота каде што резултатот беше тесен.”¹⁹⁴

Со ова заврши кампањата.Конечниот збор на партиската номинација на Националната Конвенција на Демократската партија.Оваа кампања се води со цел да се придобијат што повеќе делегати на своја страна и да се овозможи партиската номинација.Во овој контекст треба да се спомене народниот глас т.е. гласањето на партиските членови во сојузните држави.Официјално народниот глас нема никаво влијани во конечната номинација во Демократската партија.Но, и покрај ова голем број аналитичари на ова гледаат како можност да се види моменталната популраност што ја уживаат кандидатите во даден момент.Медиумите постајано даваат податоци во врска со гласањето и објавуваат победи врз основа на оваа гласање.Суперделегатите исто така го земаат предвид народното гласање кога ја донесуваат својата одлука за кој кандидат да ја дадат својата поддршка.И покрај ова, народното гласање се соочува

¹⁹² [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁹³ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

¹⁹⁴ [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008)

со голем број проблеми и треба секогаш да се зема со резерва.По победата во Западна Вирџинија, Клинтон беше во предност со народното гласање. Но, и покрај ова, одреден број гласови беа спорни како за неутралните аналитичари, така и за членовите на тимот на Обама.

Републиканска партија на САД

Кратка историја на Републиканската партија

„Републиканската партија на САД , исто така, позната и како „Grand Old Party” (Големата Стара Партија) е основана во Северните држави од страна на антиробовски движења и модернисти. Набрзо по нејзиното основање станала доминантна опозиција на јужната Демократска партија. Причината за нејзиното основање е противењето на Канзас-Небраска . Актот кој го отфрли актот од Мисури со кој робството требаше да остане надвор од Канзас. Северните Републиканци гледаа на експанзијата на робството како на големо зло. Првиот јавен собир каде името Републиканци беше предложено за новата антиробовска партија се одржа на 20 март 1854 година во едно училиште во Висконсин.

Првата официјална конвеција на Републиканската партија беше на 6 јули 1854 година во Мичиген. Републиканската партија за прв пат дојде на власт во 1860 година со изборот на Абрахам Линколн за Претседател, а исто во оваа година Републиканците го освоија и Конгресот на САД со што преку нивните барања за ставање крај на робството, прокламацијата за еднакви права на сите луѓе ги внесоа САД во Граѓанска војна и промена на Уставот на САД.”¹⁹⁵

Организација на Републиканската партија

„Републиканската партија е составена од Републиканскиот Национален комитет. Овој комитет е одговорен за промоција на Републиканците за време на кампањата. Исто така е одговорен за промоција и за развојот на Републиканската политичка платформа, и за собирањето на финански средства и за изборната стратегија. Изборот на претседавач со овој комитет го врши Претседателот на САД кога тој е од редовите на Републиканците, а доколку не е, тогаш неговиот избор го вршат партиските државни комитети. Овој Комитет ја надгледува и работата на

¹⁹⁵ [http://en.wikipedia.org/wiki/Republican_Party_\(United_States\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Republican_Party_(United_States))

Републиканската национална Конвенција, собира финански средства и ја координира стратегијата за време на кампањата.На локално ниво има вакви државни комитети, но тие имаат помалку средства на располагање и ограничена моќ.

Националниот Републикански Конгресен Комитет им помага на кандидатите за време на изборите за Претставничкиот дом, додека Националниот Републикански Сенаторен Комитет им помага на кандидати за време на изборите за Сенатот.

Републиканскиот Комитет на Гуверниери им помага на кандидатите за време на изборите за државен гувернер.”¹⁹⁶

Идеологија на Републиканската партија

„Републиканската партија се залага за: фискален конзерватизам, социјален конзерватизам.

Републиканците сметаат дека слободниот пазар и индивидуланите достигнувања се клучен фактор за економски напредок.Поради сето ова тие го промовираат фискалниот конзерватизам и промоција на индивидулните одговорности над програмата за благосостојба.

Во врска со социјалната политика, најголемиот дел од Републиканските кандидати се за живот и се спротиставуваат на абортусот ,како на нешто што не е религиозно и не е морално.Републиканците се противат и на мерките кои се преземаат за поголеми права на жените и на малчиштвата, бидејќи сметаат дека преку преземањето на такви мерки уште повеќе се зголемува дискриминацијата во општетството.”¹⁹⁷

Прелиминарни претседателски избори во Републиканската партија

Сета оваа постапка која беше наведена за Демократска партија се однесува и за Републиканската партија.Постапката е иста за да се освои номинацијата за кандидат, ја поминува истата постапка како и во Демократската партија.

„Разликата кај Републиканската партија е во бројот на делегати кои присуствуваат на Националната конвенција.Кај Републиканската Национална конвенција присуствуваат вкупно 2.286 делегати.За да се освои партиската номинација потребно е апсолутно мнозинство од 1.144 делегати.”¹⁹⁸

¹⁹⁶ [http://en.wikipedia.org/wiki/Republican_Party_\(United_States\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Republican_Party_(United_States))

¹⁹⁷ [http://en.wikipedia.org/wiki/Republican_Party_\(United_States\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Republican_Party_(United_States))

¹⁹⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/2012_Republican_National_Convention

Како што можеме да забележиме, и кај двете политички партии во САД постапката за номинација на претседателски кандидат е сосема иста. Причината за ова е во партиската историја и традиција, но, исто така, и причината - да не се заостанува и да не се разликува во ништо од противникот.

Причината за ова можеме да ја бараме во следното : ваквиот тип номинирање на претседателски кандидат го има воспоставено Демократската партија во 1832 година. На тогашните избори оваа партија има однесено убедлива победа. Согледувајќи го сето ова Републиканската партија, исто така, преминала кон овој метод во 1856 година и го применила истиот метод и, исто така, доживеа успех.

Како што се гледа применетата на метод од страна на едната политичката партија ја натерало и другата страна да го направи истиот потег со цел да остане достоен ривал на политичката сцена.

Вака применетата постапка довела до поголем развој на внатрепартиската демократија и поголемо отворање на партиите кон сопственото членство најпрво, а потоа и кон целокупниот електорат.

Како резултат на сето ова внатрепартиста демократија и демократија, воопшто, во САД е на многу виско ниво.

Компаративни искуства од Велика Британија

Официјалното име на Велика Британија е Обединето кралство Велика Британија и Северна Ирска. Обединетото кралство Велика Британија и Северна Ирска го сочинуваат Англија, Шкотска, Велс и Северна Ирска.

„Развојот на Англија и на нејзините институции се движи сосема различно од развојот на другите земји на Европскиот континент. Монархијата во Англија по Норманското освојување ги покажала сите својства на апсолутна монархија. Кралот ги имал сите надлежности-извршна, законодавна и судска власт. Доаѓа до побуна од страна на феудалците и Кралот морал да допушти некои права на феудалците во Големата повелба на слободите од 1215 од страна на Кралот Јован без земја. Во наредниот период англиските кралеви не ги почитувале обврските кон феудалците, така што доаѓа до уште една побуна од страна на феудалците и созадавање на парламентот во 1265 година кој бил составен од феудалци, црковни лица и поистакнати припадници на граѓанскиот сталеж, кои ги следеле активностите на Кралот со цел негово исполнување на обврските од Големата повелба на слободите.

На самиот почеток ,Парламентот имал еднодомна структура.Меѓутоа, пониското свештенство во 14 век, по сопствена волја престанало да биде представувано во Парламентот, поради спротиставеноста на нивните интереси со побогатите слоеви, и тие го конституирале Вториот дом, денешниот Долен дом во кој, освен нив, влегле и претставници на граѓанската класа, односно на буржуазијата.До јасно одделување на двата дома доаѓа во 1341 година.

Во феудалниот период позначаен бил Домот на Лордови, бидејќи тие биле побогатиот и пообразованиот слој од другите граѓани.Подоцна Домот на Комуните станал побитен поради економската доминација на буржуаската класа, а покасно и поради сè поголемата застапеност во Парламентот на работничките слоеви.”¹⁹⁹

„Денес Велика Британија претставува Парламентарна монархија.Во целиот свој период, освен во периодот од 1649 до 1660 година ,Велика Британија била и сè уште е монархија.Покрај целата еволуција на монархијата денес овластувањето на монархот се сосема ограничени за разлика од периодот кога имал поголеми овластувања.Денес овластувањето на монархот се: изборот на првиот министер, односно го дodelува мандадот на лидерот на партијата што на изборите освоила најмногу гласови ,односно најмногу мандати во Домот на комуните.Монархот не се меша во работата на владата, монархот располага со правото на свикување и распуштање на парламентот и во согласност со класичното право, монархот е неповредлив и неодговорен.”²⁰⁰

„Денеска поголеми овластувања во Велика Британија има парламентот.Парламетот на Велика Британија претставува Законодавно тело, ги донесува сите закони, буџетот и другите значајни акти во Велика Британија.Тој е составен од два дома: Домот на Лордови (Горниот Дом) и Домот на Комуните (Долниот Дом).”²⁰¹

„Домот на Лордови и денес го има сочувано својот аристократски карактер.Во современиот свет овој парламентарен дом претставува редок пример кој има не само феудално потекло туку пред сè претежно недемократски, односно неизборен состав.Денес домот на Лордови е составен од 675 члена.Него го сочинуваат свештените лордови и правните лордови, односно лица кои ги вршат највисоките судски функции во земјата.Со домот на Лордови претседава Лордот канцелар кој е истовремено и владин министер задолжен за министерството за правда.”²⁰²

„Домот на комуните е позначајниот законодавен дом.Тој е единствениот надлежен за донесување на финансиските закони, а пресудно значаен при донесувањето на другите закони.

¹⁹⁹ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 190

²⁰⁰ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 192

²⁰¹ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 193

²⁰² Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 194

Денес Домот на Комуните има 651 преставник. Целата земја е поделена на 651 изборни единици и во секој од нив се избира по еден претставник. Во Шкотска се избираат 72 претставника за Домот на Комуните, во Велс 38, а во Северна Ирска 17, а додека другите претставници, 524 на број, се избираат од Англија. Активно избирачко право се стекнува со навршување на 18 години, додека пасивно со навршување на 21 година. На изборите се применува мнозинскиот изборен систем, односно за избран се смета оној кандидат кој во одредена изборна единица освоил релативно мнозиство од гласови. Изборниот мандат на претставниците на Домот на Комуните изнесува пет години.”²⁰³

„Домот на комуните заседава во правоаголната сала на Вестмистерската палата. Клупите на кои седат пратениците се скалесто наредени, така што позицијата и опозицијата се гледат очи во очи и често пати водат жестоки вербални дуели. Во салата на Домот на комуните не постои говорница од која би се обраќале членовите на Домот. Тие најчесто зборуваат од своите места. Со седниците на Домот заседава спикерот кој има одлучувачка улога при водењето на расправата. Спикерот раководи со расправата, но не учествува во неа, тој не гласа доколку неговиот глас не е одлучувачки. Спикерот е избран како преставник на Домот на комуните од една партија, спикерот не е член ниту на позицијата ниту на опозицијата. Додека спикерот е на таа функција се воздржува од каква било активност. При раководењето на седниците спикерот се однесува неутрално и непристрасно и често пати ја има улогата на судија.”²⁰⁴

„Сите законски предлози проаѓаат во Домот на комуните на т.н. фази на читање. Првото читање е едноставно запознавање на Домот дека е поднесен законски предлог под одреден назив. Второто читање е всушност расправа во начело на поднесениот законски предлог. Доколку биде прифатен во второто читање, законскиот предлог се упатува на соодветниот одбор. Врз основа на извештајот на соодветниот одбор се пристапува кон трето читање, односно расправа на поединности, по што следи гласање на пратениците за законскиот предлог. Како и во сите парламенти така и во Домот на комуните постои систем на моќни работни тела кои се нарекуваат одбори. Системот на одбори на Домот на комуните го сочинуваат: целиот Дом како одбор, постојани одбори и посебни т.н. одбрани одбори.”²⁰⁵

„Домот на комуни се претвора во одбор главно во два случаја: кога станува збор за финански прашања, односно за предлози на закони кои повлекуваат материјални трошоци и кога некој закон треба да биде донесен по итна постапка.

Најважни видови одбори во Домот на комуните претставуваат т.н. постојани одбори. Тоа се одбори кои расправаат за сите јавни закони, значјни за предловите кои

²⁰³ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 195

²⁰⁴ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 197

²⁰⁵ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 198

им ги доставува владата.Постојаните одбори немаат право на иницијативи, односно тие расправаат само за работите кои им се упатени од страна на Домот.Поради тоа одборите се ограничуваат на евентуално предлагања на амандмани кои се однесуваат на поединости на законскиот предлог.”²⁰⁶

Политички партии во Велика Британија

Како што и претходно напоменавме во историскиот развој на политичките партии модерните, политички партии своето потекло го водат од котериите во Англија, односно од котериите на Вигоевците и Ториевците.

„Сè до 19 век на политичката сцена во Велика Британија доминирале Вигоевците и Ториевците.Не постоеле политички партии во вистинска смисла на зборот, тука само некои слаби сојузи на индивидуи и сојузи од интерес.Вигоевците во своето членство во тој период вклучувале голем број видни аристократи кои биле посветени на Протестантската кауза и подоцна добиле поддршка од новоформираната индустриска класа и богатите трговци, додека Ториевците биле поврзувани со свештенството од Црквата на Англија и Црквата на Шкотска.

Во средината на 19 век од Ториевците произлегла Конзервативната партија, а од Вигоевците проилегла Либералната партија.Во доцниот 19 век Либералната партија почнала сè повеќе да се доближува до лево ориентираните политики.

Либералната и Конзервативната партија сè до 1920 доминарале на политичката сцена во Велика Британија, кога на Либералната партија нагло почнала да и' опаѓа популраноста и сè поголема била разочараноста од нејзината работа.Либералната партија била заменета со ново формираната лабористичка партија која претставуваше сојуз помеѓу работничките движења организирани од синдикатите и од разни социјални друштва.

Оттогаш Конзервативната и Лабористичката партија доминираат на политичката сцена во Велика Британија и оттогаш се менуваат на власт.Но, Велика Британија двопартички систем, бидејќи на политичката сцена се појави трета политичка партија која може да обезбеди 50% од гласовите и може да прерасне во самостојна политичка партија.Таа партија е Либерал демократската партија која во 1988 година беше создадена со спојувањето на Либералната партија и Социјалдемократската партија.”²⁰⁷

„Во Велика Британија моментално постојат три големи политички партии.

²⁰⁶ Политички систем збирка трудови проф.д-р Јове Кекеновски страница 198

²⁰⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_political_parties_in_the_United_Kingdom

Конзервативната партија, која е десно од центарот и моментално има 306 места во Парламентот, друга политичка партија е Лабористичката партија, која е лево од центарот (надвор од Велика Британија е позната како социјал-демократска), моментално има 258 места во Парламентот и Либерал-демократската партија, која е радикален центар и моментално има 57 места во Парламентот.”²⁰⁸

Кратка историја на Лабористичката партија

„Лабористичката партија е создадена во 1900 година, партија на левиот центар.Оваа партија е резултат на напорите на работниците,синдикатите и социјалистите, обидените под иста цел, да го направат британскиот парламент вистински репрезент на сите граѓани.Истуркани од страна на Ториевците и разочарани од страна на Либералите различни профили на луѓе се обедениле под една цел, да ја подобрат Велика Британија.

Лабористичката партија тешко си го пробила својот пат на политичката сцена, но, сепак, првиот успех доаѓа во 1924 година кога Лабористичката партија за прв пат формира влада.

Денес Лабористичката партија е една од двете најголеми политички партии во Велика Британија и заедно со Конзервативната партија и други помали политички партии го сочинуваат партискиот систем на Велика Британија.”²⁰⁹

Идеологија на Лабористичката партија

„Лабористичката партија е формирана како партија лево од центарот, но со своето дејствување сè повеќе се доближува до политичкиот центар.Лабористичката партија моментално себеси се опишува како демократска социјалистичка партија.Во рамките на лабористичката партија има повеќе идеологии инкорпорирани во нејзината идеологија,а најзначајни се социјалистичката идеологија и социјал-демократската идеологија која била популарна помеѓу работничката класа кон крајот на 19 век.Лабористичката партија се опишува како широка црква која содржи голем

²⁰⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_political_parties_in_the_United_Kingdom

²⁰⁹ [http://en.wikipedia.org/wiki/labour_Party_\(UK\)](http://en.wikipedia.org/wiki/labour_Party_(UK))

број идеологии, од кои најголемо влијание има социјалитичката идеологија, а помалку преовладува социјалдемократската идеологија.”²¹⁰

„Историски гледано од своето формирање Лабористичката партија се залагала за државна сопственост во клучните индустриски области, владина интервенција во економијата, редистрибуција на општественото богатство, поголеми права за работниците, држава на благосостојба и јавно финансирано здравство и образование.

Во денешно време Лабористичката партија е демократска социјалистичка партија. Партијата верува дека со заеднички сили сите заедно здружени можеме многу повеќе да постигнеме отколку секој сам, и на тој начин ќе се овозможи општествената благосостојба да биде достапна за сите, а не само за неколкумина. Исто така, во општетсвото треба да им се даде подеднаква шанса на сите.”²¹¹

Организациска структура на Лабористичката партија

„Лабористичката партија е составена од Национален Извршен Комитет, Конференција на Лабористичката партија и Национален политички форум, иако во практика Парламентарното водство го има конечниот збор во донесувањето на одлуките.”²¹²

„Националниот Извршен Комитет е главен административен орган на Лабористичката партија. Неговата структура се менуваше со текот на годините. Во неговата работа се вклучени и претставници на синдикатите кои се поврзани со Лабористичката партија, Парламентарните претставници на Лабористичката партија, Европарламентарците од Лабористилката партија како и претседателот на лабористичката партија и неговите заменици.

Од 2009 година националниот Извршен комитет брои 33 члена од кои: 12 члена се од синдикатите кои се поврзани со Лабористичката партија, 1 член како претставник од социјалните слоеви на општеството, 6 члена од основачите на Лабористичката партија, 2 члена од редовите на советниците на Лабористичката партија, 3 члена од редовите на Парламентот или Европскиот парламент, Лидерот на партијата и неговиот заменик, благајник, координатор на Лабористичката партија за Европарламентот, 3 члена кои се номинирани од страна на Кабинетот, лидерот на Младите социјалисти.”²¹³

²¹⁰ [http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_Party_\(UK\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_Party_(UK))

²¹¹ [http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_Party_\(UK\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_Party_(UK))

²¹² [http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_Party_\(UK\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_Party_(UK))

²¹³ http://en.wikipedia.org/wiki/National_Executive_Committee

„Конференцијата на лабористичката партија е годишна национална конференција на Лабористичката партија која ги донесува најважните одлуки за Лабористичката партија. Конференцијата на Лабористичката партија е највисок орган на Лабористичката партија. Делегатите на конференцијата се избираат од редовите на Лабористичката партија, од синдикатите кои се поврзани со Лабористичката партија и од социјалните општества. Конференцијата донесува резолуции.“

Националниот извршен комитет заседава со конференциите и доколку некоја од резолуциите не е во согласност со неговите интереси може да изврши притисок врз делегатите да ја повлечат или да ја изменат резолуцијата. Голем број критичари сметаат дека Конференцијата повеќе ја изгуби својата демократичност и повеќе претставува еден вид годишна средба, но и покрај ова сè уште ја сметаат за подемократична од колку Конференцијата на Конзервативната партија.”²¹⁴

Кој може да биде кандидат на лабористичката партија?

За да некој го оствари правото за кандидат за Лабористичката Партија, треба да биде нејзин член. Правилата за членство во Лабористичката партија како и внатрепартиската селекција на кандидати е јасно дефинирана во Книгата за правила на Лабористичката партија.

„За член на Лабористичката партија може да аплицира секое лице кои има државјанство на Обединето Кралство, Велика Британија или Северна Ирска. Исто така, за членство во Лабористичката партија може да аплицира и лице кое има постојано живеалиште во Обединето Кралство, Велика Британија или Северна Ирска. За член на Лабористичката партија секое лице треба да биде постаро од 15 години, да ги прифаќа условите за членство на Лабористичката партија и да не е член на друга политичка партија. Без никакви предрасуди и дискриминација, сите членови на Лабористичката партија имаат пристап до сите внатрепартиски органи на Лабористичката партија и може да бидат носители на партиски функции. Секој член на Лабористичката партија плаќа годишна членарина. Висината на членарината се определува во зависност од положбата на членот во општеството.“²¹⁵

„Членството во Лаборитичката партија дава можност да бидете избран за кандидат за носител на јавна функција или да изберете кандидати кои ќе бидат носители на јавни функции. Основните принципи за да биде некој кандидат за носител

²¹⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_Party_Conference

²¹⁵ Labour party rule book Chapter 2 Membership rules

на јавна функција од Лабористичката партија е да биде личност со висок општесвен кредитibilitет и влијание во јавниот живот.”²¹⁶

Општи правила во селекцијата на кандидат за носители на јавни функции

„Сите индивидуални партиски членови кои имаат континуирано членство од најмалку шест месеци во некои од партиските тела имаат право да учествуваат на состаноците на кои се даваат предлози.За да биде некој член кандидат за носител на јавна функција треба да има континуирано членство во Лабористичката партија од најмалку дванаесет месеца, а, исто така, треба да биде член на синдикатот кој е дел од Сојузот на трговски конгрес на Велика Британија.На сите кандидати за носители на јавни функции ќе им биде доставен правилник за однесување во кој ќе бидат наведени и нивните права како на кандидати на Лабористичката партија базирани на принципот дека сите членови на Лабористичката партија имаат фер и еднакви шанси во внатрепартистка селекција.Сите кандидат ќе добијат писмена изјава која ќе треба да ја потпишат дека ќе се придржуваат до правилата на Лабористичката партија.Лабористичката партија ќе презема поголеми дејства да ги охрабри групите на луѓе кои не се во доволен брај застапени во британското општество да земат учество во внатрепартистка селекција на кандидати за носители на јавни функции.Во оваа насока Лабористичката партија ќе преземе чекори што поголем број жени и лица од малцинствата да бидат кандидати за носители на јавни функции.Целата постапка во овој избор ќе биде транспратента.Правилата и водичите во оваа внатрепартистка селекција ќе бидат јасни и разбираливи ,едноствани и лесни со цел што полесно да бидат администрирани од единиците на партијата.Овие правила се донесени од страна на партискиот конгрес и партискиот конгрес го задржува правото да ги измени овие правила со цел да одговори на новонастанатата состојба внатре во партија и со цел да се исполнат одредени критериуми.”²¹⁷

Избор на кандидати за функции во локалната самоуправа

„Партискиот конгрес издава правилници и упатства за избор на кандидати за локалната самоуправа.Локалните ограноци на Лабористичката партија се одговорни за спроведувањето на овие правилници и упатства.Локаните ограноци треба да ги усогласат и да ги договорат своите постапки со регионалните директори или друг вид

²¹⁶ Labour party rule book Chapter 2 Membership rules

²¹⁷ Labour party rule book Chapter 2 Membership rules

службеници назначени од страна на партискиот конгрес. Сите кандидат мора да ги исполнуваат општите услови наведени во статутот на партијата за да бидат кандидат за локалната самоуправа. Освен тоа, кој било кандидат кој е дисфалификуван од кандидат за пратеник поради прекршување на одредбите на партискиот статут или е дисфалификуван со одлука на партиската конференција, ќе бидат назначени или избрани како кандидати за локалните избори. Сите кандидати треба во писмена форма, која е определена од страна на партискиот конгрес, да преземат обврска доколку бидат избрани да дејствуваат во согласност на принципите на Лабористичката партија и да станат членови на Националната асоцијација на Лабористичкиот комитет.”²¹⁸

„Локалните ограноци на Лабористичката партија треба да изготват листа на потенцијални просперитетни кандидати за локални функционери. Таа листа се составува во согласност со правилата и упатствата што ги добиват од страна на националниот конгрес. Оваа листа се доставува до сите локални ограноци каде што треба да се одржат избори и каде што тие кандидат се бирани од страна на локалните жители.”²¹⁹

„Сите индивидуални членови на Лабористичката партија кои се жители на областа каде што треба да се одржат изборите, за најмалку од шест месеци од датумот удтвреден од локалниот огран ќе бидат поканети да земат учество во изборот на кандидат(и) за локалните избори. Селекцијата на кандидат(и) се состои од гласање со заокружување на кандидатот на гласачкото ливче. Гласањето се одвива според принципот еден член еден глас.”²²⁰

„За сите спорови кои може да произлезат од гласањето, кандидатите можат да достават жалба до локалните апелациони одбори. Споровите произлегуваат најчесто во начинот на составување на листата на кандидати или во учаството на членовите на состаноците на кои се прават предлагањата за кандидати. Националниот конгрес издава правилници до локалните апелациони одбри за тоа како да постапат во одредени спорови.”²²¹

Избор на кандидати за пратенци(Westminister)

„Националниот конгрес издава процедурални правилници и упатства и временски распоред за избор на кандидати за пратенци. Овие процедурални правилници и упатства ги спроведуваат локалните ограноци. Локалните ограноци се

²¹⁸ Labour party rule book Chapter 20 Rules for the selection of local government candidates

²¹⁹ Labour party rule book Chapter 20 Rules for the selection of local government candidates

²²⁰ Labour party rule book Chapter 20 Rules for the selection of local government candidates

²²¹ Labour party rule book Chapter 20 Rules for the selection of local government candidates

целосно одговорни за нивното спроведување.Локалните ограноци своите дејства треба да ги усогласат со локалниот директор или друг службеник назначен од националниот конгрес.Сите кандидати треба да ги исполнат оштите услови за кандидирање наведени во статутот на Лабористичката партија.Освен ова, еден кандидат кој претходно бил дисквалификуван од кандидат за функција во локалната самауправа,Европски парламент,член на Шкотскиот парламент или за член на Националниот парламент на Велс може да бара да биде кандидат за пратеник само доколку за тоа постои дозвола на страна на Националниот конгрес чија одлука е конечна.”²²²

Сите кандидати, доколку бидат избрани преземаат обврска дека ќе работат во согласнот со принципите и ставовите на Лабористичката партија.

„Националниот конгрес е должен да истакне листа на кандидати за пратеници.Обуките ќе бидат така организирани, што ќе бидат достапни за сите кандидати, и акцијата ќе биде насочена кон зголемување на застапеноста на жените, лица од етничките малцинства како и на лица од редовите на свештените лица и занаетчиите.Оние членови кои ги оствариле минималните стандарди утврдени од страна на Националниот конгрес ќе бидат вклучени во листата за кандидати за пратенци.Кандидатите кои се предложени од страна на националните придружни организации по автоматизам влегуваат на листата за кандидати за пратенци.Ова е резултат на меѓусебниот договор помеѓу Националниот конгрес и придружните организации.Овие кандидати, исто така, треба да ги исполнат општите критериуми утврдени од страна на Националниот конгрес.”²²³

Ако некој од актуелните пратенци на Лабористичката партија сака уште еден мандат, треба да ја направи следната процедура:

„Доколку актуелниот пратеник сака да се кандидира за уште еден мандат тогаш, повторно треба да го активира своето гласачко ливче во локалната филијала на која и припаѓа.Ова активирање на гласачкото ливче треба да биде во согласност со правилата и упатствата утврдени од страна на Националниот конгрес.Ако пратеникот победи тогаш ја добива поддршката од страна на Националниот когрес и тогаш тој/таа станува потенцијален кандидат за пратеник.Ако пратеникот не успее да победе преку активирањето на гласачкото ливче тогаш тој/таа треба да бидат изгласани од страна на локалните организации од каде потекнуваат, за тој/таа да бидат ставени во потесниот круг на кандидати од кои треба да биде направен изборот.Ако пратеникот не е избран како потенцијален кандидат за пратеник, тогаш тој/таа има право на жалба до Националниот конгрес.Но,жалба може да се поднесе само во случај кога биле прекршени правилниците и упатствата издадени од страна на Националниот конгрес

²²² Labour party rule book Chapter 19 Rules on selection on Parliamentary candidates

²²³ Labour party rule book Chapter 19 Rules on selection on Parliamentary candidates

или кога е прекшен статутот на Лабористичката партија. Жалбите се примат од страна на Националниот когрес до датумот до кога тој смета дека сè уште е отворено местото за кандидат за пратеник од одредена изборна еденица.”²²⁴

„Доколку кралот/кралицата предвремено го распушти актуелниот парламентарен состав пред неговиот истек на мандат, тогаш сите горе наведени правила се сuspendираат и тогаш е отворена можноста пратеникот повторно да биде кандиран за пратеник, но за тоа претходно треба да добие одобрение од страна на Националниот конгрес.”²²⁵

Ако пратеникот има намера да се пензионира тогаш одредбите од оваа клауза не смеат да се применуват.

„Во сите околности(онаму каде што кандидатот не е пратеник или пратеникот најавил дека ќе се пензионира или не успеал да победи преку активирањето на гласачкото ливче), комитетот на Лабористичката партија, кој е задолжен да го изврши потесниот избор на потенцијални кандидати за пратеници, составува листа од потесен број кандидати кои се заинтересирани за кандидати за пратеници и ги доставува до сите локални органоци на партијата и се гласа за нив. Изборот на кандидати се состои од гласање преку заокружување на гласачкото ливче на еден од фаворите од потенцијалните кандидати за пратеници. Секој член има право на еден глас за еден од потенцијалните кандидати за пратеници.”²²⁶

“По гласањето следува одобрување од страна на Националниот конгрес. Изборот на кандидати за пратенци не се смета за завршен сè додека името на еден кандидат не е ставено на состанок на Националниот конгрес и не е одбрен од негова страна. За сето ова време членот не смее да се запознова со јавноста и да се промовира како потенцијален кандидат за пратеник. Ако некој од изгласаните кандидати не е припадник на националнаста која е предвидена од страна на правилата донесени од Националниот конгрес, претходно со него се врши интервју и потоа се доставува препорака до Националниот конгрес. Ако националниот конгрес не е убеден дека постојат прекршувања на правилата од страна на некој член на партијата, Националниот конгрес има право по спроведената истрага и извршеното интервју со членовите, врз основа на логички изведени докази, да го поддржи или да го одбие изборот на одреден потенцијален кандидат за пратеник.”²²⁷

„Откако ќе биде завршен изборот за потенцијални кандидати за пратенци во согласност со правилата, сите избрани кандидати преземеаат на себе одговорност за

²²⁴ Labour party rule book Chapter 19 Rules on selection on Parliamentary candidates

²²⁵ Labour party rule book Chapter 19 Rules on selection on Parliamentary candidates

²²⁶ Labour party rule book Chapter 19 Rules on selection on Parliamentary candidates

²²⁷ Labour party rule book Chapter 19 Rules on selection on Parliamentary candidates

трошоците за изборот на кандидатот. Оваа финансиска одговорност станува обврзувачка за сите кандидати кои го имаат прифатено ова правило.”²²⁸

„Нормалната процедура за избор на кандидат за пратеници може да биде изоставена од страна на Националниот конгрес за време на итни случаи или кога Националниот конгрес е на мислење дека во интерес на пратијата е да ги сuspendира постојаните правила за избор на кандидати за пратенци.”²²⁹

„Сите спорни ситуации кои ќе прозилезат за време на целата постапка ќе бидат пријавени до националниот конгрес од страна на службеник кој е назначен од страна на Националниот конгрес. Одлуката на Националниот когрес за извештајот доставен од страна службеникот е конечна.”²³⁰

„Секој исклучок од горенаведените правила може да биде направен од страна на Националниот конгрес или од страна на делегиранот службениот од страна на Националниот конгрес, но само во случај да делегираниот службеник има специјално овластување издадено од страна на Националниот конгрес.”²³¹

Избор на кандидати за Европскиот парламент

„Националниот конгрес издава процедурални правила и распоред за избор на кандидати за Европскиот парламент. Регионалните ограноци на Лабористичката партија како и Шкотскиот и Велшкиот извршен офицер треба да ги спроведат овие упаства и да ги запазат роковите назначени од Националниот конгрес. Регионалните тела мора да ги усогласат своите активности како и својот распоред со лицето кое е назначено од страна на Националниот конгрес кое треба да ги координира активностите на регионалните тела.”²³²

„Сите кандидати мора да ги исполнат општите услови од статутот на Лабористичката партија за да можат да станат кандидати за Европскиот парламент. Ниту едно лице кое е дисквалификувано од кандидат за локалната власт или од кандидат за пратеник во националниот парламент или со одлука на партијата не може да биде кандидат за Европскиот парламент. Сите кандидати доколку бидат

²²⁸ Labour party rule book Chapter 19 Rules on selection on Parliamentary candidates

²²⁹ Labour party rule book Chapter 19 Rules on selection on Parliamentary candidates

²³⁰ Labour party rule book Chapter 19 Rules on selection on Parliamentary candidates

²³¹ Labour party rule book Chapter 19 Rules on selection on Parliamentary candidates

²³² Labour party rule book Chapter 21 rules on selection on Europarlament candidates

избрани треба да ги прифатат правилата и да дејствуваат во согласност со правилата на Европските левичарски партии.”²³³

„Националниот конгрес ја изработува листата на потенцијални кандидати за Европскиот парламент.Обуката за кандидат за Европски пратеник ќе биде достапна за сите заинтересирани кандидати,но најголем акцент ќе се стави на зголемување на кандидати од редовите на жените и од етничките малцинства како и од редовите на свештениците и на занаетчиите.Оние членови кои ги исполнуваат минималните услови утврдени од страна на Националниот конгрес, ќе бидат кандидати за европски пратеници.Кандидати за европски пратеници предложени од придружните организации ќе бидат автоматски вклучени на листата за кандидати за европски пратеници,но мора да ги исполнат истите критериуми како и критериумите пропишани од Националниот конгрес.”²³⁴

„Регионалните одбори ќе назначат свои селекциони комисии составени од претставници на локалните организации како што е определено од страна на Националниот конгрес.Овие селекциони комисии ќе ја спроведат селекцијата со помош на гласање.При ова гласање секој кандидат кој добие 50% од гласовите на членовите на локалните организации влегува во потесниот избор за кандидати за европски пратеници.Додека кандидатите кои освоиле под 50%, имаат поеднакви шанси како и сите други членови.Потоа, селекциониот одбор составува листа на кандидати со кои се популнуваат празните места на листата со кандидати од регионот(или Шкотска и Велс) кои освоиле помалку од 50% од гласовите во согласност со правилата издадени од Националниот конгрес.”²³⁵

„Селекциониот одбор јавно ја презентира листата на повторно избраните кандидати за европски пратеник како и листата на заинтересирани кандидати за европски пратеник доколку сè уште има слободни места на листата на членовите на сите регионални одбори кои имаат право на глас.”²³⁶

„Сите индивидуални членови го утврдуваа редоследот на кандидати на листата со поштенско гласање по принципот еден член еден глас.”²³⁷

Изборот на кандидат за европски парламентарец не се смета за завршен сè додека Националниот конгрес не ја одбре неговата кандидатура.Сè додека оваа постапка не заврши неговото име не смее да се објавува во јавноста како потенцијален кандидат.

²³³ Labour party rule book Chapter 21 rules on selection on Europarliament candidates

²³⁴ Labour party rule book Chapter 21 rules on selection on Europarliament candidates

²³⁵ Labour party rule book Chapter 21 rules on selection on Europarliament candidates

²³⁶ Labour party rule book Chapter 21 rules on selection on Europarliament candidates

²³⁷ Labour party rule book Chapter 21 rules on selection on Europarliament candidates

„Регионите(или Шкотска и Велс) кој го имаат заверено својот избор за кандидати за Европскиот парламент ќе ги прифатат трошоците за избор на кандидат кој го имаат избрано.Така прифатена обврска, станува задолжителна за регионот/земјата доколку сакаат Националниот конгрес да го прифати нивниот кандидат.”²³⁸

„Нормалната процедура може да се изостави од страна на Националниот конгрес доколку нема доставено соодветни кандидатури во согласност со правилата или кога ќе се појави итен случај, или кога Националниот конгрес смета дека е во интерес на партијата да се суспендираат правилата издадени токму од страна на Националниот конгрес.”²³⁹

„Проблемите кои прозилегуваат од изборот на кандидати за Европскиот парламент ќе се земат предвид од страна на службеникот назначен од страна на Националниот конгрес кој треба да ги пријави до Националниот конгрес.”²⁴⁰

„Сите исклучоци од правилата наведени погоре можат да бидат направени од страна на Националниот конгрес или од страна на службеникот кој е назначен од страна на Националниот конгрес само доколку за тоа има посебни овластувања издадени од страна на Националниот конгрес.”²⁴¹

„Сите регионални организации се должи на платат по 25 фунти за да ги покријат трошоците за европските избори.Парите ќе бидат наплатени директно од дебитната сметка на регионалните организации или овие пари ќе бидат собрани од страна на членството на регионалната организација.”²⁴²

Кратка историја на Конзервативната партија на Велика Британија

„Корените на Конзервативната партија можеме да ги лоцираме во една фракција која настанала во осумнаесетиот век.Ова крило се собралу околу **William Pitt the Younger**.Во почетокот на своето постоење ова крило било нарекувано Независно крило, пријателите на Пит.После смртта на **William Pitt the Younger** во употреба било името „**Tory**”.Ова име било поврзувано со „**Tories**”, политичка групација која постоела од 1678 година и немала никаква поврзност со Независното крило.Од 1812 година името „**Tori**” било користено за новата политичка партија.

²³⁸ Labour party rule book Chapter 21 rules on selection on Europarliament candidates

²³⁹ Labour party rule book Chapter 21 rules on selection on Europarliament candidates

²⁴⁰ Labour party rule book Chapter 21 rules on selection on Europarliament candidates

²⁴¹ Labour party rule book Chapter 21 rules on selection on Europarliament candidates

²⁴² Labour party rule book Chapter 21 rules on selection on Europarliament candidates

Не сите членови на политичката партија биле задоволни со новото име.*George Canning* за прв пат го употребил името Конзервативци во 1820 година.Официјално името Конзервативна партија било прифатено кон 1830 година од страна на sir Robert Peel, кој се смета и официјано за основач на Конзервативната партија.”²⁴³

Идеологија на Конзерватитвната партија

„Конзервативната партија е партија десно од центарот, но и Козервативната партија покажа флексибилност до одредена мера и се приближи до политичкиот центар.На пример, актуелниот премиер на Велика Британија, Дејвид Камерон ја ревидираше традиционалната политика на Конзервативната партија поврзана со јавното здравство и вети двојно поголеми средства за јавното здравство.Но, и покрај ова ветување Конзервативната партија ги задржа своите конзервативни определби.На пример, Конзерватитвната партија се залага за високи казни за прекршителите на законот и за остра борба против криминалот.”²⁴⁴

Организациска структура на Конзервативната партија

„Во организацијата на Конзерватитвната партија изборните здруженија доминираат во изборот на партискиот лидер и локалните кандидати, додека Конзервативниот изборен штаб е одговорен за финансирањето на партијата, организирање на изборите и изготвување на политиката на партијата.Лидерот на парламентарната група ја формулира политиката на партијата заедно со неговиот кабинет и неговата администрација.Ваквата децентрализација структура е неовообичаена.Бордот на Конзервативната партија е крајното одлучувачко тело на партијата и е одговорно за сите оперативни прашања (вклучувајќи го собирањето на средствата, членувањето во партијата и изборот на кандидатите) и е составен од сите секции на партијата (волонтери, политичари и професионални делови на партијата).

²⁴³ [http://en.wikipedia.org/wiki/Conservative_Party_\(UK\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Conservative_Party_(UK))

²⁴⁴ <http://www.mpacuk.org/vote/political-ideologies-and-national-parties.html>

Партискиот борд се состанува еднаш месечно и тесно соработува со Конзервативниот изборен штаб и одлучува за конечниот избор за кандидати на Конзервативната партија.”²⁴⁵

Избор на кандидати за пратеници на Конзервативната партија

Во постапката за избор на кандидати за пратеници Конзервативната партија има издадено Водич за тоа како да се стане член на парламентот од редовите на Конзервативната партија.

„Овој водич е издаден со цел да им се даде шанса на најразлични локални групации со различни профили на образование и со различни способности и со големо искуство да станат дел од Парламентарниот тим на Конзервативната партија и на тој начин во вистинско светло да се изрази популација на британското општество.”²⁴⁶

„Со овој водич не се бараат одредени личности, наместо тоа се бараат личности од сите образовни профили, со какво било искуство или позадани, на која било возраст без разлика на нивниот пол од сите делови на Велика Британија. Поради сето ова, сите луѓе од секој дел на општеството се добредојдени.”²⁴⁷

Во водичот се напоменува дека можноста да се биде член на Парламентот е привилегија и дека преку самото членство го заземате соспственото место во историјата и имате можност да ја испише историјата.

Во водичот се наведува дека со почетокот на секој нов Парламентарен циклус партијата започнува со креирање нови одобрени листи за Парламентарни кандидати.

„Се составува специјален тим кој врши интервју со сите заинтересирани кандидати. Овој тим им дава најразлични совети на сите потенцијални кандидати што е она што треба да се подобри за да си ги зголемат шансите да се најдат на конечните листи за Парламентарни кандидати. Секој од потенцијалните кандидати има можност да контактира со овој тим преку оперативниот тим на партијата од регионот од каде што потекнува кандидадот. Тој тим, исто така, може да договори и состанок со некој член од специјалниот тим со цел, доколку кандидатот има голем интерес да се вклучи во кампањата, да се разговара за неговиот понатамошен ангажман.”²⁴⁸

²⁴⁵ [http://en.wikipedia.org/wiki/Conservative_Party_\(UK\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Conservative_Party_(UK))

²⁴⁶ http://www.conervatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx

²⁴⁷ http://www.conervatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx

²⁴⁸ http://www.conervatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx

Овој водич дава насоки како може да се биде кандидат на Конзервативната партија. Во овој водич се дадени прашањата кои се потреби да бидат одговорени од страна на кандидатот. Доколку кандидатот има проблем со некој од прашањата може да го контактира специјалниот тим кој ќе му помогне во одговарањето на прашањата.

„За почеток секој кандидат треба да има наполнети 18 години и да е државјанин на Обединетото Кралство, Ирска или на Комонвелтот и да нема никави забрани на кој бил начин. Вториот чекор што треба да се направи е да се контактира со тимот кој што работи на терен, било да е тоа некој партиски функционер, или некој постар волонтер. Преку нив ќе бидат информирани за целокупниот процес околу кандидирање и се добива можност да им се постават прашања.“²⁴⁹

„Откако се остварува средба со некој партиски функционер и доколку некое лице се реши да аплицира за кандидат, тогаш лицето добива формулар кој што треба да го пополни. Формуларот содржи податоци околу искуството на лицето што аплицира, неговата кариера и преку него се обидува да дознае повеќе за него како личност.“²⁵⁰

„Личноста која што аплицира, исто така, треба да обезбеди и три препораки. Препораките може да бидат од страна на вработувачот каде што лицето работи, или од некој личност која што добро го познава лицето што аплицира и од страна на личност која е поврзана со партијата.“²⁵¹

„Врз основа на информациите добиени од формуларот и од препораките ако искуството и вештините се соодветни, лицето што аплицирало се поканува да присистува на **Parliamentary Assessment Board (PAB)**. Вообичаено **PAB** трае околу 5 часа и на него присуствуваат актуелните членови на Парламентот, како и повозрасните партиски волонтери, и тоа е конечниот чекор во процесот на аплицирање. Преку ваквиот пристап се настојува да се види дали лицето што аплицира има доволно способности да биде член на Парламентот. За да може лицето да присуствува на **PAB** треба да биде партиски член најмалку четири месеци, да уплати неповратни средства од 250 фунти на партиската сметка и да дозволи партијата да може слободно да ги користи информациите кои се добие преку формуларот.“²⁵²

„Вештините кои треба да ги поседува лицето што аплицира се вештените кои што треба да ги поседува секој член на Парламентот со цел ефикасно и успешно да ја извршува функцијата Пратеник. Тие вештени се :

-Комуникациски вештини

-Интелегенција

²⁴⁹ http://www.conervatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx

²⁵⁰ http://www.conervatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx

²⁵¹ http://www.conervatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx

²⁵² http://www.conervatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx

-Способност да се поврзува со луѓе

-Лидерски и мотивациски вештини

-Еластичност

-Убедување(за време на интервјуто се поставува прашање за убедувањата и вредности)”²⁵³

Водичот има и специјано место за лицата со посебни потреби..„Во него се наведува дека партијата искажува посебен интересен кон лицата со посебни потреби и доколку овие лица сакаат да разговараат за некое специфично прашање кое е од посебна важност за нив, можат да контактираат со специјалниот тим.Покрај општите услови кои се бараат од сите лица кои аплицираат, специјалниот тим поставува парашања до лицата со посебни потреби кои се нивните барања кои се поврзани со нивните животни услови со цел кандидатурата да стане подостапна за нив.”²⁵⁴

Кандидати кои што аплицираат нема потреба да ги знаат манифестите и партиските предлози.Овој водич има за цел да пронајде лица со најразлични вештини, лица кои се заинтересирани за новиот и модерен свет.

„Кандидати кои што го поминале тестот на „**PAB**” влегуваат на Одобрениите листи за Парламентарни кандидати.Но, не сите кандидати поминуваа од прва пат, на некој кандидат им е потреба дополнителна обука или повеќе искуство пред да се обидат повторно.Исто така, понекогаш и раководството на Партијата може да одлучи дека некој кандидат не е соодветен, но постојат и многу други начини на кој лицата кои што не поминале да бидат вклучени во партискиот живот.Ако кандидати не успеат да го поминат тестот на „**PAB**” раководството на партијата силно ги поддржува сите кандидати да останат во Партијата.”²⁵⁵

„Откако кандидатите ќе се најдат на Одобрениите листи можат да се пријават во изборните единици кои што ја вршат селекцијата на кандидати.Секој кандидат е известен за денот кога се врши изборот.Исто така, на секој кандидат му се одредува дополнителна обука со цел подобрување на неговите вештени.”²⁵⁶

„Конечниот збор во формирањето на листите го имаат локалните изборни здруженија кои одлучуваат за тоа кој ќе биде нивниот кандидат.Тие разговараат со сите кандидати и преку процесот на селекција го избираат својот кандидат.Овој процес е целосно фер.Секој кандидат добива можност да се прикаже во најдобро светло.Секое

²⁵³ http://www.conservatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx

²⁵⁴ http://www.conservatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx

²⁵⁵ http://www.conservatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx

²⁵⁶ http://www.conservatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx

локално здружение сака да се запознае со внатрешноста на кандидатот, па притоа тој можеби ќе мора да одговори на некои прашања или да направи кратка презентација во која ќе се описе самиот себе.”²⁵⁷

Внатрепартички избор на кандидати во Република Хрватска

Во овој труд како компаративно искуство ќе биде обработена и Хрватска.Хрватска е земена за предмет на обработка бидејќи е балканска земја која е членка на НАТО и од јуни 2013 ќе стане членка на ЕУ.Во трутот ќе ги разгледаме искуствата на Социјалдемократската партија на Хрватска во врска со внатрепартиската селекција на носителите на јавни функции.

Политички партии во Хрватска

Исто како Република Македонија, така и Република Хрватска беше составен дел од СФР Југославија.Сè до 1991 година, до нејзината самостојност, исто така, беше доминантна една политичка партија, Комунистичката партија на Хрватска ,подоцна преименувана во Сојуз на Комунисти на Хрватска.

Со добивањето на својата независност во Република Хрватска се појавија голем број политички партии, но две останаа најдоминанти и највлијателни партии и тоа, Социјадемократската партија на Хрватска (СДП) и Хрватската демократска заедница (ХДЗ).Но, и покрај својата доминација и влијание овие две партии никогаш не беа во можност во плурална Хрватска сами да формираат влада, секогаш избираа свои коалициони партнери од помалите политички партии.

„Од последните парламентарни избори како составен дел на Хрватскиот сabor се јавуваат следните политички партии: Социјалдемократска партија, Хрватска демократска заедница, Хрватски лабуристи- партија на работниците, Хрватски демократски сојуз на Славонија и Барање, Хрватска народна партија-либерални демократи, Истарски демократски сабор, Хрватска селанска партија, Хрватска партија на правото д-р. Анте Старчевиќ и Хрватска партија на пензионерите.”²⁵⁸

²⁵⁷ http://www.conservatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx

²⁵⁸ http://hr.wikipedia.org/wiki/Popis_politi%C4%8Dkih_stranaka_u_Hrvatskoj

Кратка историја на Социјадемократската партија на Хрватска

„По распадот на Социјалитичка Федеративна Република Југославија ,Сојузот на комунисти на Хрватска прерасна во Социјалдемократска партија на Хрватска на чело со долгогодишниот лидер на Сојузот на комунисти на Хрватска Ивица Рачан.На првите повеќепартиски избори во Хрватска, оваа политичка партија настапила како Сојуз на комунисти-партија за државен напредок и освоила 35 % од гласовите.По ова СДП помина долги години во опозиција. На власт дојде во 2000 година кога успеа да формира влада.Социјалдемократската партија денес е модерна политичка партија која игра клучна улога во политичкиот живот во Хрватска.”²⁵⁹

Организациска структура и органи на СДП -Хрватска

„Организациската структура на СДП-Хрватска е составена од: Социјадемократската партија на Хрватска, жупанички организации на СДП, градски организации на СДП и општински организации на СДП.Во градовите и општините членовите на СДП може да се организираат и во месни организации.

Во одредени населени места, општини и градови во кои нема градски и општински организации дејствуваат повереници на СДП.”²⁶⁰

„Органи на СДП-Хрватска се: Конвенција, Главен одбор, Претседател и Претседателство.”²⁶¹

„Конвенцијата е највисок орган на СДП.Конвенцијата на СДП може да биде изборна или тематско-извештајна.Изборната конвенција по правило се одржува на секои 4 години и задолжително после парламентарните избори.Тематско извештајна конвенција по правило се свикува еднаш годишно.Конвенцијата на СДП го носи: статутот и програмата на СДП, ги избира потпретседателите, членовите на Претседателството и Главниот одбор, расправа и го прифаќа извештајот за работата на Претседателот, одлучува за доверба на Претседателот, потпретседателите и членовите на Претседателството и Главниот одбор, донесува деловник за својата работа.”²⁶²

²⁵⁹ http://hr.wikipedia.org/wiki/Socijaldemokratska_partija_Hrvatske

²⁶⁰ Член 24 од статутот на СДП-Хрватска

²⁶¹ Член 27 од статутот на СДП-Хрватска

²⁶² Член 29 и 30 од статутот на СДП-Хрватска

„Главниот одбор е највисок орган на СДП помеѓу две Конвенции.Главниот одбор е составен од 103 члена кои ги избира Конвенцијата.Членовите на Главниот одбор се избираат на таков начин, што секоја жупаниска организација на СДП е сразмерно застапена со толкав број на членови колку што и припаѓаат врз основа на резултатите од последните парламентарни избори, со тоа што секоја жупаниска организација мора да биде застапена со најмалку два члена.Мандадот на членовите на Главниот одбор изнесува 4 години со право на повторен избор.

Главниот одбор е одговорен за спроведување на одлуките на Конвенцијата.Го утврдува предлог Програмата и Статутот на СДП, ја утврдува листата на кандидати за избор на органите на СДП кој ги избира Конвенцијата, на предлог на Претседателот ја донесува изборната програма и донесува одлука за кандидатските листи за парламентарните избори, на предлог на претседателот ги утврдува кандидатските листи за Европраламентот, на предлог на Претседателот донесува одлука за предизборни и постизборни коалицирања, го бира и го разрешува главниот секретар, на предлог на Претседателот донесува одлука за кандидат за Претседателските избори и за мандатар за состав на Владата на Република Хрватска.”²⁶³

„Претседателот на СДП ја застапува и претставува партијата.Мандадот на Претседателот изнесува 4 години со право на повторен избор.Претседателот на СДП го избираат сите членови на СДП на непосредни избори.

Претседателот на СДП е одговорен за ивршување на одлуките на Конвенцијата и ја спроведува политиката на СДП.Го предлага генералниот секретар, поднесува извештај до Главниот одбор за кандидатите кои ги имаат доставено општинските организации на СДП до Претседателот на СДП и ги предлага кандидатските листи на СДП за пратеници, поднесува извештај до Главниот одбор во врска со изборните резултатите од парламентарните или претседателските избори.”²⁶⁴

„Претседателството е политички извршен орган на СДП.Претседателството е составено од 18 члена.Претседателството на СДП ја спроведува програмата на СДП, расправа за измена и за дополнување на програмата и статутот на СДП, донесува правила за изборт на органите на општинските, градските и жупаниските организации, располага со целиот имот на СДП, донесува одлука поврзана со финансиското работење на СДП, донесува деловник за својата работа.”²⁶⁵

²⁶³ Член 37 и 38 од статутот на СДП-Хрватска

²⁶⁴ Член 43 и 44 од статутот на СДП-Хрватска

²⁶⁵ Член 48 и 49 од статутот на СДП-Хрватска

Внатрепартички избори во СДП за избор на претседателски кандидат

Овие внатрепартички избори во СДП за претседателски кандидат беа први од ваков вид во СДП.Имено се работи за внатрепартички избори иста како во САД во двете најголеми партии „Демократската и Републиканска партија.За првпат во Хрватска беа одржани внатрепартички избори за избор на претседателски кандидат.

Најпрвин се започна со предлагање на кандидати за претседателски кандидати.

„Секоја општинска организација на СДП имаше можност да даде свој предлог за претседателски кандидат.Потоа сите предлози беа доставени до претседателот на СДП, кој имаше право да додаде и свој фаворит на таа листа за претседателски кандидати.”²⁶⁶

„Предлозите за кандидати беа донеси од страна на Главниот одбор на СДП.Главниот одбор е највисок орган на СДП.Сите одлуки мора да го поминат неговиот филтер”²⁶⁷.Сите предлози беа доставени до главниот одбор ,а тој требаше да одлучи за најмалку двајца кандидати кои требаше да излезат на внатрепартишка трка исто како во САД.

„Главниот одбор донесе одлука да се излезе со двајца кандидати за кандидат за претседател Иво Јосиповиќ и Лјубу Јурчица”²⁶⁸.Но, сепак, оваа постапка беше следена со контраверзи.Имено, загребскиот градоначалник Милан Бандиќ, кој однесе убедлива победа на локалните избори и избори трет мандат како градоначалник од редовите на СДП не го помина филтерот на Главниот одбор, иако имаше амбиција да биде единствен кандидат на СДП.Внатрепартички притисоци врз Милановиќ беа големи за кандидатура на Бандиќ.Но, и покрај ова Милановиќ не потклекна на овие притисоци и посоветуван од страна на своите советници дека Бандиќ е поврзуван со многубројни корупски скандали дека треба да се предложи некој друг наместо Бандиќ.По ова следуваше номинирањето на кандидати за претседател.Челниците на СДП во јуни се одлучија тоа да бидат двајцата пратеници од редовите на СДП Иво Јосиповиќ, професор на правниот факултет во Загреб и Лјубо Јурчич, професор на економскиот факултет и поранешен министер за економија.На највисокиот орган на СДП, Главниот одбор беше донесена одлука да се одржат внатрепартички прелиминарни избори на кои ќе се одреди кандидатот за претседател на престојните избори.И покрај оваа одлука Бандиќ настојуваше да ја добие поддршката на Милановиќ и да ја заобиколи целата процедура и да ја добие партиската номинација.На ова Милановиќ возврати дека никој не е над партиските одлуки ниту Милановиќ, ниту Бандиќ.

²⁶⁶ Информација добие непосредно преку интервју

²⁶⁷ Информација добие непосредно преку интервју

²⁶⁸ Информација добие непосредно преку интервју

„Одлуката беше донесена, за првпат во Хрватска да се одржат прелиминарни избори исто како во САД. После номинациите и двајцата кандидати започнаа со внатрапартишка кампања помеѓу членството на СДП. И двајцата кандидати пред сопственото членство ја презентираа сопствената програма и сопствените заложби за подобра Хрватска. Исто како и во САД, оваа кампања беше проследена од страна на медиумите, така што освен членовите на СДП и другите граѓани на Хрватска имаа можност да се запознаат со програмата на двајцата кандидати со што ги постави во одредена предност пред други кандидати од другите политички партии, кои сè уште калкулираа со своите кандидати и беа само на ниво на шпекулации“²⁶⁹.

Имено, треба да се напомене дека Иво Јосиповик имаше поддршка од страна на Милановик. Но, Милановик не ги спречи другите функционери на раководните тела на СДП, како и општинските и градски организации да предлагаат свои кандидати.

„На 12 јули се одржаа внатрапартиските избори. Право на глас имаа 34.075 членови на СДП. Избирачките местаа беа отворени во сите општински и градски организации од 08 до 20 часот. Изборите беа надгледувани од три илјади членови на избирачките одбори како и од 105 членови на жупаниските изборни комисии, како и од страна на претседателот на партиската изборна комисија, генералниот секретар на СДП, Игор Драгован.“²⁷⁰

Внатрапартиските избори поминале во најдобар ред и двајцата кандидати добиле целосна поддршка од партијата. Внатрапартиската кампања траела 3 недели и двајцата кандидати имале подеднакви услови за водење на оваа кампања. Овие три недели биле искористени и од двајцата кандидат за средби со партиските членови како и за презентација на сопствената програма.

„Овие внатрапартиски избори ја чинеле СДП 200.000 куни. Најмногу пари биле потрошени за честитките кои двајцата кандидати ги испратиле на членовите како и писмото кое го испратил генералниот секретар до членовите на СДП.“²⁷¹

„На овие вантрапартиски избори гласале 19505 членови. За Иво Јосиповик гласале 11943 или 61,37% додека за Љубо Јурчиќ гласале 7512 или 38,63%.“²⁷²

Овие вантрапартишки избори се први од ваков тип во Хрватска и се копија на моделот на внатрапартишки избори од САД. Овој тип избори и целата транспарентност поврзана со нив му донесе голема популарност на Иво Јосиповик и на самата СДП.

²⁶⁹ Информација дабиена непосредно преку интервју

²⁷⁰ Информација дабиена непосредно преку интервју

²⁷¹ Информација дабиена непосредно преку интервју

²⁷² Информација дабиена непосредно преку интервју

Постапка во СДП за избор на кандидати за пратеници

Изборната постапка внатре во СДП за избор на партиски кандидати за листи за пратеници е регулирана со статутот на СДП.Република Хрватска е поделена на 10 изборни единици, плус 11 единица за дијаспората и плус 12 изборна единица за претставници на етничките малцинства кое е посебно од другите 11 единици.Во секоја изборна единица има по четиринаесет предлог- кандидати за пратеници.

Постапката во СДП е регулирана со самиот статут на СДП.Процедурата се однесува не само за избор на кандидати за пратеници, туку и за кандидати за локалните и регионалните избори во Република Хрватска.

„Членот 11 од статутот на СДП вели дека секој член/ка може да биде предложен за кандидат за пратеник како и за кандидат за локалните и регионалните избори.”²⁷³

„Членот 13 од статутот на СДП вели дека член/ка кој ја нема подмилено својата членарина за периодот од шест или повеќе месеци не може да биде кандидат за пратеник или кандидат за локалните или регионалните избори, ниту, пак, може да биде кандидат за некоја внатрапартишка функција.”²⁷⁴

„Секоја општинска организација на СДП дава свои предлози.Овие предлози се доставуваат до претседателот на СДП, но самиот претседател на СДП има право да стави некој на листата кој не е предложен од страна на општинските организации.”²⁷⁵

„Во постапката за кандидирање на пратенци ниту еден член/ка не може сам/а да се предложи како кандидат.

Претседателот на СДП ги составува листите за секоја изборна единица поединично врз основа на свои критериуми.Секако како критериум се земаат влијанието на самите кандидати во заедницата во која живеаат,како може да допринесат за поголема популарност на партијата.Но, поради правото кое го има претседателот на СДП да предлага и свои кандидати, кои не се предложени од страна на општинските организации не се исклучува можноста на листите да се најде и некој кој е близок до претседателот на СДП или има силна своја лоби група која има влијание врз претседателот на СДП.”²⁷⁶

Отака ќе ги состави листите за кандидати за пратеници претседателот на СДП ги доставува до главниот одбор.

²⁷³ Информација добије непосредно преку интервју

²⁷⁴ Информација добије непосредно преку интервју

²⁷⁵ Информација добије непосредно преку интервју

²⁷⁶ Информација добије непосредно преку интервју

Членот 38 од статутот на СДП вели дека на предлог на претседателот на СДП Главниот одбор одлучува во врска со листите за кандидати за пратеници.Главниот одбор листите за кандидати за пратеници ги изгласува во пакет.

Секако тука не се исклучува можноста од долги дискусији во врска со листите како и можноста некои од листите да претрат измена.Иако предлог листите ги доставува претседателот на СДП,сепак останува можноста под дејство на некои од членовите на Главниот одбор претседателот на СДП да ги смени кандидатските листи.

„За последните парламентарни избори во Република Хрватска, Главниот одбор на СДП ги донесе листите во доцните ноќни часови после долго дебатирање.Имајќи го предвид фактот дека СДП на изборите настапи во коалиција со уште три други партии под името Кукурику Коалиција,најголемата дебата во Главниот одбор се водеше околу тоа колку места треба да добијат коалиционите партии и на која позиција да бидат позиционирани.Во име на коалициската соработка и имајќи го предвид фактот дека во 2007 година СДП токму поради лошите коалициски преговори не успеа да формира влада, Претседателот на СДП Зоран Милановик, напарви одредени отстапки кон своите коалициони партнери, па за сметка на тоа голем број видни членови на СДП не се најдоа на кандидатските листи.“²⁷⁷

Анализа на ефектите од внатрепартискиот процес на избор на кандидати врз изборните резултати на политичките партии во Република Македонија

Во овој дел од трудот ќе се задржиме на анализа на ефектите на внатрепартискиот процес на избор на кандидати врз изборниот резултат во Република Македонија,на кој начин транспаретноста во внатрепартискиот процес може да влијае врз изборниот резултат на политичките партии во Република Македонија и дали може да го подобрат имиџот и изборниот резултат на политичките партии во Република Македонија.

Во дваесет години независност, Република Македонија мина низ различни фази во својот државен развој.Помина низ транзиција, премин од еднопартички во повеќепартички систем.

На првите повеќепартички избори во Република Македонија учество зедоа голем број партии.На овие избори не се обрна премногу влијание на внатрепартиската селекција.Бидејќи се работеше за мнозиски изборен модел, секоја од партиите

²⁷⁷ Информација добиена непосредно преку интервју

бираше кандидат кој можеше да и донесе на партијата победа во одреден град.Најчесто се бараа луѓе кои беа убедливи и кои можеа да остварат добар изборен резултат за одредена политичка партија.

Секако овие избори беа први повеќепартијски демократски избори ,секако дека не се посвети многу внимание на внатрепартијскиот процес.Со оваа беа изненадени условно речено, тогаш најголемите политички партии, ВМРО-ДПМНЕ која се формираше на национална основа на долгогодишната борба на македонскиот народ за својата слобода и СКМ-ПДП која произлезе од СКМ која сè до 1990 година беше доминантна политичка партија т.е. беше единствена политичка партија во Македонија.

Како што одминуваа години и изборните циклуси се издифинираа две политички партии, СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ како две најголеми политички опции ,а сите други партии станаа минорни и почнаа да орбитираат околу нивниот сателит.Ривалството што се создаде помеѓу овие два субјекта е ривалство кое за прв пат се појавува во една европска држава.Нивните членови и партијски симпатизери толку многу заслепени од омрзата едни кон други дури и не обрнуваат премногу влијание на внатрепартијската селекција, а граѓаните поради секојдневните препукувања и обвинувања секогаш беа наклонети кон тоа да казнат одредена политичка опција, и притоа и самите не обрнуваат премногу влијание на внатрепартијската селекција.

Во Република Македонија ниту една од двете најголеми политички партии не дава можност на сопственото членство да ги избира свои кандидати за носители на јавни функции.

Тој избор секогаш се сведува на една потесна група луѓе од партијскиот врв на двете партии.Но, тоа како да нема премногу влијание на сопствените членови ниту, пак, на неопределените избирачи.

Во Република Македонија никогаш во нејзините дваесет години на независнот не се избираше кандидат туку се избираше политичка опција.Ова особено се однесува за локалните избори.Граѓаните во Република Македонија никогаш досега не избираа врз основа на понудени кандидати туку секогаш избираат врз основа на политичка партија.

Во Република Македонија ниту една политичка партија досега се нема обидено да внесе промени во начинот на внатрепартијска селекција да обезбеди поголема транспарентност во текот на самата постапка и со тоа да изврши ,на одреден начин, шок на македонската политичка сцена, да ја направи својата политичка партија поразлична од другата.

Можеби тоа и нема да донесе некој успех на политичката партија,но сметам доколку една политичка партија ја зголеми транспарентноста во својата работа, ако

ништо друго барем ќе ги мотивира сопствените членови да го дадат својот максимум во работата на својата политичка партија.Основен предуслов за успехот на една политичка партија е задоволно членство.

Во текот на својата независност Република Македонија го мотивираше партиското членство на тој начин што му озбедуваше работа во државната и јавна администрација.Тоа е практика која беше практикувана и од двете најголеми политички опции во Република Македонија ,и ако можам така да се изразам, остана во наследство на поранешниот систем, времето кога некој сакаше да работи во администрација требаше да поседува партиска книшка.Можеби ова е и последица од самиот факт што Република Македонија во почетокот на своето осамостујвање се соочи со голем број блокади ,напади од страна на своите соседи .војни и на тој начин ја дестабилизраше македонската економија и сите тие процеси ги одвратија странските инвеститори, а македонската економија, која беше прилагодена за југословенскиот пазар, не успеа да се прилагоди на македонската економија поради сите потешкотии на надворешен план сите економски блокади, македонската економија не можеше да дојде до потребните сировини и, исто така, не може да ги извезува веќе готовите производи на странските пазари.

Овој план за вакво мотивирање на сопственото членство можеби им одговара на политичките партии на краткорочен план, но секако не и' одговара на Република Македонија на долгорочен план.Наместо тоа политичките партии треба да бараат други начини во мотивирањето на сопственото членство.Еден од тие начини е внатрепартиската селекција на носителите на јавни функции со поголема демократија и поголема транспарентност во сопствените редови.

Политичките партии од земјите од Европската Унија и Соединитетете американски држави ја практикуваат токму внатрепартиската селекција и транспарентноста во целиот тој процес со цел да го мотивираат сопственото членство, но и секако што повеќе да се доближат до избирачите.Овој процес и транспарентноста им овозможува на партиите уште пред почетокот на кампањата да ја промовираат својата предизборна програма и можност да се доближат до гласачите.

Транспарентноста во внатрепартиската селекција, исто така, се користи и за развивање на внатрепартиската демократија им се овозможува на поголем број партиски членови кои претендираат за јавни функции, да ги презентираат сопствените идеи и програма за работа пред сопственото членство.Исто така, преку овој процес и се овозможува на секоја од локалните заедници да го изберат најдобриот кандидат од сопствената заедница да ги преставува на државно или на регионално ниво.

Во САД транспарентноста се движи до таму што двете најголеми политички партии јавно ги објавуваат своите донатори, како и кандидатите за време на внатрепартиската кампања така и за време на официјалната кампања.Оваа постапка во САД се смета за

најдобар начин партиските членови да се запознаат со сите кандидати кои претендираат за носители на јавна функција и подобро да оценат кој од кандидатите е најблиску да нивните размислувања и кој од кандидатите најмногу може да им помогне во подобрување на нивниот живот.

Ваквиот процес го имаат прифатено и земјите членки на ЕУ. Во овој труд беа земени компаративните искуства на Лабористичката партија од Велика Британија. Исто така, и таму може да се согледа дека е прифатена голема транспаретност во внатрепартиската селекција и голема внатрепартиска демократија. На членовите им се остава можноста сами да ги избираат носителите на јавни функции од сопствената политичка партија кои живеат во нивната заедница.

Од компаративните искуства во Хрватска на Социјалдемократската партија ,може да се забелижи дека е политичка партија ,која исто така се обидува да се доближи до внатрепартиската селекција која се практикува во САД. Уште со изборот на Зоран Милановик ѕ за претседател на СДП –Хрватска, кој што беше избран пред огромен број телевизиски камери и пред целата хрватска јавност, се покажа дека СДП се движи во друг правец. Дека работите ќе се променат покажа и постапката за избор за претседатеслики кандидат. Но, и покрај сите овие промени од последните парламентарни избори се согледува дека на претседателот на СДП- Хрватска му се остава, сепак , некое диспозитивно право да не ги почитува желбите на сопствените општински организации. Но, сепак, според податоците и информациите, претседателот на СДП не го залоупотребил ова свое право и, сепак, ги испочитувал желбите на сопственото членство. Оваа новина која ја воведе СДП во Хрватска и донесе огромна популарност ја шокираше во позитиван смисла целокупната хрватска јавност. Ова беше сосема нешто ново за хрватската јавност и од постигнатите резултати може да се види дека СДП во Хрватска ја зголеми својата популарност, благодарение токму на ова, а исто така за разлика од своите политички противници за прв пат на транспарентен начин ги објави своите донатори на својата кампања.

Сето ова горенаведено го нема во Република Македонија. Внатрепартиската селекција ,се гледа како на војна на истребување на политичкиот опонент внатре во партијата. Наместо политичките партии да се заложат за што поголема внатрепартиска борба да се остави можност секој од кандидатите да се покаже пред сопственото членство, во Република Македонија политичките партии се потпираат секогаш на послушни кадри. Нашите политички партии, како што и предходно нагласив, се премногу централизирани, им се остава големо право на партиските лидери да одлучуваат за судбината на сопственото членство и за тоа кој ќе биде кандидат за носител на јавна функција без да ја почитуваат желбата на сопственото членство.

За целата ваква ситуација е виновно и членството на политичките партии. Тие се премнгу пасивни и конформисти во поглед на сопственото лидерство. Причината за ова е токму горенаведеното, дека единствен начин на мотивација на сопственото членство

е вработувањето на внатрепартиската селекција. Членовите на политичките партии се премногу исплашени доколку се побунтуваат против сопственото лидерство или доколку направат некој потег што нема да му се допадне на лидерството на политичката партија ќе го загубат сопственото место. Токму поради тоа се одлучуваат да молчат и да ја спроведуваат партиската агенда.

Наместо внатрепартиската селекција да биде празник за демократија за политичките партии во Република Македонија, политичките партии се плашат од овој процес. Лидерството на политичките партии смета дека ќе го загуби поданичкиот однос кон сопственото членство, дека за време на изборите нема да ја одработат агендана на политичките партии. Но, самите политички партии не се свесни дека доколку ја зголемат транспарентноста и демократијата во сопствените редови, доколку ги соочат внатрепартиските кандидати на дуел пред сопственото членство можат многу да добијат. На овој начин не само кандидатите, туку и политичките партии се промовираат најпрвин пред сопственото членство, а потоа и пред другите избирачи. Внатрепартишка конкуреција не може никому да наштети, напротив таа може само да ги зголеми капацитетите на една политичка партија. Конкуренцијата секогаш нè потикнува да бидеме поиновативни, секогаш да размислеваме понапредно, секако оној кандидат кој не може да се носи во чекор со конкуренцијата е елиминиран. Со зголемана транспареност на внатрепартиската селекција и со зголемена внатрепартиска демократија се јакнат демократските капацитети, како на политичката партија, така и на едно општество.

Како што епретходно напоменав, внатрепартишка селекција нема никакво влијание врз изборните резултати на политичките партии, бидејќи никој не ја споменува во јавноста. Дваесет години политичките партии ја кријат оваа постапка, никогаш не ја прикажуваат во јавноста и на тој начин јавноста ине може да се запознае со оваа постапка. Наместо тоа, политичките партии лифераат некакви штури соопштенија за јавноста или, пак, воопшто, и не лифераат такви соопштенија.

Целокупната внатрепартишка селекција се прикажува само преку некакви финирани конгреси на кој однапред се знае кои ќе бидат кандидати за носителите за јавни функции. Наместо вистинска демократија на граѓаните им се нудат веќе готови листи на кандидати кои граѓаните треба да ги сочувакаат, со помош на партиските членови.

Во Република Македонија никој не ги гледа партиските листи, наместо тоа се гласа единствено за политичка партија. Никој не ги гледа кандидатите дали се тие достојни да извршуваат јавна функција и дали истите тие кандидати се способни да ги решаваат проблемите со кои се соочуваат граѓаните на Република Македонија. Наместо тоа кај нас се гласа за политичка партија, а тоа е благодарение на партиското членство кое поради горенаведените причини плашејќи за сопственото

работно место мора да ја обработува политичката агенда на сопствената политичка партија.

Република Македонија е демокрстска и самостоја веќе дваесет години, но сè уште се практикуваат навиките од минатиот систем кој сите толку го критикуваат. Политичките партии врз сосвеното членство владеат со цврста рака и внатрапартиската селекција е иста како и во претходниот систем, како што го практикува и претходната политичка партија. Доколку претходниот систем беше недемокрастки, еднопаритски сега имаме демократија и повеќепартишки систем. Но, кај нас некако навиките тешко се менуваат и токму тој систем како да ни е длабоко навлезен во нашите размислување. За да може внатрапартиската селекција да се појави во вистинското светло и да преставува навистина празник на демократија кога политичките партии ги избираат сопствените кандидати за носители на јавни функции. За да може внатрапартиската селекција да добие на важност и да може навистина да зборуваме за демократија, најпрвин треба да се напушти моделот на мотивирање на сопственото членство преку вработување во државната администрација, а, исто така, и самото партиско членство да се побуни против лидерството на политичките партии и да ја побара потребната внатрапартишка демократија и потребниот статус што еден партиски член треба да го има, а тоа е можноста директно преку изборот на кандидатите за носители на јавни функции да учествува во работата на сопствената политичка партија.

Политичките партии во Република Македонија доколку навистина сакаат да прераснат во едни демократски, европски партии, треба да ја земат пример Социјалдемократската партија на Хрватска. Хрватска е земја која беше исто со нас во федерација и го помина истиот пат како нас и најмногу од промените кои ги направи Социјалдемократската партија на Хрватска, можат нашите политички партии да црпат искуство како до една поголема демократија внатре во политичките партии и како внатрапартиската селекција на кандидати за носители на јавни функции може да се искористи како мотиватор на сопственот членство.

Заклучок

Од целокупниот труд ,преку компаративните искуства може да изведеме заклучок за внатрепартиската селекција на носителите на јавни функции. Но, не само тоа, исто така, можеме да изведеме заклучок и за внатрепартиската демократија и самата партиска структура во одредени земји.

Во Република Македонија ги анализираме политичките партии од македонскиот политички блок, СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ. Како што знаеме со референдумот за независна Република Македонија се премина од еднопартиски во повеќепартиски систем. На македонската политичка сцена во македонскиот политички блок продефилираа многу политички партии, но овие две се задржаа како најголеми и како најмоќни политичка партии со најголем број на партиско членство, како и со голем број на симпатизери, сите други политички партии се вртат околу нивната оска.

Во самиот труд видовме дека и двете политички партии ,својот внатрепартиски избор на кандидати за носители на јавни функции го темелат на внатрепартиски правилници кои се носат од страна на партиските раководни органи. Наместо целокупната постапка да е регулирана со статут, таа е регулира со правилници кои постојано пред секој избори се менуваат. Ваквите правилници се подложни на измени и, исто така, и на манипулации од страна на одредени лоби групи.

Како што видовме и двете политички партии во Република Македонија се строго централизирани и се водени од култот кон лидерот. Можеби сето ова е последица од повеќе деценискиот еднопартиски систем кој беше воспастевен во Република Македонија, а кој официјано требаше да биде напуштен со воспоставувањето на плурализмот во Република Македонија. Но, и покрај ова и двете политички партии сè уште се водени од принципите на еднопартискиот систем, т.е. сè она што се применувало во поранешната политичка партија сега се применува и во двете најголеми политички партии во македонскиот блок. Можеби сето ова сè уште функционира поради недостаок на политичка култура или поради фактот што Република Македонија долгги години била под различни окупации и немала можност да се развива како самостајна држава, а и со само тоа да се развива демократија во едно општество, а со тоа и политичките партии во едно општество. Македонското општество воопшто ја немало вкусено демократијата и затоа, и покрај тоа што на хартија се водиме како мултиетничко демократско општество, сè уште внатре во политичките партии се применуваат старите методи од претходниот систем. А, и

самото членство е помирено со тој факт ,бидејќи и тоа ја нема почувствува демократија на вистински начин и сè уште мисли дека тоа е најдобриот начин за функционирање.

Како што видовме во трудот се зависи од политичките лидери, од нивната добра волја.Нема ништо препуштено на случајноста исто како во претходниот систем.Сите потенцијални кандидати за носители на јавни функции мора да бидат одобрени од страна на лидерот, а самото членство е помирено со тоа од една проста причина, култот кон лидерот-лидерот е најпаметен, тој најдобро знае.

Наместо партискиот лидер да ги составува кандидатските листи, потребано е членовите на партијата да ги составуваат тие листи.Кандидатите треба да произлезат од самото членство, да бидат близки со нив.Исто така, ставањето на квалитетни кадри на кандидатските листи може да и овозможи на политичката партија и подобар изборен резултат.Освен изборната Програма ,кандидатските листи се огледало за една политичка партија.Каква е кандидатската листа на една политичка партија, ни одсликува каква е и самата политичка партија.

Во Компаративните искуства кои беа земени од други земји можеме да видиме дека ситуацијата е сосема поинаква.Во Соединетите Американски Држави, како колевка на демократијата, е сосема поинаку.Таму не се негува култот кон лидерот, секој внатре во партијата има право на свој глас и има право да го искаже сопственото мислење.Секој потенцијален кандидат за носител на јавна функција пред целокупното членство треба да објасни зошто ја бара нивната поддршка и која е неговата програма за работа за времето на својот мандадт доколку биде избран на јавна функција.Значи ,пред да биде избран од граѓаните треба да биде избран од страна на сопственот членство.

Ваквата внатрапартишка демократија е резултат на демократија во самото општество.Уште со поставувањето на темелите на САД секој граѓанин има загарантирано право на слободно изразување на сопствената волја и избор на носителите на јавни функции на непосредни избори.Поради сето ова е немовозможно политичките партии да го забиоколат сето ова и да ја намалат демократија во сопствените партиски редови.

Како што видовме во трудот, Демократската партија на САД прва го вовела начинот на избор на својот претседателски кандидат на Национална Конвенција.За да остане конкретна на Демократската партија, Ребуликанска партија морала да го стори истото.Доколку сакала повторно да се врати на власт морала да постапи така, бидејќи во спротивно би останала без членство, а потоа и без поддршка од страна на граѓаните, бидејќи граѓаните секогаш се свртуваат кон подобриот избор, онаму каде што има поголема слобода.

Компаративните искуства земени од Велика Британија го говорат истото. Велика Британија како европска земја најпрва почнала да ја воспоставува парламентарната демократија, а со и тоа и партискиот систем во својата земја и на тој начин им овозможила на сопствените граѓани избор помеѓу одредени политички групации.

Како што видовме во трудот една политичка партија во Велика Британија(Лабористичката партија) се појавила како резултат на разочараноста на самото општесвото од двете постечки партии(Конзервативната и Либерната партија) во Велика Британија. Со самата нејзина појава, успеала да постигне доста добри резултати. За да можат другите политички партии да бидат нејзина конкуренција, морале да го променот својот начин на дејствување. Исто како и во САД така и во Велика Британија степенот на политичка култура и демократија во самото општество е на доста високо ниво, исто како и во САД, граѓаните секогаш се ориентираат кон подоброто односно онаму каде што има повеќе слобода и демократија.

Искуствата од Република Хрватска говорат дека таму се случуваат одредени промени во однос на внатрапартиската демократија. Република Хрватска беше заедно со Република Македонија во иста федерација. И за нејзе важи сè она исто како што е наведено за Република Македонија т.е. еднопартиски систем. Но, за Република Хрватска треба да се има предвид фактот дека општествените услови биле сосема поинакви отколку во Република Македонија. Република Хрватска и пред воведувањето на еднопартискиот систем и заедничката федерација со Република Македонија во името на СФРЈ имало своја независност и била член во една претходна држава а тоа е Кралството Југославија. Во тој период во Република Хрватска се појавиле неколку политички партии кои сакале да направат одредени демократски промени во Кралството Југославија кои за жал, завршиле со неуспех.

Со стекнувањето на својата независност исто како и во Република Македонија се формираат повеќе политички партии, но само две остануваа највлијателни а тоа се СДП(Социјалдемократска партија) и ХДЗ (Хрватска Демократска Заедница).

СДП направи коренети промени во однос на својата внатрапартишка демократија и во однос на постапката за избор на кандидати за носители на јавни функции. Го воведе моделот на двете партии во САД за избор на претседателски кандат, а во однос на изборот на кандидати за пратеници и покрај правото што нивниот лидер го имал во однос на составувањето на пратеничките листи, тој не го злоупотребил тоа право и ја почитувал волјата на сопственото членство.

Сите овие промени што ги направи СДП ја направи доста популарна политичка партија во Република Хрватска, поради што и другата политичка партија беше приморана да го стори истото.

Сите овие промени во Република Хрватска беа спознаени од страна на граѓаните пред сè поради подолгата политичка култура и поради самиот факт што и пред еднопартишкиот систем во Република Хрватска имаше политички партии и самото хрватско општесво како такво го има искусено тоа.

Од сето ова можеме да заклучиме за да имаме што е можно подобра внатрепартишка селекција на носители на јавни функции, треба да имаме поголема внатрепартишка демократија. Внатрепартиската демократија пред сè се постигнува со голема демократија и широка лепеза на демократски права во едно општесво, но, исто така, се постигнува и со поголема политичка култура.

Доколку граѓаните го имаат сето горенаведено почувствувањо, тогаш за да може една политичка партија да опстои и да биде конкуретна на своите опонентни, мора да поsegне кон поголема внатрепартишка демократија и поголема транспарентност.

Користена литература

http://www.conservatives.com/Get_involved/~/media/Files/Downloadable%20Files/becominganmp.ashx (октомври 2012)

Европска политика компаративен вовед Тим Бејл

Friedrich Ebert Stiftung Развој на Социјалдемократијата Горѓи Спасов

Friedrich Ebert Stiftung Социјадемократијата денес Горѓи Спасов

Правилник на СДСМ за кандидирање на пратеници избори 2011

<http://www.mpacuk.org/vote/political-ideologies-and-national-parties.html>
(декември 2012)

Правилник на СДСМ за кандидирање на кандидати за градоначалници и кандидати за советници избори 2009 година

Правилник на СДСМ за кандидирање на претседателски кандидати избори 2009 година

Статут на СДСМ

Статут на ВМРО-ДПМНЕ

Статут на СДП-Хрватска

Уставно право и политички системи Саво Климовски

Интервју со госпоѓа Сузана Николова претседател на советот на општина Штип партиски функционер на ВМРО-ДПМНЕ

Интервју со господин Владимир Милошев претседател на ОО на СДСМ-Штип

Интервју со Каролина Леаковиќ-меѓународен секретар на СДП Хрватска

Labour party rule book

Избори и изборна кампања проф.д-р Јован Ананиев

Избори и изборни системи, Тања Каракамишева

Политички систем збирка трудови ,проф д-р Јове Кекеновски

Политика на изборни системи ,Мајкл Галагер Пол Мичел

**Споредбено македонско и уставно право, Светомир Шкариќ Матица
2004**

http://en.wikipedia.org/wiki/Political_parties_in_the_United_States (мај 2012)

[http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)) (мај 2012)

[http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)_presidential_primaries,_2008](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)_presidential_primaries,_2008) (мај 2012)

[http://en.wikipedia.org/wiki/Republican_Party_\(United_States\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Republican_Party_(United_States)) (октомври 2012)

http://en.wikipedia.org/wiki/2012_Republican_National_Convention (октомври 2012)

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_political_parties_in_the_United_Kingdom

(ноември 2012)

[http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_Party_\(UK\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_Party_(UK)) (ноември 2012)

[http://en.wikipedia.org/wiki/Conservative_Party_\(UK\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Conservative_Party_(UK)) (ноември 2012)

http://en.wikipedia.org/wiki/National_Executive_Committee (декември 2012)

http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_Party_Conference (декември 2012)

http://hr.wikipedia.org/wiki/Popis_politi%C4%8Dkih_stranaka_u_Hrvatskoj

(декември 2012)

http://hr.wikipedia.org/wiki/Socijaldemokratska_partija_Hrvatske (сентямври 2012)

Закон за политички партии на Република Македонија